JOAN. DESPAUTERII SYNTAXIS,

A

SEBASTIANO NOVIMOLA Duisburgensi in absolutissimam Methodum redacta.

Ad prototypum collata & aucta, in usum studiosæ Juventutis.

Item Libellus de Reciprocis, ac ordine in declaratione Grammaticâ servando.

Accessit & ERASMI ROTERODAMI *de ratione studij Parænesis.*

Editio Novissima.

GLASGUÆ,
Excudebat ROBERTUS SANDERS, Urbis Typographus.

M. DC. LXVII.

SEBASTIANUS NOVIMOLA Duisburgensis, Henrico Riswichio praeclarae indolis adolescenti,

S. P. D.

QUANTA, *optimae spei adolescens, Joannis Despauterij, hâc causâ quòd summam Grammatices carmine complexus est, sit praestantia, ac utilitas: omnium rectè instruendae pubis artificum suffragia comprobant. At neminem, qui ejus opera vel unquam vidit, ignorare arbitror, quàm in oratione solutâ non observârit Horatianum illud:* Quicquid praecipies, esto brevis. *Cùm autem tot Scholis sit receptus, & vix ullus tum discipulus, tum etiam praeceptor reperiatur, quin ex immodicâ commentariorum diffusione nauseam contrahat: diu summis desiderijs aliquem expectavi, qui Syntaxin diligenter accisam in communem utilitatem exhiberet. Quod cùm diu multúmque expectarem, nec ullius industriâ aut labore voti redderer compos, existimavi, quod ab alio expectabam, me posse. Æsopici segetum domini exemplo arreptâ falce, tandem proprias manus operi admovi, ut ex horridâ, in quâ non sine taedio, quotidie versarer sylvâ; spinas resecarem: expeditionémque studiosis ad metam properantibus pararem viam. Hunc nostrum, mi Henrice, pro tuâ singulari modestiâ, boni consule conatum, ac perge, quaeso, divinâ ingenij tui maturitate eniti, ut tuorum omnium de te expectationi respondeas. Vale Coloniae ex Gymnasio Montano. Anno 1533. decimo quarto Calendas Aprilis.*

GRAM

GRAMMATICÆ Latinæ SYNTAXIS.

Quid sit Grammatica, & quæ ejus partes.

GRAMMATICA est Ars rectè loquendi, scribendíq; rationem tradens: quæ, quia à literis incipit, quas Grammata vocant Græci, ideo ab iis nomen habet.

Grammaticæ partes vulgò quatuor sunt: Orthagraphia, quâ rectè scribere docemur: Prosodia, qua syllabarũ quantitatis, carminum & accentuum notitiam tractat: Etymologia, qua accidentia vocum explicat, potissimum ea quæ originem & flexionem notant: Syntaxis est congrua dictionum in oratione compositio, ad probatissimorum authorum usum, & imitationem conformata.

Syntaxis est duplex: Perfecta vel justa, quæ sequitur communes regulas, & præcepta. Figurata, quæ à regulis communibus recedit: & anomola dicitur.

Perfecta Syntaxis duplex est: Intransitiva, Transitiva.

Intransitiva syntaxis est, quando una dictio concordat cum alterâ in accidentibus quibusdam; cujusmodi sunt, Genus, Numerus, Casus, Persona; & Grammaticis concordantia vel convenientia appellatur.

Transitiva est, quando dictio regit certum casum: Et dicitur exigentia, vel regimen, ut amo literas. Verbum activum vel transitivum hic, regit accusativum literas.

Omnes partes orationis regunt præter Conjunctionem: ut Oculi Domini super Justos. Hæc volucrum. Ama Deum. Satis vini. Amans Deum. Apud patrem. Heu me. Tres solum partes regunt & reguntur, Nomen, Pronomen, & Participium, quia casus tantum regitur. Verbum solum habet ante se casum. Sola conjunctio nec regit, nec regitur, suam naturam servans.

A fronte adsciscit casum pars unica, verbum.
A *tergo pars quæque regit:* conjunctio *nusquam.*

Sed de regimine plura, post concordantiam.

Concordantia est triplex, Adjectivi & substantivi, Relativi & Antecedentis, verbi cum nominativo à fronte recto. In hac ultima concordantia, quia etiam est regimen, de ea tractabimus in regimine nominativi.

GRAMMATICES DESPAUTERIANÆ

Liber Octavus in Methodum redactus, de Concordantia & Regimine.

Adjectivi & Substantivi Concordantia.

Mobile cum fixo, genere & casu, numeróque
Conveniat: nomē sic vult cognomine adesse.

Adjectivum & substantivum esse debent ejusdem generis, casûs & numeri: *Amicus certus in re incerta cernitur. Mali corvi, malum ovum.* Adjectivum est quod substantivo indiget ad sensum perfectum. Triplex est adjectivum: Nomen, ut bonus, Pronomen: ut meus, Participium, ut factus Adjectivum vocavi mobile, quia de genere in genus movetur. Substantivum est, quod adjectivo substat. Id fixum vocatur, quia firmum est, nec movetur de genere in genus.

Annotatiuncula.

Pro fixo neutrum capitur cum mobile sæpe,
Abstractum Nomen, per res, pars atque resolve.

Quod dicit Cicero: *Omnium rerum mors est extremum*, id datam regulam non impugnat, quia adjectivum in neutro genere sæpè fit substantivum, & plerunque declaratur, vel per nomen res. Virg.-- *Varium & mutabile semper Fœmina*.- id est res varia & mutabilis. Vel per nomen pars, ut frigidissimum hominis est cerebrum: id est pars frigidissima, vel per nomen quod dialectici abstractum vocant.----- Servantissimus equi, id est æquitatis. Huc pertinet illud. Virg. *Fama malum, quo non aliud velocius ullum*, i. res malo. Et Ovid. *Turpe senex miles, turpe senilis amor.* i. res turpis.

Plura dabis fixo adjectiváque non sine nexu,
Pronomen, numerum, gentilia, signaque deme.

Plura adjectiva non rectè uni substantivo tribuuntur, nisi interpositâ conjunctione. Vir bonus & sapiens. Nisi vel gentilia sint: ut Cretenses omnes sunt mendaces: Aut nu-

meralia, Virg. 3. Ecl. *Aurea mala decem misi, cras altera mittam.* Sic pronomina. Rusticus ille tuus, & signa, cujusmodi sunt universalia, particularia, interrogativa, partitiva. Omnis avarus eget, solus sapiens est dives.

Tu debes fixo præponere mobile fermè.
Excipe gentile, & cum, transit, participumve.

Adjectivum substantivo serè præponitur: ut dulce pomum. Excipe, si adjectivum sit gentile: ut *Buchnananus Scotus.* 2. Cum transitionem habet annexam: *vir imperitus rerum.* 3. Cum adjectivum est participium: *Præceptor ambulans docet.*

Nomen sic vult cognomini adesse) Nomen & cognomen concordant in genere, casu & numero, sicut adjectivum & substantivum: ut Pontius Pilatus, Simon Petrus.

Item de Prænomine & Agnomine dicendum est; ut Marcus Tullius Cicero, Publius Virgilius Maro, Scipio Africanus. Quatuor sunt igitur propriorum nominum species, Nomen, Prænomen, Cognomen, Agnomen. Nomen est proprium singulorum vocabulum: ut Pontius, Tullius, Virgilius, Simon. Prænomen est, quod honoris, vel discriminis causa præponitur: ut Publius, Titus. Cognomen est familiæ & cognationis nomen: ut Cicero, Maro, Naso, Scipio, Nero, Pilatus, Cornelius. Agnomen est, quod ab eventu quodam acquiritur: ut Naso à nasi magnitudine. Cæsar à cæso matris ventre. Africanus, à devicta Africa: Agnomina sæpè abeunt in cognomina, cognomina verò deinde in nomina. Præterea cognomen & cognomentum pro agnomine aliquando capimus. Cic. *Scipio ille cui Africano fuit cognomen.*

De cognominibus attribuendis, præceptum 1.

Cognomina sumpturus à locis, aut etiam aliunde dices. Terentius Afer, non de Africa. Neque præpositio de, additur cognomentis à loco originis vel dominii sumptis. Sed si fieri possit, locum adjectivè efferimus. Baptista Mantuanus, vel à Mantuâ. Comes Fermilodunensis vel à Fermiloduno. Siquidem Doctorum usus præpositiones a, ab, è, ex, ad natale solum exprimendum recipit. Plaut. *Philocrates ex Aulide.* Terent. *Anus è Corintho: Theophrastus è Lesbo,* vel *Lesbius.*

Præceptum secundum ex Erasmo.

Barbara & sona absurda vocabula, vel hominum, vel locorum, vel familiarum, aut Latinis, Græcisve vocibus reddenda sunt, aut in Latinam faciem commodè deflectenda, ut ab idiotis etiam vulgatum nomen agnoscatur: ut cum pro Barbir, quod vulgò tonsorem sonat, Barbirium dicimus: pro Busfeid Bussidium, pro Lang Langium, pro Despauter Despauterium.

Concordantia relativi & antecedentis.

Pone relativum cum præcedente, in eôdem
Et génere, & número; necnon personâ in eâdem.

Relativum & antecedens concordant in genere, numero, & persona: jucundissima voluptas est, quam rarior usus commendat. Horat. *Grata superveniet, quæ non sperabitur, hora.* Posui particulam in persona; quia licet relativum per se nullius sit personæ, tamen statim ut cum antecedente ponitur, capit antecedentis personam. Et ita semper conveniet in persona, ideò dices. Tu laudandus es qui studes: non qui studet: quia sic vel Relativum ab antecedente, vel verbum à nominativo à fronte recto in personâ discordaret.

Anotatiuncula.

Tu benè præcedens tacitum quandoque videbis.

Eleganter interdum antecedens intelligitur. Hor. l. 2. epist. 1.

Argentum & vestes Getulo murice tinctas,
Sunt qui non habeant, est qui non curat habere.

Juven. *Sunt quibus est sola vivendi causa voluptas.*

Relativum quid sit, & quotuplex.

Relativum est quod rem antedictam refert, id est repetit, ut qui, quæ, quod: Duplex est Relativum, Substantiæ & Accidentis.

Relativum substantiæ quid, & quotuplex.

Relativum substantiæ est quod refert antecedens substantivum. Publ. *Homo qui in homine calamitoso est misericors meminit sui.*

Duplex est Relativum substantiæ, similitudinis & diversitatis.

Similitudinis est, quod idem cum suo refert antecedente, &

& sunt hæc, qui, quæ, quod, is, hic, iste, ipse, sui, ille, idem: ac de his solis intelligenda est hæc regula. Diversitatis est, quod refert antecedens diversum quidem à consequente, cum quo concordat in genere, numero & casu: sed tamen sub eodem genere, vel specie naturæ comprehensum: ut *Amo laurum & cæteras arbores:* hinc infertur laurum esse arborem, verùm à cæteris arboribus diversam. Relativa diversitatis sunt, alius, alter, reliquus, cætera, cæterum, cæter aut cæterus non dicitur. His relativis nunquam utimur, nisi ostendere velimus, antecedens ejusdem esse generis, vel speciei cum eo quod consequitur.

Cic. *Expertes rationis sunt equi, boves, & reliquæ pecudes.*

Relativum accidentis quid.

Relativum accidentis est, quod refert antecedens adjectivum: ut sum albus, qualis est pater. Hujusmodi sunt qualis, quantus, quot, quotus, quotennis, quotuplus, quotuplex, cujus, cujas. Ponit hæc Priscianus, quorum tamen quædam nisi apud Grammaticos nusquam legi. Hîc rursum sciendum est, relativa accidentis ad datam regulam non pertinere: quia semper cum consequente concordant in genere, numero & casu: ut Catharina est pulcha qualis est ejus filius, vel quale est ejus mancipium. Idem faciunt relativa substantiæ diversitatis, ut eorum definitio indicat, & unum similitudinis suus: ut Virg. *Trahit sua quemque voluptas.* Publius Mimographus. *Avarus ipse miseriæ causa est suæ.* Relativum & antecedens in casu non conveniunt, nisi ab eodem verbo regantur, ut sequitur.

De relativo regula oratoria prima.

Quando relativo præcedens subdis, eodem
Ponátur casu; quia verbo dantur eidem.
Quem scribo librum, *bonus est*: ornatiús aio,
Quàm *librum quem*: nam raró reperimus in usu.

Quando Relativum qui, quæ, quod, præponitur antecedenti, sic ut antecedens cum eodem verbo construatur, Latinè & eleganter in eodem ponuntur casu: ut quas ad me dedisti literas, fuerunt elegantes & jucundæ. Quam legis historiam, est lepida. Terent. *Quas credis esse has, non sunt*

veræ nuptiæ. Idem. *Populo ut placerent quas fecisset fabulas.* Quint. *Non sustineo eosdem expetere, ne, quos porrexerim cibos, venena fiant.* Si autem antecedens in eodem casu præcedat, erit quidem oratio figurata, minùs tamen elegans, & rarior apud probatos. Virg. Æn. 1. *Urbem quam statuo, vestra est.* Orator dixisset, teste Vallâ, Quam urbem statuo vestra est. Plaut. *Naucratem, quem convenire volui, in navi non erat.* Hanc orationem, & omnes huc pertinentes sic expone, per expressionem alicujus subauditæ particulæ. quem Naucratẽ convenire volui, is in navi non erat. Idem. *Patronus, qui vobis fuit futurus, perdidistis.* Ordinato, qui patronus vobis fuit futurus, eum perdidistis. Istã ordinationẽ tradit Donatus.

De Relativo regula Oratoria secunda.

Si referens ponas inter generum variôrum
Casus, haudque sequens fuerit próprium, dabis ut vis:
Sin próprium fuerit, referens confórme sit illi.

Quotiescunque Relativum qui, quæ, quod, ponitur inter casus diversorum generum, & sequens fuerit nomen appellativum, poterit concordare cum utrolibet, si verò sequens sit nomen proprium, cum eo concordabit. Prioris partis exempla. Cic. primo de legibus. *Animal plenum rationis & consilij, quem vocamus hominem.* Idem. *Quibus tandem gradibus Romulus in cœlum ascendit?* Hisne quæ isti appellant bona? Ovid. 1. Met. v. 7. *Ante mare & terras, & quod tegit omnia cœlum, Unus erat toto naturæ vultus in orbe, Quem dixêre chaos,* &c. Posterioris partis testimonia. Salust. *Est locus in carcere quod Tullianum appellatur.* Cic. *Carcer, quæ latumiæ vocantur.* Invenitur interdum relativum convenire cum præcedente, licet sequens casus sit nomen proprium. Cic. *Propius à terrâ Jovis stella fertur, quæ Phaëthon dicitur.* Notandum relativum in neutro genere totam orationem referre. Terent. *Quod beatum isti ducunt, uxorem nunquam habui.*

De Conjunctionibus, & de Interrogativis.

Consimiles optant casus conjunctio, quærens,
Consimilesque modos, si non regimen variétur.

Conjunctiones copulativæ & disjunctivæ, cum his etiam

quatuor, Quàm, nisi, præterquam, an, similes casus & modos copulant: Interrogativum etiam & responsivum in eodem casu conveniunt. Vir bonus & sapiens. Perfer & obdura. Nulli placet præterquam sibi. Aliæ quædam voces eandem copulandi vim habent, tanquam, licet, sicut, quasi, velut, &c. Amandus pater, licet difficilis.

De Interrogativis.

Cui præceptori operam dedisti? Erasmo. Quo morbo fuisti impeditus? Febriculâ. Signanter dictum, Si non regimen varietur. Quando enim dictio diversos exigit casus tunc regula locum non habet. Quanti emisti librum? Asse & minoris. Cujâ interest? Præceptoris. Verùm ubi nullus est casus, in casu non conveniunt. Quando vel per idem verbum respondemus, quo interrogamur. Ter. *An non dixi hoc futurum? Dixti.* Vel per adverbia. Etiam, ita est. *Sic* est, sanè, quidem. Aliquando per verbum faciam vel factum. Terent. *Chærea tuam vestem detraxit tibi? Factum. Et eâ est indutus? Factum.*

Quid Interrogativum.

Interrogativum est rei dubiæ vel tanquam dubiæ postulativum. Responsivum per quod ad interrogativum respondemus.

Regula aptè respondendi.

Interrogativis danda sunt debita responsiva: ut Quis es? Petrus. Quid es? Homo. Qualis es? Albus, niger, doctus & similia qualitatem dicentia, Quantus es? Bipedalis, & cætera quantitatem continuam significantia. Quotus es? Primus, secundus, &c. Quot ludunt? Tres, quatuor, &c. Qualem equum emisti (Valla dicit rectè responderi) oblongum, lato pectore, brevi alvo: quia qualitas, magis quàm certa quantitas significatur. Interrogatus qualis es, si reddis homo, ineptè loqueris.

De Regimine.

POst concordantiam de casuum Regimine agendum est, & quidem hoc ordine, ut, si qua dictio diversos regat casus, tota declaretur in priore casu, nec alibi repetatur, quò breviati simul consulamus, & levemus ediscendi laborē. Aspiret cœpis mitissimus DEUS noster JESUS CHRISTUS.

Sex sunt casus. Nominativus, Genitivus, Dativus, Accusativus, Vocativus, & Ablativus. De Vocativi Regimine, quia à paucis regitur particulis, in constructione Nominativi obiter pauca dicemus, ubi de adverbijs, & interjectionibus agetur. Sunt qui ponunt septimum casum, is in ablativo comprehenditur: & octavum, is sub dativo continetur.

Regimen Nominativi.

Nominativus in oratione, vel regitur vel ponitur absolutè ut Dominus noster Jesus Christus, is est veritas. Regitur autem Nominativus duobus modis. Figuratè, & sine figurâ: ut tu & Petrus luditis, tu ludis. Sine figurâ, à fronte, & à tergo; ut Deus regnat, vocor Joannes: Figuratè verò octo regitur modis: per Appositionem, per Evocationem, per Conceptionem, per Prolepsin, per Zeugma, per Antiptosin, per Eclipsin, per Syntesin rarò utendam. Exempla videbuntur suo loco. Hæc præmittere placuit, quia pærter alia commoda, rationem aperiunt, ob quam hæ figuræ, à quibusdam ad finem Syntaxeos rejectæ, in constructione Nominativi tractentur.

Regula Nominativi prima.

Ante capit rectum personâ convenientem
Et número, verbum quod personale vocatur,
Nec non finitum. Rectum persæpè tacêmus.
Sæpe loco illius quid pono. Ne puer uni
Pluralem dones sermônem, non honor est hic.
At de me solo numerus dicêtur utervis.

Omne verbum personale finiti modi, regit ante se expressè vel subauditè, ejusdem numeri & personæ, nominativum, vel aliquid pro nominativo, ut Ego scribo, tu legis. Virg. *Fama volat.* Nos canimus. Ovid. *Tempora labuntur.* Pluit, tonitruat. Publius. *Deliberare utilia mora tutissima est.*

Utiles annotatiuncula in datam regulam.

Dixi personale verbum, quia impersonale ante se nominativum non recipit, ut statur, curritur, pœnitet me peccati.

DIXI finiti modi, quia infinitivus ante se non nominativum, sed accusativum recipit, nisi poëticè vel historicè pro præterito imperfecto indicativi modi ponatur. Ter. *Omnes*

mihi invidere & modere clanculum, ego autem floccipendere: id est omnes mihi invidebant & mordebant clanculùm, ego autem floccipendebam. Cicer. *Hic judices ridere, stomachari, atque accrbè ferre patronus, causam sibi eripi.* Dixi vel subauditè, quia tribus modis nominativus ante verbum intelligitur. Primò, in omni verbo primæ vel secundæ personæ potest nominativus intelligi.

Ovid. *Et si quid faciam nunc quoque quæris, amo.*

Idem. *Venturæ memores jam nunc estote senectæ:*
Sic nullum vobis tempus abibit iners.

Raro exprimitur prima persona vel secuuda, nisi fuerit emphasis aut discretio: Nos hominem accusavimus, vos damnastis. Emphasis est figura altiorem præbens intellectum, quàm quem verba per seipsa declarant, ut Æolus ad Junonem. Virg. 1. Æneid.

Tu mihi quodcunque hoc regni, tu sceptra Jovémque
Concilias: tu das epulis accumbere divûm.

Secundò, in verbis tertiæ personæ pluralis numeri intelligitur homines: veluti Lolium, ut aiunt, facilè crescit, difficulter perit. Sic ferunt, perhibent. Ovid. *Teque ferunt iræ pœnituisse tuæ.* Tertiò, in verbis exceptæ actionis intelligitur nominativus Deus vel natura: ut pluit.

Quid verbum exceptæ vel exemptæ actionis.

Verbum exceptæ actionis est, cujus actus Deo vel naturæ tribuitur: ut pluit, fulminat, quia solus Deus verè dicit. Ego pluo, fulmino, tono, hyberno, pro hyemem facio. Apud Poëtas nominativus aliquando exprimitur. Theocritus apud Philelphum.

Fidere Batte decet, meliùs cras forsan habebit.
Sperandum est vivis, non est spes ulla sepultis.
Nunc pluit, & clarus nunc Juppiter æthere surgit.

Hæc exempti actûs impersonalia dantur.

Fulminat atque *tonat*, *ningit*, *pluit*, atque *coruscat*,
Vernat & *æstivat*, *gelat*, *autumnátque*, *hyemátque*,
Hybernat, quandoque *tonitruat*, atque *pruinat*,
Grandinat & *rorat*, *noctescit*, sive *diescit*,
Lucescit, simul *aurorat*, conformia junges.

Postremò adjeci regulæ, vel aliquid pro Nominativo:

quinque enim modis ponitur aliquid loco Nominativi. Primò, infinitivus sine casu. Cato. *Legere & non intelligere, negligere est.* Quicquid ponitur loco nominativi, est generis neutri. Persius. *Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter.* Secundò, infinitivus cum accusativo ante se: ut Tyrannos vivere non expedit Reip. id dialectici vocant dictum. Tertiò, infinitivus cum aliquo casu post se. Pers. *At pulchrum est digito monstrari & dicier hic est.* Terent. *Seni verba dare est difficile. Est pij patris pio succurrere gnato.* Quartò, appellatum: ut quòd studes, est tibi conducibile. Appellatum, est tota oratio nominativi & verbi, praecedente tali particula, quod, ut, ne, aut simili. Multò ornatiùs per dictum, quàm per appellatum loquimur. Diligenter igitur discant pueri hoc in illud mutare hâc viâ: Gaudeo quòd tu benè vales. Gaudeo te benè valere. Quintò, quaedam adverbia funguntur nominativi officio: ut partim virorum sunt occisi. Mart. *Cras te victurum, cras dicis, Posthume, semper, Dic mihi, cras istud, Posthume, quando venit?* Sunt qui dicunt dictionem technicè, seu materialiter sumptam, pro nominativo poni: ut Amo est verbum, sed talis dictio est verum nomen indeclinabile neutri generis.

Unum pluraliter non esse compellandum.

Ne puer uni pluralem, &c. Uni honoris causa non est pluraliter loquendum: ut Rogo te amice, venias ad prandium meum, non autem rogo vos amice ut veniatis. Sed de seipso potest quis tam pluraliter quàm singulariter loqui. Quint. *Utinam hoc mihi fata praestarent, ut residuum laborantis animae in tuo poneremus amplexu.* De his Erasmus sic ait, si probatos Grammaticos audimus, in primâ personâ, mutatur numerus persaepè, aut modestiae aut festivitatis, aut Euphoniae gratiâ. In secundâ personâ nunquam, nisi cum genus significamus, non personam. In tertiâ, invidiae causâ rarò. Exempla primae personae. Cic. ad Brutum. *Populo imposuimus,* & oratores visi sumus. Virg. *O Melibaee, Deus nobis haec otia fecit.*

Ovid. Ep. 1. *Quaecunque aequor habet, quaecunque pericula tellus, Tam longae causas suspicor esse morae: Haec ego dum stultè meditor, quae vestra libido est, Esse peregrino captus amore potes*

potes. Ad solum Ulyssem scribens Penelope taxat hic totum virorum genus. Exemplum tertiæ personæ. Ter. *Cum ad uxores ventum est, tum fiunt senes.* Nausistrata unum Chremetem per invidiam senes appellat.

Appendix.

Imperit ille modus præponit qui sibi quintum.

Vocativi (qui semper sunt secundæ personæ) imperativus præponuntur. Virg. *Eripe nate fugam, finémque impone labori.* Aliquando subauditur, *Ferte citi flammas*, sub: vos, Præterea quando uni loquentes, ad plures sermonem dirigimus potest locutio esse pluralis. Virg. *Vos O Calliope, precor, adspirate canenti.* Compellat Calliopen ad omnes musas sermonem dirigens, teste Landino.

REGULA ELEGANTIÆ.

Rectos si binos numerûm verbo variôrum
Præponas, verbum quadrabit proximiori.
Omnia pontus erat, dic, & *domus antra fuêrunt.*
At *vestes sunt lana*, feras: *est lana caveto.*

Verbum substantivum positum post duos nominativos diversorum numerorum, eleganter consentit cum posteriore nominativo.

Ovid. *Omnia pontus erat.* Idem. *Domus antra fuerunt.* Singularis numeri est Domus. Terent. *Amantium iræ amoris redintegratio est.* Ovid. *De arte aman.* lib. 3. v. 111. *Vestes, quas geritis, sordida lana fuit.* Hæc tamen elegantia sæpè non observatur. Livius, *Captivi militum præda fuerunt.* (At vestes sunt lana, &c. Si verbum substantivum ponatur inter duos nominativos diversorum numerorum concordabit cum præcedente: ut vestes fuerunt lana, non vestes fuit lana. Sermones summi Patris sunt meditatio justi. Aliquando fit contra. Lucan. *Sanguis erant lacrymæ.*

Secunda regula principalis.

Cum substante, vocans, & vim quod servat eorum,
Si sit res eadem, post se rectum retinebunt.

Verbum substantivum, verbumque vocativum, & eorum vim

vim habentia, regunt post se nominativum, qui significatur accipi pro eodem, cum nominativo præcedente explicitè vel implicitè, ut Deus est omnipotens. Vocor Joannes. Cognominor Despauterius. Plaut. *Hic vigilans somniat.* Posterior casus non significatur accipi pro eodem: ut in his. Gladius est Petri. Pater est Joannis.

Annotatiuncula.

Ut verbum habet ante se aliquid vice nominativi, ita etiam post se: ut Furari est peccare, Cicer. *Magis isti serviunt, si observare est servire,* id est, si observatio est servitus.

Quid verbum substantivum, & quot.

Verbum substantivum est, quod aliis verbis substat in conjugando vel resolvendo: ut Lego, id est sum legens. Legor, lectus sum in præterito. Sum unicum est verbum substantivum. Fio, substantivum non est, ut nec exto, nec existo, de quibus lege Laurentium Vallam.

Vim substantivi verbi habentia.

Triplicia verba habent vim verbi substantivi: primò, passiva, quorum activa regunt duos accusativos pro eâdem re acceptos: ut Crederis dives, quia dicimus, credo te divitem. Sic habeor, judicor, æstimor, fio doctus. Salust. *Virtus clara æternaque habetur.* Ovid. *Quæritur Ægistus quare sit factus adulter. In promptu causa, desidiosus erat.* Secundò, multa verba neutra, veluti eundi, manendi, vivendi: ut concedo domum potus, i. eo. Ovid. *Victa jacet pictas.* Virg. *Ast ego quæ divum incedo regina, Jovisque Et soror & conjunx.* Incedere est cum fastu & magno apparatu ire. Seneca. *Tenero ac molli, passu gradum suspendimus, nec ambulamus, sed incedimus.* Sedes tristis, curvus, & erectus. Vivo inops. Evado doctus. Dic etiam Evado in doctum virum. Tertiò, plurima alia verba activa & deponentia, quorum non constat certa regula: ut Audivi hoc puer. Feci invitas, melius quam invitè. Nudus egressus sum de utero matris, nudus revertar. Hujusmodi nominativi eleganter ponuntur, penè pro adverbiis. Virg. 8. Æn. *Nec minus Æneas se matutinus agebat.*

Appendix.

Factus, habitus, creditus, & similia ab hujus farinæ verbis participia, post se capiunt casum quem ante se habent, adeo

adeò etiam ut, si Vocativi casus fuerint, vocativos casus post se copulent.

Proper. *Lectule divitiis facte beate meis.*

Catul. *Rufe mihi frustra nequicquam credite amice.*

Appendix altera.

Quotiescunque participium verbi substantivi, vocativi, vel vim eorum habentis, ponitur inter duo substantiva, concordabit cum præcedente : ut Petrus est factus mancipium. Si vero utrique postponatur conforme erit utrilibet. Livius 6. decad. 4. *Ludos Megalesia appellatos.* Idem. lib. 9. decad. 3. *Ludi fuerunt Megalesia appellata.* Cicero. *Video amicitiam nostram inimicitias modo factas.*

Quid verbum vocativum, & quot.

Verbum vocativum est quiddam generale, quod per rei nomen præsertim proprium, aliquando etiam commune determinatur, ut Vocor Joannes. Quinque sunt verba vocativa : Nuncupor, appellor, vocor, dicor, nominor. Eorum activa regunt duos accusativos, qui significantur ad eandem rem pertinere Publ. *Timidus vocat se cautum, parcum sordidus.* Vocativorum verborum vim habent, cognominor, agnominor inscribor, salutor, baptizor, arguor, &c. ut Cognominor Scipio, Agnominor, Africanus. Horat. in arte poet.

Descriptas servare vices operumque colores,
Cur ego, si nequeo, ignoroque, poëta salutor;

APPENDIX.

Septem modis poteris exprimere quis vel qui vocaris, vocor, dicor, nominor, appellor, nuncupor Petrus, est mihi nomen Petrus, est mihi nomen Petri. Plaut. *Nomen Mercurii est mihi.* Est mihi nomen Petro: hic est elegantissimus. Habeo nomen Petrus. Ovid. *Lactea nomen habet.* Habeo nomen Petri. Author Servius. Habeo nomen Petrum. Idem author est. Sic dicimus, facio, impono, indo tibi nomen Joannes, Joannis, Joanni, Joannem.

Appendix de infinito, esse & similibus.

Esse pares optat casus. Sed non malè dices,
Huic licet esse probum : loquitur sic Quintiliânus.

Esse, & alia à verbis utrinque Nominativum habentibus infi-

infinita, copulant similes casus explicitè vel implicitè, qui significantur accipi pro eodem. De nominativo, ut Petrus cupit esse doctus. De dativo, *Nobis non licet esse tam disertis.* De accusativo, *Apparet hunc esse servum Domini pauperis.* Cato: *Sperne repugnando tibi tu contrarius esse.* Claud.----- *Natura beatis omnibus esse dedit, si quis cognoverit uti.* Apud poetas Nominativus pro accusativo positus invenitur. Luc. *Tutumque putavit,* Jam bonus esse socer. Ovid.----*Sed enim quia rettulit Ajax, Esse Jovis pronepos.* -----

ANNOTATIUNCULA.

In dictis copulantur similes casus explicitè, in sequentibus nominativi & accusativi implicitè. Ter. *Hei mihi! disce esse Pater ab his qui verè sciunt. Tibi placet evasisse divitem,* subauditur *te*: At si dicas, tibi placet evasisse diviti, nihil subaudies. Præstat vivere pauperem, quam injustè divitem, venustè subauditur generalis accusativus aliquem.

De Nominativo & obiter de aliis casibus, figuratè constructis.

Figura est ratio loquendi à vulgari sermone & trito differens; quæ ratione aliqua aut authoritate nititur: Virg. Æn. 1. *Miratur molem Æneas magalia quondam.* Figuratè dixit Virg. Dic *molem, quæ fuit magalia quondam.* Figura non erit, quia nihil arte novatum, nihil à communi ratione remotum.

Figura est triplex, Dictionis, Locutionis, Constructionis.

Dictionis figura est, quæ fit in Dictione. Quatuordecim figurarum dictionis, ut summatim dicam, hæc natura est, ut dictionem vel augeant: veluti Prosthesis, Epenthesis, Paragoge, Ectasis, Diæresis: vel minuant, ut Aphæresis, Syncopa, Apocope, Systole, Synæresis, Eclipsis, Synalœpha: vel invertant ejus elementa: ut Antithesis, Mætathesis. Unde Græco nomine metaplasmi, hoc est, transformationes vocantur. Ectasis verò non auget dictionem syllabâ sed tempore: Ita Systole non minuit dictionẽ, syllabam auferens sed tempus.

Virg. *Obstupui steterúntque comæ, & vox faucibus hæsit.* In steterunt artificiosissimè penultimam corripuit, ut subitum

bitum terrorem magis exprimeret. Figura locutionis est, quæ circa loquendi aliquem modum, non circa congruitatis regulam versatur: ut *sine Cerere & Baccho friget Venus*; est Metonymia, quia inventor pro invento capitur. Figura constructionis est quæ circa Grammaticas constructiones versatur: Et sunt novem: Appositio, Evocatio, Syllepsis vel Conceptio, Prolepsis, Zeugma, Antiptosis, Synthesis, Eclipsis, Synecdoche. De hâc ultimâ in constructione genitivi, commodior erit dicendi locus.

APPOSITIO.

Apponens conjúnge pari casu duo fixa,
Esto res eadem; declaratumque præito.

Si duo vel plura nomina substantiva ad eandem rem pertinentia conjugantur sine conjunctione, erunt ejusdem casus, per appositionem: ut Fratres gemini, fluvius Rhenus, urbs Roma, arbor Morus, mensis Augustus, Marcus Tullius Cicero Orator suavissimus.

Quid appositio.

Appositio est sine conjunctionis medio substantivorum ad eandem rem pertinentium, in eodem casu positio: ut Urbs Roma. Horat. *Et genus & formam regina pecunia donat.*

Verùm cum dico, fluvius & Rhenus, urbs & Roma, non est appositio. Notandum appositionem per omnes casus fieri, quia semper in casu conveniunt, licet genere & numero dissideant. Ovid. 15. Met. v. 116. *Quid meruistis oves, placidum pecus?* Virg. *Ite meæ quondam fœlix pecus, ite capellæ.*

Substantiva in appositione duobus modis possunt esse diversorum numerorum: Priore, ubi alterum numero singulari caret: ut urbs Athenæ, Pisces signum, quoniam duo sunt. Virg. --- *Corydon ardebat Alexin Delicias Domini.* --- Posteriore, ubi alterum est collectivum. Ovid.

Turba ruunt in me luxuriosa proci. Idem.
Quid meruêre boves animal sine fraude doloque?

Animal hic collectivum est, sic apud Juvenalem:

Quanta est gula quæ sibi totos
Ponit apros, animal propter convivia natum?

Tribus de causis fit Appositio. Primò, causâ restringendæ

genera

generalitatis: ut urbs Gandavum, Arbor laurus, Mensis Junius. Secundò, causâ removendæ æquivocationis: ut Leo signum ardet. Plin. *Lupum piscem non vidit Italia.* Æquivocum est polysemum; hoc est, dictio diversâ significatione, multa significans, ut canis. Tertiò, fit causá attribuendæ proprietatis: ut Plato homo doctissimus.

Appositio declaratur per participium ens, licet parum sit in usu, teste Prisciano: ut diligo Petrum, hominem justum, i. Petrum entem hominem justum. Occurrit etiam uti alterum substantivorum ponatur in genitivo, nempe quod specialius est, ut oppidum Antiochiæ: urbs Patavî: terra Italiæ. Et sic fit regimen.

EVOCATIO.

Si ternam primæ des, totum sit tibi primæ.
Sique secundæ des ternam, totum esto secundæ.
Pauper ego canto: Luca vir maximus audi.

Quando immediatè primæ vel secundæ personæ jungitur tertia, tota oratio est primæ vel secundæ personæ: ut Ego pauper canto, tu dives trepidas. Dico immediatè quia in Evocatione non potest intercedere conjunctio, estque hæc figura appositio quædam: exigit enim & personas ad eandem rem pertinentes, quarum evocans ab evocatâ declaretur; & præthereà resolvi potest per ens, ut appositio: veluti, Ego pauper nil timeo, i. Ego ens pauper, aut qui sum pauper. Defende me tu vir optimus. Tace tu homo imperitus, ens subintelligitur, teste Valla, tertio elegantiarum libro.

Quid sit Evocatio.

Evocatio est continua tertiæ personæ ad primam vel secundam reductio: ut ego Joannes sedeo. Virg. *Non omnia possumus omnes.* Quatuor sunt necessaria in evocatione: persona evocans, persona evocata, absentia conjunctionis, & verbum personæ evocanti conforme, persona evocans est prima vel secunda persona: Sola tertia est evocata. Duplex est evocatio, explicita & implicita. Explicita est ubi persona evocans, cum evocatâ exprimitur: ut ego Petrus scribo, tu Paulus ludis. Tit. Liv. *Audi tu populus Albanus.* Implicita est ubi persona evocans subauditur. Cicer. *Trahimur omnes*

laudis studio. Ave *Cæsar summus Imperator.* Horat. *Decipimur specie recti pars maxima vatum.* Ovid. *Si qua voles aptè nubere, nube pari.* Cic. *Omnes trahimur & ducimur ad scientiam cupiditate gloriæ.* Persona evocans & evocata tribus modis possunt esse diversorum numerorum. Primò, ubi alterum singulari numero caret, aut saltem heteroclitum est: ut Ego deliciæ tuæ canto. Secundò, in collectivis. Ovid. ---- *Populus superamur ab uno, Vixque viro* ---- Sensus est, nos populus superamur. Virg. *Nos tua progenies, cœli quibus annuis arcem, Prodimur.* ---- Tertiò, in distributivis. Ovid. *In magnis læsi rebus uterque sumus.* Persona evocans (nos) intelligitur, quia sensus est: Nos uterque sumus læsi.

Parasceve ad Conceptionem.

Quæ per &, aut socias jungo, dant ritè valorem
Pluralem: sic *cum* pro conjungente repostum.

Duo vel plura singularia copulata per conjunctionem, vel per præpositionem CUM, pro ET, valent sæpè dictionem pluralis numeri: ut Ego & tu, i. nos, tu & iste, i. vos. Petrus & Joannes, id est illi. Ideo verbum, vel adjectivum, aut relativum erit pluralis numeri: ut Joannes & Petrus ludunt, quos video. Virgilius & Ovidius sunt docti. Exemplum de CUM. Apuleius. *Postquam finitum est illud Paridis judicium, Juno quidem cum Minerva tristes & iratis similes à scena redeunt, indignationem repulsæ gestibus professæ.* Ovid. *Ilia cum Lauso de Numitore sati.*

Nota quod conjunctio aliquando intelligitur per Asyntheton. Terent. *Dum ætas, metus, magister probibebant.* Quandoque multiplicatur per Polysyntheton: ut Ego & Petrus, & Paulus currimus.

Conceptionis Regula.

Personam atque genus semper dabimus mage digno.
Prima quidem reliquis præstat, ternæque secunda.
Masculeum reliquis præstat, neutri muliebre.

Copulatum æquipollens uni plurali est ejus personæ, aut generis, cujus est pars dignior, per conceptionem. Exemplum de personâ. Ego & tu est primæ personæ, quia est pars dignior: ideo dicemus. Ego & tu disputamus. Exemplum

de

de genere: Petrus & Anna est masculini generis, cujus est pars dignior copulati Petrus: ideo dicimus per adjectivum, masculini generis, Petrus & Anna sunt Pij.

(*Prima quidem reliquis præstat*, &c.) Prima persona dignior est secundâ & tertiâ. Secunda vero solum tertiâ. Concipit ergo prima, secundam & tertiam, secunda tertiam tantum. Tertia persona, ut indignior nunquam concipit. (*Masculeum reliquis præstat*, &c.) Masculinum genus dignius est fœminino & neutro, quæ ab illo concipiuntur. Fœmininum superat & concipit neutrum: ut Lena & scortum sunt impudicæ.

Quid Syllepsis.

Conceptio est mediata indignioris ad dignius reductio: ut Ego túque damus. Quinque in conceptione sunt necessaria: Dictio concipiens, dictio concepta, copula, verbum vel adjectivum, concordantia cum dictione concipiente & non conceptâ. Concipere hîc est dignius esse, & ad se trahere. Conceptionis quatuor sunt species: personarum, generum, numerorum, casuum.

Conceptio personarum.

Personalis erit syllepsis, si modò verbum
Ritè coaptetur personæ nobiliori.

Conceptio personarum est, in quâ persona à personâ concipitur: ut Ego & Cicero valemus: Et est duplex, directa & indirecta: Conceptio directa est, quæ fit sine cum: ut Tu & Petrus luditis: Indirecta est, quæ fit per cum præpositionem personæ concipienti adjunctam: ut Tu mecum gaudemus. Virg.

---- *divellimur inde Iphitus & Pelias mecum.* ----

Conceptio Generum.

Tum generum fiet syllepsis, mobile quando,
Aut referens, generi respondet nobiliori.

Conceptio generum est, in quâ unum genus concipit alterum: ut Mars & Venus capti. Ptolomæus & Cleopatra sunt reges. Pater & mater sunt amandi, quos jubemur honorare. Conceptio generum est duplex, explicita & implicita. Explicita est, in qua genus conceptum & concipiens exprimuntur: ut Joannes ejúsque uxor sunt pij. De Syllepsi generum implicita hi sunt versus.

Implicitam vocites generum Syllepsin, *uterque*
Est probus, at debent mas & fœmella notari.

Conceptio generum implicita est, quando de viro & fœminâ loquimur, non expressis concipiente & concepto: ut Uterque est probus, de Petro ejusque uxore. Uter parentum tuorum est mortuus. Semper oportet loqui de viro & fœmina, alioqui nulla esset figura. Genes. *Erat uterque nudus*, de Adam & Heva dicitur. Virg. de Cupidine & Venere. Æn.4.

Una dolo divûm si fœmina victa duorum est. Ovid. Fast. 3. *Nubere si qua voles, quamvis properabitis ambo,*
Differ; habent parvæ commoda magna moræ.

Conceptio generum implicita fit quinque modis. Primò, per distributivum: ut Uterque est probus, Nullus homo est Græcus. Secundò, per particulare: ut Alter horum loquitur. Tertiò, per demonstrativum: ut Hi sunt Christiani. Quartò, per quæsitivum: ut Quis horum mentitur sexum? Quintò, per substantivum: ut Latona peperit geminos, *viz.* Apollinem & Dianam.

Conceptio Casuum.

Syllepsis casus, per cum connectere verbo
Plurali primum casum solet, atque latinum.

Conceptio casuum est, in quâ nominativus tertiæ personæ concipit ablativum mediante præpositione cum. Virg. 1. Æn. --- *Remo cum fratre Quirinus Jura dabunt.* --- i. Quirinus & frater Remus. In hujusmodi orationibus qualis est, Ego tecum ludimus, magis est personarum conceptio, quàm casuum: ideo dixi nominativus tertiæ personæ.

Conceptio Numerorum.

Posterior numerus vult dignior esse priore.

Conceptio numerorum est, ubi plurale concipit singulare: ut Discipuli & præceptor studijs fatigantur. Milites & princeps sunt bellicosi. Aldus affirmat plurale debere præcedere: ut Virg. --- *Sunt nobis mitia poma, Castaneæ molles, & pressi copia lactis.* Alicqui fieri Zeugma ait.

In conceptionem generum annotatiuncula.

Vix benè dicitur, Calamus & papyrus sunt studioso necessarij, quia in conceptione generum, copulatum debet significare

significare res animatas, sin minus; Adjectivum ei dabitur neutri generis, per regulam indifferentiæ.

REGULA INDIFFERENTIÆ.

Sint res absque animâ, ponetur mobile neutrum.

Quotiescunque substantiva rerum inanimatarum cujuscunque generis conjunguntur ad adjectivum, vel demonstrativum, vel relativum plurale, ipsum erit neutri generis ferè semper. Salust. *Nox & præda hostem remorata sunt.* Luc. --- *Serpens, sitis, ardor, arenæ, Dulcia virtuti: Gaudet patientia duris. Virga tua, & baculus, ipsa me consolata sunt.* Cicer. *Eâdem mente comprehendimus colorem, saporem, odorem, sonum, quæ nunquam animus cognosceret. In promovendis, ætas, maturitas, gravitas morum, & litterarum scientia sunt inquirenda.* Tit. Liv. *Labor voluptásque dissimillimâ naturâ, societate quâdam inter feras naturali sunt innexa.*

Dixi ferè semper: quia quando res sunt inanimatæ, fit aliquando conceptio generum, sed rarissimè. Luc. --- *Hinc leges & plebiscita coactæ.* Cicero in som. Scip. *Consilia cœtúsque hominum jure sociati, quæ civitates appellantur.* Salust. *Fama atque fortuna eorum pares sunt.* Just. *Misericordia in eo & perfidia pari jure dilectæ.* Fit & implicitè indifferentiæ regula, veluti: Utrumque est homine utile: scilicet aqua & ignis. Similiter ubi non de multis loquimur, sed multa uni convenire significamus. Plaut. *Utrumque hæc multiloqua, & multibiba est anus.*

PROLEPSIS.

In partes totum partitur ritè Prolépsis,
Cum verbo pósitum, Tacitam quandoque vidébis.

Propter totum cum verbo vel adjectivo congruè constructum in partibus, verbum vel adjectivum eleganter intelligitur per prolepsin: quæ Latinè præsumptio dicitur. Terent. *Ambo defessi sumus: ego vapulando, ille verberando.* Liv. *Duo reges, alius aliâ viâ, ille bello, hic pace civitatem auxerunt.* Vidi duos angelos sedentes, unum ad caput, alterum ad pedes ejus. Totum est dictio pluralis numeri, ut Homines, aut copulatum, ut Petrus & Paulus: aut dictio collectiva: ut Turba, populus.

Quid prolepsis.

Prolepsis est attributio proprietatis toti diviso in suas partes, quæ totius proprietatẽ vario modo continent: ut Omnes student: hic scientiæ, ille pecuniæ; alius Veneri. Totum est omnes cui attribuitur proprietas studẽt, quæ in partibus hic, ille, alius vario modo continentur. In Prolepsi sunt quinq; necessaria, Totum partes, determinationis partium, proprietas, & ordo. Proprietas, est verbum vel adjectivum, ordo in eo consistit, ut præcedat totum, & partes sequantur. Duplex est prolepsis, explicita & implicita; Implicitam indicat posterior versus, eámque vocat tacitam: Prolepsis explicita est, in qua totum & partes exprimuntur: ut Sal. *Exercitus hostium duo, unus ab urbe, alter à galliâ obstant.* Implicita est in qua totum intelligitur, vel partes in adjectivo continentur. Ter. *Curemus æquam utérque partem, tu alterum, ego item alterum.* Totum nos intelligitur in curemus, & partes continentur in uterque: Ego & tu nempe. Salust. *Cœperunt se quisque magis magisque extollere.* Ovid. *Vestras quisque redite domos*, pro vos redite domos, tu tuam, alius suam.

ZEUGMA QUID.

Unius est verbi ad diversa reductio Zeugma,
Aut adjectivi. *Nihil hic, nisi carmina desunt.*
Irâtus Rex est, Reginâque non sine causâ.

Zeugma est unius proprietatis ad diversa reductio: ut Carus est panis & vinum. Ego sicut fœnum arui. Differt Zeugma à Syllepsi, In Zeugmate una proprietas diversis tribuitur, uni expressè, alteri subauditè: ut iratus est Rex & Regina. In Syllepsi proprietas pluribus tribuitur simul: ut Rex & Regina irati sunt. In Zeugmate quinque sunt necessaria, proprietas, duo substantiva conjugens & concordantia proprietatis, cum uno expreslè, cum altero intellectè. Tres sunt Zeugmatis species. Protozeugma, Mesozeugma, & Hypozeugma: Latinè Zeugma à superiori, zeugma à medio, zeugma ab inferiori. Protozeugma est, in quo verbum vel adjectivum ponitur in principio. Virg. *Nunc silet omnis ager, pecudes, pictæque volucres.* Mesozeugma, est in quo verbum vel adjectivum ponitur in medio. Corn. Tacit. *Mediocres*

Acres poëtas nemo novit, bonos pauci. Virg. *Caper tibi salvus & hædi*: Cœli movendi sunt, & terra. Hypozeugma est in quo proprietas in fine ponitur. Virg.--- *Nihil hic nisi carmina desunt.*

Ter. *Utinam aut hic surdus, aut hæc muta facta sit.*

Antiptosis seu casûs Enallage.

Antiptôsis erit, pro casu ponito casum.
Pars etiam mutata locum pro parte tenebit:
Pro genere adde genus, tum verbis, nominibusque:
Personam pro persona; pro tempore tempus,
Próque modo suppone modũ, numerúmq; decenter
Pro numero, tibi fiet Enallaga rarior usu.

Antiptosis quæ Enallages est species, est casus positio pro casu. Horat. *Macte virtute esto*, pro mactus. Duplex est antiptosis; Licita & illicita. Licita, ut id genus, pro ejus generis: id ætatis, pro ejus ætatis: id temporis profectus est, pro eo tempore, quibus in extremis, pro in quorum extremo, & quam plurimæ in oratoribus etiam usurpatæ. Illicita quæ notanda potius, quàm imitanda. Plaut. *Alienis rebus curas* pro res alienas. Idem, *Quid tibi hanc rem curatio.* Terent. *Boni & liberalis viri officium functus es.* Pro officio. Enallage est permutatio, vel unius partis orationis pro aliâ, vel accidentis pro alio accidente. Sic nomen pro adverbio, Libens faciam. Adverbium pro Pronomine. Ter. *Hinc illæ lachrymæ* pro ex hoc. Verbum pro nomine. Velle suum cuique est: i. Voluntas. Sic conjunctio pro adverbio, quidem pro certè. Et eâdem parte proprium pro possessivo: Dardana suscitat arma, i. Dardania. Sic proprium pro adjectivo. *Hector uterque animo, Tullius eloquio*, pro fortis & disertus. Accidentia pro accidentibus.

Activum verbum pro passivo:---Nox humida cœlo Præcipitat, pro præcipitatur. Et Virg. *Pictis bellantur Amazones armis*, pro bellant activo. Persona pro altera. Ter. *Si quis me quæret Rufus præsto est*, pro præsto sum: nam ipse loquitur. *Dii faciant sine me non moriatur ego.* Tempus steret, vel pro tempore. Virg. 3. Æn. *Et nimea cura resistat*, pro restiteret, vel restitisset.

Sic modus pro modo: quiescas pro quiesce: ut sæpe infinitivus pro præterito imperfecto indicativi. Ter. *Facile omnes perferre ac pati*, pro perferebat & patiebatur. Salust. *Romani festinare*: pro festinabant.

Numerus etiam pro numero. Dedimus operam, pro dedi. Cic. *Si tempus est ullum, jure hominis necandi, quæ multa sunt*, pro tempora.--- Medióque ex hoste recepit, pro hostibus.

SYNTHESIS.

Synthesis haud vocem, sed cernit significatum,
Rem magis aspiciunt, quàm vocem sæpè poëtæ.

Synthesis est figura in quâ constructio refertur ad sensum & intellectum non ad vocem, ut Pars in frusta secant. 1. Æn. *Verubúsque trementia figunt.* i. aliqui. Hanc figuram apud oratores vix unquam reperies, sed familiaris est poëtis & historicis, præcipuè tamen poëtis. Synthesis est triplex, adjectivi & substantivi, Relativi & antecedentis, Nominativi & verbi. Synthesis inter adjectivum & substantivum, Relativum & antecedens, quinque fit modis, primò ratione discernendi sexus. Plaut. *Audivi sæpè hoc vulgò dicier, solere elephantem gravidam perpetuos decem esse annos.* De relativo ut si quis dicat. Anser, quæ incubat ovis. Secundò, ratione subauditionis: ut ---Præneste sub ipsa, subaudi urbe. Rex est Carnoti, quæ est pulchra, scilicet urbs. Tertiò, ratione collectivi. Corn. Tac. *Magna pars saucij, aut pallantes in montem Vocetium perfugere.* Apu. *Vulgus ignobile quos &c.* Quartò, ratione distributionis. Ovid. 2. remed. *Utraque formosæ Paridi potuere videri.* Ter. *Si quisquam est, qui placere se studeat bonis quam plurimis, in his poëta nomen profitetur suum.* Quintò, ratione abstracti pro concreto positi. Ter. *Scelus, postquam est ludificatus virginem, ad rem redhexit, teste donato.* Idem. Ubi illic scelus, qui me perdidit, plurimum scelestus. Synthesis in nominativo & verbo fit duobus modis, priore, ratione collectionis. Stat. *En utraque gentis Turba rogant.* Posteriore, causa distributionis, Sal. *Uterque insaniunt.* Ovid. *Quo ruitis? Vestras quisque redite domos.*

ECLIPSIS.

Multa per Eclipsin sæpè intellecta tacentur,
Dictio namque regens casum, vel dictio recta
Sæpè deest: supplenda tamen cum postulat usus.

Dictio sæpè regens casum, aliquando etiam dictio rect
eleganter subauditur. Difficilia quæ pulchra, subaudi, sun
Ter. *Ubi ad Dianæ veneris.* Cic. *Quod in tabulis, quæ sunt a*
Opis patebat. Tit. Liv. *Linteis libris ad Monetæ inventis*: sub
audi, templum.

Eclipsis est prætermissio necessariæ dictionis ad rectam
orationis structuram, quæ in omnibus orationis partibus lo
cum habet & gratiam: quam erudité & copiosè, sicuti &
reliquas figuras tractat Linacer.

Adverbia & interjectiones.

En, ecce, hem, primũ, quartúmve aliquando requirun
Heu petit & quintum, velut *ô. hei, væhque* dativum.
Proh, primum, quartum, quintumq; notatur hab

Hæc adverbia demonstrandi, en, ecce, hem, petunt
se nominativum vel accusativum. Cic. *Ecce tibi status noste*
Ter. *Hem astutias!* Hem comicum est, non oratorium. E
sæpe exprobrantis. Ponuntur & sine casu, & tunc fere ut
mur, ubi quid ex improviso fieri significamus.

(Heu petit & quintum. velut) Heu, & O, petunt post
nominativum, accusativum, & vocativum. Plin. *Heu demen*
tia, allatoris adventus semper est gratus. Cic. *O variam volu*
crémque fortunam! Item. *O magna vis veritatis, quæ contr*
hominum ingenia, calliditatem, solertiam, contráque fictas om
nium insidias, facile se per seipsam defendit! O servit om
affectui, teste Valla, & pulchrè subauditur, quando affect
est parum vehemens. Cic. in Anto. *Indignum facinus*,
hominem nequam. Hui, levioris caloris est interjectio pete
accusativum. Ter. *Hui tam graves rastros, quæso.*

(Hei væhque dativum) Duæ interjectiones, *hei & v*
regunt dativum post se. Virg. *Hei mihi qualis erat.* --- Ma
Væh tibi causidice. Væh quoque cum accusativo antiqui
fuerunt.

(Proh primum, &c.) Proh interjectio dolentis, indignantis, & aliquando admirantis, conſtruitur cum nominativo, accuſativo, & vocativo: ut Proh dolor. Plaut. *Proh ſancte Jupiter, quid video?* Terent. *Proh Deûm, atque hominum fidem.*

Junguntur verbis adverbia, nominibuſque,
Participiſque, alijs conſtructa adverbia cernes.

Exempla regulæ: benè audit, temerè judicans, Vix, vix, Valdè benè. Cætera huc pertinentia vivâ voce diſcipulis ſunt tradenda.

REGIMEN GENITIVI.

REGULA PRIMA.

SI duo continuè jungántur fixa, nec una
Sit res, in pátrio rectè caſu dabis unum.

Omne nomen ſubſtantivum regit alterum ſubſtantivum in genitivo, ſi ipſa pro diverſis ſignificentur accipi, conjunctione nec explicitè nec implicitè intercedente: ut Ager Petri. Facundia Ciceronis. Biantis dictum. Valere corpore, naturæ munus eſt: Divitiæ dantur à fortunâ. Sapientia animi bonum eſt. Summa ſummarum, apud Plin.

Elegantiæ Regula.

Quoties loquendum foret per quis, quæ, quod, multus, is, minor, tantus, quantus, & alia nonnulla adjectiva, venuſtè adjectivum in neutro genere ſubſtantivum efficiemus, mutando prius ſubſtantivum in genitivum. Quæ cauſa, quid cauſæ: multa pecunia, multum pecuniæ. Nullus in nihil vertitur: ut Nullus locus, nihil loci. Plaut.

Neque habet plus ſapientiæ quam lapis. Juven. Sat. 3.
Quantum quiſque ſuâ nummorum ſervat in arcâ,
Tantum habet & fidei. ——— Horat.
Sed tacitus paſci ſi poſſet corvus, haberet
Plus dapis, & rixæ multò minus invidiæque.

Pleráque adjectiva neutra pluralia regunt genitivum ſingularem, Acuta belli, Aperta Oceani. Vel pluralem ſæpiùs: Amara curarum: Ardua montium: incerta caſuum: anguſta viarum: ubi rectio ponitur pro convenientia, pro amaras

curas, angustas vias, &c. Pulcherrimum est id temporis pro eo tempore: id ætatis pro eâ ætate: id locorum pro eorum locorum. Neque hoc regimen solum in nominativo aut accusativo fit. Valer. Max. *Fuerat eodem loci.* Idem. *Multo jam noctis serum auxilium venit.* Nomen substantivum regit genitivum primitivi pronominis: Arma illius. Quia primitiva capiuntur substantivè, & à substantivis pendent.

Appendix.

Instar amat patrium, quandoque notabis *adinstar.*

De Mei, Tui, Sui, Nostri, Vestri.

REGULA SECUNDA.

Possessum spernit patrium, quo passio fertur.
Filius ergo *mei*, ne dixeris: at *meus* inque.

Nomen significans rem possessam, non potest pro possidente vel habente regere genitivos primitivorum passivè significantes, mei, tui, sui, nostri, vestri: sed pro ijs sumit possessiva. Filius mei, non dicitur, sed meus: nec pater nostri; sed noster: quia mei, tui, sui, nostri, vestri, non significant possessorem, sed passivè rem acceptam: ut Amor tui, quo amaris. Desiderium mei, quo ego desidero. Amor tuus, quo tu aliquem amas. Desiderium meum, quo ego desidero. Siquidem meus, tuus, suus, noster, vester, activè significant, & cum suis substantivis conveniunt, sicuti genitivi primitivorum reguntur solùm à nominibus substantivis.

Possessiva tenent patrios pronomina quinos.

Pronomina possessiva quinque, Meus, tuus, suus, noster, vester, Genitivos quintuplices adsciscunt. 1. Numerorum cardinalium: Noster duorum eventus ostendet, utra gens sit bello melior. 2. Universalium & particularium. Cic. *Voluntati vestæ omnium parui.* Idem. *Qui vestris paucorum laudibus respondent.* 3. Adjectivorum: unius, ipsius, solius. Cic. *Solius enim meum peccatum corrigi non potest.* Idem. *Ex tuo ipsius animo conjecturam feceris.* 4. Participiorum. Ovid. 1. Amor. --- *Sæpè rogabis, Ut mea defunctæ molliter ossa cubent.* ---- *Nostros vidisti flentis ocellos.* 5. Substantivorum. Cicer. *Tuum hominis simplicis pectus vidimus.*

Genitivi nostrum & vestrum partitivè capiuntur, & cum ijs eandem Syntaxin habent: uterque nostrum, nullus vestrum.

REGULA TERTIA.

Temporis, atque loci, quantique adverbia quædam,
Exoptant patrium: dic *venimus illius ergô.*

Quædam adverbia temporis, loci, quantitatis, regunt genitivum. Temporis, *In Esaia*, tunc temporis, tum temporis, interea loci, id est temporis, pridie illius diei. Postridie absolutionis. Cic. Dicimus etiam pridie Calendas, postridie Nonas, pridie Idus, & tunc intelligi videtur præpositio ante vel post, cujus virtute accusativum habent. Loci, ubivis gentium, nusquam gentium, unde gentium, ubi terrarum, in quibus gentium & terrarum, solum ornatûs gratiâ ponuntur. Cicer. *Tu autem abes longè gentium.* Cæsar. *Eò discordiæ ventum est*; valde elegans locutio, pro ad eam discordiam. Cic. *Quò miseriæ venimus?* Persius. *Huccine rerum Venimus?* Quantitatis? *Satis loquentiæ.* Affatim lignorum, partim hominum. Ovidiana Helena ad Paridem: *Nec tibi plus cordis, sed magis oris inest.* Plaut. *Virtute ambire oportet, non fautoribus: Sat habet fautorum semper qui rectè facit.*

Cave dicas parvum vini, sed parum: nec magnum oris, aut majus oris, sed multum & magis. Ubi enim adverbia sunt quantitatis, nominibus neutri generis genitivum vix damus. Ergô aliquando adverbium est cum genitivo. Virg. 6. Æneid. --- *Illius ergô Venimus, & magnos Erebi tranavimus amnes.*

REGULA QUARTA.

Quævis proprietas, aut pars cui môbile jungis,
Laudem significans, aut vituperamen, habeto
Aut patrium aut sextum: ceu *vultus fœmina pulchri,*
Aut *vultu pulchro.* Quandoque Synécdoche habebit
Ritè locum quarto, aut sexto: ceu *candida collum*
Aut *collo: miserè doleo cor, cordéve* dices.

Substantivum subjecti, aut totius, regit dictionem proprietatis, aut partis cum adjectivo laudis vel vituperationis, in

in genitivo vel ablativo. Proprietatis, ut Vir summæ virtutis, vel summa virtute. Plin. *Aristoteles vir immensæ subtilitatis.* Cicer. *Non multi cibi hospitem accipies, sed multi joci.* Terent. *Homo antiquâ virtute ac fide.* Partis. Populus duræ cervicis, vel durâ cervice. Herba magnæ radicis, vel magnâ radice. Parasitus avidissimæ gulæ, vel avidissimâ gulâ. Terent. *Virgo rufa, cæsia, sparso ore, adunco naso.* Subjectum est, cui aliquid accidit: ut Homo subjectum est scientiæ, proprietas est res quæ accidit: ut Scientia est proprietas, quia accidit homini.

Synecdoche quando fiat.

Quandoque Synecdoche habebit, &c.) Nomen adjectivum, aut cum participio verbum passivum, aut neutrum, significans proprietatem, aut accidens in parte rei, potest illius partis dictionem in accusativo vel ablativo regere per Synecdochen: ut Æthiops albus dentes vel dentibus. Doleo caput vel capite. Frangor brachium vel brachio. Fractus membra vel membris.

Synecdoche quid.

Synecdoche est, quando adjectivum vel verbum conveniens cum toto, regit partem totius in accusativo vel ablativo: ut Puer bonus indolem vel indole. *Ennius ingenio maximus, arte rudis.*

Synecdoche fit vel per	Adjectiva vel	Nominal.	puer bonus indolẽ vel indole
		Participialia.	Vir vulneratus caput vel capite.
	Verba vel	Neutra.	Petrus rubet faciem vel facie.
		Passiva.	Petrus truncatur manus vel manibus.

Hæc figura tantum ad animi & corporis qualitatem pertinet, nihil ad externa respiciens, proinde Synecdoche non est. Potens divitijs. Gravis pietate. Præditus dignitate. Sed in hoc Martialis disticho in Zoilum.

Crine ruber, niger ore, brevis pede, lumine læsus.
Rem magnam præstas, Zoile, si bonus es.

Synecdoche dividitur in directam & indirectam. Directa est, in qua veræ partis dictio in accusativo vel ablativo regitur: ut Nuda pedem vel pede. Indirecta Synecdoche est,

in

in qua non vera pars, sed pro parte adjacens quippiam reperitur. Virg. 1. Æneid. *Perfusus sanie vittas.* ---

In Synecdoche constructionis tria sunt necessaria: Totum, pars, proprietas. id est verbum vel adjectivum. Constructionis synecdoche poëtis maximè licet uti, proximè deinde historicis, oratoribus vix unquam.

Regula quinta, Opus. Usus.

Poscit *opus* sextum, tolerans quandoque secundum:
Ut *mihi libro opus est, at opus dux,* Tullius inquit,
Est nobis. Ut *opus* Plautus sic utitur *usus.*

Opus substantivum regit ablativum cum dativo intercedente verbo sum: habet quoque sed rarissimè genitivum pro ablativo. Cic. *Authoritate tuâ nobis opus est, & consilio, & etiam gratia.*

Ovid. *Non minor est virtus, quàm quærere parta tueri.*
Casus inest illic, hîc erit artis opus.

Salust. *Priusquam incipias, consulto, & ubi consulueris, maturè facto opus est.* Hic ablativi participiorum neutri generis eleganter ponuntur pro infinitivis consulere & facere. (*At opus dux. Tullius, &c.*) *Opus* pro necessario interdum adjectivè indeclinabile convenit cum substantivo, in genere, casu, & numero. Cicer. *Dux nobis & auctor opus est.* Idem. *Dices nummos mihi opus esse ad apparatum triumphi.* Cæsar. *Respondit, si quid ipsi à Cæsare opus esset, sese ad eum venturum fuisse.* Sic dicimus, opus est mihi consilio à te. (Ut opus Plautus sic utitur usus) Usus capitur aliquãdo pro opus, & regit similiter ablativum cum dativo intercedente verbo substantivo, præsertim apud Plautum in Asinaria. Viginti jam usus est filio argenti minis. Menedemus apud Ter. Mihi sic est usus, tibi ut opus est facto, face. *Ch.* An cuiquam est usus homini, se ut cruciet? *M.* Mihi est.

Regula de adjectivis verbalibus.

Activè signans verbale dabit genitivum
Mobile: ceu quædam, quorum vix scitur origo.

Adjectivum verbale & participiale activè significans, regit genitivum: ut quædam adjectiva, de quibus an verbalia

sunt ambigitur: ut Amans vini: Patiens frigoris: Consultus juris. Memor beneficii: Compos voti. Ut plurimorum nominum ad hanc regulam pertinentium vis liquescat, opus est sequentem annectere differentiam.

Amans vini & amans vinum, sic differunt: Amans vini est qui multum vinum cupit, & ex consuetudine amat: nec præsens tempus hîc magis significatur quàm præteritum: est enim Amans nomen comparabile. Amans vinum est, qui jam amat vinum, & participium est. Sic patiens frigus, qui patitur. Patiens frigoris, qui per multam consuetudinem frigus facilè tolerat, & multos videas patientes frigus, minimè patientes frigoris. Doctus Grammaticam, qui Grammaticam didicit, etiamsi neglexerit, participium est. Doctus Grammaticæ, qui multo usu grammaticam callet, nomen est: Ita dices in reliquis.

Undecuplicia adjectiva nomina regunt casum hujus regulæ: Primo in ans & ens.

Amans, fugiens, patiens, fugitans, potens pro potentiam habens nam pro abundans etiam ablativum habet. Virg. de Italia. *Terra antiqua, potens armis, atque ubere glebæ.*

Sen. *Amantes tui ami.* Sal. *Catilina patiens inediæ, algoris, vigiliæ, supra quam cuiquam credibile est.* Tac. *Vulgus cupiens voluptatum.* Juvenal. *Metuens virgæ jam grandis Achilles.* Salustius *proprietatum in verbis retinentissimus, consuetudini concessit.*

Secundò in tus, sus, è præteriti temporis participijs.

Doctus, indoctus, profusus, peritus, imperitus, insuetus, suspensus. Salust. *Alieni appetens, sui profusus.* Horat.

Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis.
Indoctusque pilæ discive trochive quiescit,
Ne spissæ risum tollant impunè coronæ.

Tertiò in ivus.

Cometes est belli significativus. Plin. Imitativus juris, multis sic utuntur medici: ut Herba expulsiva veneni. Vinum incentivum libidinis: sic virtus sui diffusiva. Lapis consistivus sanguinis. Potio opitulativa alvi. Ita apprehensivus, penetrativus, &c.

Quarto

Quartò, in idus.

Avidus, cupidus, trepidus, validus, impavidus. Plin. *Natura hominum est novitatis avida.* Plaut. *Leno auri cupidus.*
Ovid. ---- *Cupidus studiorum quisque suorum.*
Tacit. *Animi validus, & corpore ingens.*

Quintò in ax.

Rapax, capax, ferax, fugax, sagax, pervicax. Quint. *Naturâ tenacissimi sumus eorum, quæ rudibus annis percipimus.* Tacit. *Opum contemptor, recti pervicax.* Ovid. 15. Metam.
Tempus edax rerum, túque invidiosa vetustas,
Omnia destruitis. ---- Idem de seipso, lib. 4. Trist.
Nec patiens corpus, nec mens fuit apta labori,
Sollicitæque fugax ambitionis eram.

Sextò in osus.

Ambitiosus dignitatis, studiosus, curiosus, incuriosus. Cicer. de amic. *Pilæ studiosi fuerunt.* Phileph. *Quid enim earum rerum sumus curiosi, quæ animæ curas non adimunt, sed augent?* Osus, perosus, & exosus, modò nomina sunt activè significantia, cum genitivo: ut exosus vitæ, perosus ridendi: sed passivè capta cum dativo: ut Epictetus dijs haud est exosus. Modò sunt participia accusativum regentia, licet verba exodi & perodi non sint in usu. Columella. *Immundam segnitiem perosa est.* Ovid.
Ille perosus opes, sylvas, & rura colebat.

Septimò in ius.

Dubius, nuncius, scius, præscius, conscius, nescius, innoxius, obnoxius. Virg. Fama est.
Tam ficti, pravique tenax, quàm nuncia veri. Idem. Æn. 10. *Nescia mens hominum fati, sortisque futuræ,*
Et servare modum rebus sublata secundis. Auson.
Quænam summa boni? mens quæ sibi conscia recti.

Octavò in ilis.

Docilis, susceptibilis, penetrabilis. Ovid.
---- *Pravi docilis Romana juventus.* Plin. *Luscinias Græco atque Latino sermone dociles.* Hic docilis ablativum habet. Valer. Max. *Alexandri pectus insatiabile laudis.*

Nonò in rus.

Avarus pecuniæ: maturus, securus, gnarus, ignarus. Tacit. *Famæ nec curiosus, nec venditator, pecuniæ alienæ non appetens. suæ parcus publicæ avarus* Virg. 1. Æneid.

Clam ferro incautum superat, securus amorum
Germanæ. ---- Horat.
Graijs ingenium, Graijs dedit ore rotundo
Musa loqui præter laudem nullius avaris.

Decimò in gus.

Prodigus pecuniæ. Belli præsagus. Virg. de Drance. *Largus opum & linguâ melior, sed frigida bello Dextera.*

Undecimò, plurima diversæ terminationis nomina.

Rudis, compos, impos, memor, immemor, fœlix, infœlix, æmulus. Multa puer similia observabis crebrâ lectione. Cicer. *Græcarum literarum rudis.* Plaut. *Ita me Rex Deorum atque hominum faxit patriæ compotem.* Salust. *Laudis avidi, pecuniæ liberales erant.*

Claud. *Munificus laudis, sed non est prodigus auri.*

Oriundus rarissime habet genitivum, frequenter verò ablativum, cum præpositione a vel ab, vel sine præpositione.

REGULA SEPTIMA.

Affinis, similis, communis, par, propriúsque
Finitimus, fidus, contérminus, atque *superstes,*
Conscius, & socius, conformis, sive *propinquus,*
Et vicînus, amîcus, avet jungi his *aliénus:*
Hæc casum ternum donábunt, sive secundum,
Cætera queîs domnum signábitur, utilitásve,
Cum terno Pones. *Armis* fer, & *aptus ad arma.*

Quædam adjectiva regunt genitivum vel dativum, frequentiùs tamen dativum: ut affinis senectutis vel senectuti. Similis patris plerumque dicitur de moribus, similis patri de figurâ. Commune omnium vel omnibus. Par tui vel tibi, Par odio, importuna benevolentia. Finitimus fluvij vel fluvio. Cicer. *Est finitimus oratori Poëta.* Fidus amici vel amico. Conterminus fontis vel fonti. Superstes dignitatis paternæ, vel dignitati. Conscius deliciarum, vel delicijs.

Socius

Socius belli, vel bello. Conformis imaginis, vel imagini. Propinquus, vicinus urbis vel urbi. Erasmus. *Aurora Musis amica est, & apta studijs.* Quintil. *Sicut aves ad volatum, equi ad cursum, ad sævitiam feræ gignuntur, ita nobis propria est mentis agitatio atque solertia.* Idem. *Rationem nobis præcipuam dedit, ejusque nos socios esse cum dijs immortalibus voluit.* Ovid. *Mala sunt vicina bonis.* Alienus consilij, consilio, & à consilio. Terent. *Homo sum, humani à me nihil alienum puto.*

(*Cætera queis damnum*, &c.) Cætera adjectiva quibus significatur quæpiam utilitas vel damnum, regunt dativum, & sunt quintuplicia.

Primò, adjectiva adversitatis sive contrarietatis.

Hyems est nobis gravis. Infestus hosti, id est valde molestus. Insensus discipulo, i. valde iratus. Ovid.

Qui color albus erat, nunc est contrarius albo. Plaut.
Opulento homini hoc magis servitus dura est,
Hoc magis miser est divitis servus.

Hoc modo construuntur plurima contrarietatis, seu repugnantiæ verba, de quibus agemus in constructione dativi.

Secundò, adjectiva proximitatis.

Confinis, intimus, familiaris, adjectivum.
Cato. *Proximus ille Deo qui scit ratione tacere.*

Reducuntur huc multa proximitatus verba: propinquo, adhæreo, proximo. Solini verbum proximo, quod, ut alia, pro dativo, potest habere accusativum cum præpositione ad. Solin. *Geloni ad hos proximant.*

Tertiò, verbalia in bilis passivè significantia.

Auson. *Multis terribilis, caveto multos.*
Horat. *Hic tibi sit potius, quàm tu mirabilis illi.*
Idem. *Nulli flebilior quam tibi Virgili.*
Virg. *Nec visu facilis, nec dictu affabilis ulli.*

Quartò, verbalia in dus.

Ovid. *Sæpè tibi pater est, sæpè legendus avus.*
Horat. *Pauper amet cautè, timeat maledicere pauper,*
Multáque divitibus non patienda ferat.
Idem.--- *Si vis me flere, dolendum est Primum ipsi tibi.* ---

Sed

Sed hoc magis est gerundium nominativi casus. Legendus nomen, id est Legi dignus, aut qui debet legi. Legendus participium, id est Qui legetur. Ita dicas de reliquis.

Quintò, varia.

Plurima dativum adsciscunt, de quibus non datur certa lex, quæ semper ex se, vel ex adjuncto, commodum vel incommodum, damnum vel utilitatem important: ut Gratus, ingratus, jucundus, injucundus, fidelis, fidus, perfidus, infidus, dulcis, amarus, congruus, prosper, fœcundus, dexter, obnoxius, pestifer, exitialis, odiosus, malus, nequam, &c. Sapiens. *Qui sibi nequam, cui bonus?* Publ. *O vita misero longa, fælici brevis.* Senec. *Cunctis esto benignus, nulli blandus, paucis familiaris, omnibus æquus.* Plin. *Fidelissimi ante omnia homini canes & equi.* Cato. *Somno ne deditus esto.* Absonus fidei, apud Liv. id est infidelis. *Absonus voce cui inepta vox est.* Cicer. *Sunt quidam aut linguâ ita hæsitantes, aut voce absoni.* Absonus à voce, id est discordans.

(*Armis fer, & aptus ad arma.*) Quædam pro dativo possunt accusativum habere cum præpositione ad. Horat. *Infirmo capiti fons aptus, idoneus alvo.* Plaut. *Tot quidem non potuisti adducere homines, magis ad hanc rem idoneos.*

REGULA DE PARTITIVIS.

Partitiva volunt genitivum: ut signa, gradusque,
Pronomen, numerus duplex, adverbia quædam.

Dictio partitiva postulat genitivum pluralem nominis non collectivi, vel singularem collectivi: ut quisque hominum. Partitivum est, quod partem multitudinis indicat, sive sigillatim multa significat, ut aliquis, quidam, nullus, neuter.

Quintuplices dictiones, regunt genitivum per regimen partitionis. Primò, signa universalia quædam: ut Quicunque hominum peccaverit, punietur. Particularia vero, ut Surripuit commilitonum aliquis librum meum. Interrogativa, ut quis horum mecum ibit? Uter vestrum scit latinè? Secundò, casum hujus regulæ petunt gradus comparationis. Positivus quidem. Plin. *In capite paucis animalium nisi volucribus apex.* Idem. *Lanarum nigræ nullum colorem bibunt.* Comparativus: ut Fortior manuum est dextra.

Superlativus: ut doctissimus Poëtarum, optimus plebis.

Tertiò, omne fere pronomen regit genitivum hujus regulæ: ut hæc volucrum, illa sororum. In Ethicis Aristotelis. *Laudamus quidem juvenum eos, qui sunt verecundi.*

Quartò, duplex numerus regit casum hujus regulæ, numerus cardinalis, i. principalis, quo vulgò numeramus, duo, tres, quatuor, quinque: ut Duo istorum Centum virorum. Et numerus ordinalis; quo ordinem indicamus: ut Primus hominum. Octavus sapientum. Unus, numeri principium, & solus, pro quo unus eleganter ponitur hunc casum regunt. Plin. *Calvitium uni tantùm animalium homini inest.*] Idem, solus animalium. Quot, tot, quotus, ultimus, ad numeros pertinent. Ideo genitivum partitivè regunt. Terent. *Quot hominum istic litigant.* Juvenal.

---- *Regum ultimus ille bonorum.*

Quintò, adverbia quædam regunt casum hujus regulæ: ubique locorum, nusquam scripturarum. Omnium dulcissimê canit philomela. Plin. *Lynces clarissimè omnium quadrupedum cernunt.*

ANNOTATIUNCULA 1.

Pro genitivo hujus regulæ licet interdum ponere casus per quos declaratur, nempe accusativum cum inter, aut ablativum cum de, vel ex, vel in pro inter: ut unus istorum, id est inter istos, vel de, vel ex, vel in istis. Sueton. *Verbum M. Catonis est, unum ex omnibus Cæsarem ad evertendam Rempublicam sobrium accessisse.*

ANNOTATIUNCULA 2.

Substantiva partitivè non regunt, nisi per subauditionem adjectivi partitivè positi. Plin. *Quadrupedum talpis visus non est*, subaudi solis. Sciendum est etiam nomina quædam sub prædictis non comprehensa partitivè construi: ut medius & dimidius. Horat. *Virtus est medium vitiorum.* Idem. *Dimidium facti qui bene cœpit habet.* Porro adjectivum partitivum debet esse ejusdem generis cum genitivo quem regit, ut sequitur.

Sit conforme genus, partitio quando notatur.
Ni collectivum, vel vox heteroclita detur:

Recte etiam dices, *Quis agis dulcissime rerum.*

Adjectivum partitivum convenit cum genitivo in genere: ut quisq; virorum, quæque fœminarum. Tres sunt ab hac regulâ exceptiones. Prima in collectivis: ut Optimus plebis. Secunda in heteroclitis, ut Infimum cœlorum lunam continet. Tertia, ubi adjectivum præcedens respicit. Terent. *Est genus hominum qui se primos omnium rerum esse volunt.* Horat. *Quid agis dulcissime rerum?* Boët. *Confitemur Deum omnium rerum esse præstantissimum.*

De Comparativis & Superlativis partitivè sumptis.

Res similis generis medius gradus, atque supremus
Poscunt: ille duas, hic plures usque duabus,

Comparativus & superlativus, ut regant genitivum per regimen partitionis, requirunt comparationem inter res ejusdem generis, vel naturæ: Comparativus inter duas, Superlativus inter plures duabus: ut Dextera est fortior manuum, Pollex est fortissimus digitorum. Ideo malè dicitur, Hector est fortissimus Græcorum, quia non fit comparatio inter ea quæ sunt ejusdem generis: cùm Hector non sit Græcus, sed Trojanus. Esse ejusdem generis nihil est aliud, quàm quando excedens, & quod exceditur, ejusdem sunt naturæ & conditionis.

Regula Comparativi.

Sin minùs ista aderunt, medio gradui dato sextum.

Ubi comparatio non fit inter duo ejusdem generis, comparativus habet ablativum, qui per quàm exponitur: ut Doctior illo, vel doctior illis. Hector fuit fortior quovis Græco. Horat. *Vilius argentum est auro, virtutibus aurum.*

Mensuræ sextus medio superadditur atque.

Additur comparativo ablativus mensuram excessus significans: ut Sum longior te quatuor digitis. Item hi ablativi opinione, fide, justo, æquo, solito, dicto, & simil. rem excessam non significantes. Cicer. *Majorem opinione hominum cepi dolorem.* Juven.

Ponamus nimios gemitus, flagrantior æquo.
Non debet dolor esse viri, nec vulnere major.

Casum

Casum imi medius poscunt gradus atque supremus.

Comparativus ac superlativus regunt etiam omnem casum sui positivi: ut plenior rimarum, plenissimus rimarum: quia plenus rimarum dicimus. Sic gratus regi, gratior regi, gratissimus regi.

Ponitur in neutro medius, sed non minus aptè.

Comparativus in neutro genere elegantissime ponitur: ut ornatius dixeris: nihil tuo patre generosius: Nihil Virgilio suavius: Nihil matre tuâ castius, quàm, Nullus patre tuo generosior. Nemo Virgilio suavior. Nulla matre tuâ castior.

REGULA NONA.

Dat patrium aut sextum tibi *copia*, sicut *egestas*
Plenus, *inops*, *saturat*, cum fratribus *implet*, *abundat*,
Atque *egeo*, *careo*, testes: quibus adjice *sanus*,
Et *miser*, & *dignus*, cum pluribus, & bene multa
Verba: velut *crucio*, cum *pendeo*, *lator* & *ango*,
Desipio, *abstineo*, *potior*, sic, ponis *alóque*,
Indoleo recreo: quæ pluráque prosa recludet.

Adjectiva, & verba quædam copiæ & egestatis, cum nonnullis aliis, regunt genitivum vel ablativum: ut plenus rimarum sum. sinum lacte plenum. inops consilii sum, inops sermone, potior regni.

Virg. *Auro vi potitur. Quid non mortalia pectora cogis, Auri sacra fames?* Ter. *Quasi tu hujus indigeas patris.* Valer. *Malo virum pecuniâ, quàm pecuniam viro indigentem.* Jam latè omnia declarabo.

Adjectiva genitivum vel ablativum regentia.

Genitivum vel ablativum indifferenter habent. Plenus, locuples, satur, dives, abundans, refertus fœcundus, egenus, indigus immunis, pauper, & plura, si doctissimorum usum diligenter rimemur. Virg.

Despectus tibi sum, nec qui sim quæris Alexi.
Quam dives pecoris nivei, quàm lactis abundans.

Hic abundans nomen est, teste Prisciano, quia verbum abundo rarissime genitivum regit. Horat. De arte.

Dives agris, dives positis in fœnore nummis.

Lucan.

Lucan. lib. 1.--- *Fœcunda virorum Paupertas fugitur.* Plaut. *Amor, & melle & felle est fœcundissimus.* Ovid.

Quis matrem nisi mentis inops, in funere nati
Flere vetat?

Cicer. Inops verbis. Sæpius genitivum regunt sterilis, vanus expers, inanis, & alia nonnulla. Plautinus Sosia, ipse dives oderis, & laboris expers: Quodcunque homini accidit: libere possceretur: Æquum esse putat, non reputat laboris quid sit. Persius.

O curvæ in terras animæ & cœlestium inanes.

Ablativum sæpius habent quàm genitivum, truncus oneratus, orbatus, orbus, dignus, indignus, viduus, vacuus, contentus, saucius, lapsus miser sanus: & plura si doctorum scripta diligenter evolveris. In sacris: Dignus est mercenarius mercede suâ. Captus oculus, auribus, pedibus, mente, membris, id est, carens horum usu, captus avaritià, amore, i. detentus Captus amœnitate loci, i. delectatus. Quædam habent etiam ablativum mediante præpositione. Salust. *Omnes homines, qui de rebus dubiis consultant, ab odio amicitiâ, irâ, atque misericordiâ, vacuos esse decet.*

Verba genitivum vel ablativum regentia.

Licitè genitivum vel ablativum regunt egeo atque indigeo: at reliqua hujus regulæ verba sæpius ablativum, ut impleo, compleo, saturo, abundo, potior, pendeo, lætor, &c. Id semper observandum est, ut oratio nostra varietate delectet citrâ affectationem. Sunt quæ variant constructionem: ut affluis, abundas amore, vel affluit abundat tibi amor. Pub. *Negandi causa avaro nusquam deficit*. Participo te auro vel auri. Participo pœnam, id est in pœnâ sio particeps. Cicer. *Qui alteri exitium parat, hunc scire oportet sibi paratam, pestem, ut participet parem.*

Dat patrium aut quartum *fastidio*, sed mage quartũ.

Fastidio hanc rem nunc dicimus. Olim etiam fastidio hujus rei. Lucil. *Tristes, difficiles sumus, fastidimus honorum.* Sic plures antiquorum, teste Nonio.

REGULA DECIMA.

Dic *satago rerum*, patrium aut dantem *miserêri*,

Sed

Sed mage vult patrium. *Dominor* dat rite dativum,
In ſacris etiam patrium, velut *auxiliari*.
Grammaticæ leges plerumque Eccleſia ſprevit,
Tu vivendo bonos, ſcribendo ſequare peritos.

Satago exigit genitivum rerum. Terent. Is quoque rerum ſuarum ſatagit. Miſereor vult genitivum vel dativum, ſed melius genitivum. Huic ſynonymum miſereſco eoſdem petit caſus. Virg. 8. Æneid. *Arcadique miſereſcite Regis.*

Boet. *Dilige jure bonos, & miſereſce malis.*

Ecl. 2. *Nil noſtri miſerere, mori me denique cogis.*

Miſereor tutiùs dicitur regere ſolùm genitivum, nam exempla pro dativo ſunt corrupta. Miſeror ſemper habet accuſativum, & differt à miſereor. Miſereri paſſivum affectum habet: eſt enim corde anxium eſſe ex alicujus miſeriâ: Miſerari vero activum eſtque verbis, lachrymis, aut ope dolorem, quem ex miſeriâ vel noſtrâ vel alienâ habemus, oſtendere. Ab illo fiunt miſericors & miſericordia; ab hoc miſerator & miſeratio: quæ nomina eodem modo diſtinguuntur Cic. *Miſericordia eſt ægritudo ex miſeriâ alterius.* Sed ad rem. *(Dominor dat rite dativum,)* &c. Dominor & auxilior dativum poſtulant, ut Sapiens dominabitur aſtris. Auxilior miſeris, in ſacris etiam cum genitivo leguntur: Quis dominatur tui in diis Domine? Hier. in Eſaia *In die ſalutis auxiliatus ſum tui.* Cæterum ſi rectè vivere velimus, ſanctos imitabimur, etiam indoctiſſimos; ſi venuſtè cupiamus ſcribere aut loqui, Linguæ latinæ peritos imitari ſtudebimus, licet Nerone pejores. Præter dictos caſus Dominor etiam habet accuſativum mediante præpoſitione, aut ablativum. Cicer. *Fœlix ſenectus, ſi uſque ad ultimum ſpiritum dominabitur in ſuos.* Saluſt. *Fortuna in omni re dominatur.*

REGULA UNDECIMA.

Accuſo, damno, moneo, contraria *laudo*;
Criminis aut *pœnæ*, vel *laudis* habento ſecundum
Aut ſextum. Sed Valla dedit tantummodo ſextis,
Altero & ambobus, neutro, vel *utro*, vel *utroque*.

Verba accuſandi, damnandi, monendi, laudandi, & his

contraria: excusandi, absolvendi, vituperandi, regunt genitivum vel ablativum criminis, pœnæ, admoniti, laudis, vituperij. Omnia fermè genitivum frequentiùs habent quàm ablativum: demptis quinque ablativis, altero, ambobus, neutro, utro, utroque: per quorum genitivos hic loqui non licet, teste Valla: ut Utro accusatus es? Furti an homicidij? non utrius.

ACCUSANDI VERBA.

Accuso, incuso, ago, postulo, arcesso, insimulo, arguo, noto, defero, alligo, astringo, criminor, & similia: ut Accuso illum furti vel furto, incuso illum negligentiæ. Plaut. *Qui alterum incusat probri, ipsum se intueri oportet.* Cicer. *Ne quem unquam innocentem judicio capitis arcessas.* Terent. *Si herum insimulabis avaritiæ malè audies.*

Ovid. ---- *Utinam temeraria dicar,*
Criminibus falsis insimulâsse virum.

Terent. *Hic furti se alligat.* Plaut. *Furti se astringit.* Hier. *Qui alterum mendacij criminaris, define ipse mentiri.*

EXCUSANDI VERBA.

Excuso, purgo, expurgo, me parricidij vel parricidio.

DAMNANDI.

Damno, condemno, multo, admulto, punio, plecto, convinco, redarguo. Ad accusationem vel damnationem pertinent etiam teneo, interrogo, cado, periclitor, perdo, do pœnas, satisdo, suspectum habeo: ut Qui sustulit rem sacram de profano: furtíne tenetur? an sacrilegij? an utreque? Horat. *Damnatus longi Sisyphus laboris.* Cic. *Capite damnatos morte multavit.* Idem. *Si iniquus es in me judex condemnabo eodem ego te crimine.* Idem. *Meipsum inertiæ, nequitiæque condemno.*

ABSOLVENDI.

Absolvo, libero, &c. ut Absolutus est parricidij vel parricidio.

MONENDI.

Moneo, admoneo, commoneo, commonefacio te debiti. Liv. *Adversæ res admonuerunt religionum.* Commemoro pro admoneo, raro est cum genitivo.

LAU-

LAUDANDI.

Laudo, miror, probo, commendo: ut commendo te pietatis aut pietate. Servius figuram Græcam hîc esse putat. Virg. Æn. 11. *Vir Trojane, quibus cælo te laudibus æquem? Justitiæne prius mirer, bellíne laborum?* Id est causâ vel gratiâ justitiæ.

VITUPERANDI.

Vitupero, corripio, reprehendo, increpo, increpito te negligentiæ malè gestæ rei.

APPENDIX.

Junge his interdum sextis & præposituram:
Et do causatum, crimen, quarto, admonitúmque.

Ablativo hujus regulæ apponitur interdum præpositio: ut ago te repetundarum, repetundis, aut de repetundis. Cic. *Lex vetat eum qui de pecunijs repetundis damnatus sit, in concione orationem habere.* Ponitur interdum crimen in accusativo. Cic. *Inertiam accusas adolescentum.* Sic quoque admonitum, laus, vituperium, causatum. Ter. *Ridiculum est, te istud me admonere, Clitipho.* Luc. --- *Littusque malignum Excusat.* --- Eodem modo dicimus, Littus malignum causatur. Causatur morbos, id est in excusationem adducit.

Ovid. *Tunc agitur censura, & sic exempla parantur:*
Cum judex, alios quod monet, ipse facit.

REGULA DUODECIMA.

Verba volunt sexto pretium. Ponas sine fixo
In patrio *pluris*, *tanti*, *quanti*, atque *minoris*:
Cum fixo in sexto. Raro quartum *valeo* vult.
Viliùs & *meliùs*, *pejùs* vel *cariùs emi*,
Valla negat rectè dici per nomina posse.

Omne verbum, cujus actus aliquo pretio constat, potest regere post se nomen pretij, vel valoris in ablativo: Emi abs te equum decem aureis. Excipiuntur quatuor nomina, tanti, quanti, pluris, atque minoris cum compositis tantilibet, tantidem, quantivis, & similibus, quæ sine substantivis in Genitivo ponuntur: at cum substantivis in Ablativo: ut Quanti pransus es, aut quanto pretio? Quanticunque locabis

præstaret domum vendere. Valeo huc pertinet: ut Tanti res valet quanti potest vendi. Aliquando hoc verbum regit pretium in accusativo. Varro. *Denarij dicti, quòd denos æris valebant, quinarij quòd quinos. Vilius & melius*, &c. In quibusdam solum adverbialiter loquendum est, teste Valla, ut Emo viliùs & meliùs, id est quod Barbari dicunt pro meliore foro, Latini; Emo minoris, Emo pejùs aut cariùs, id est pluris.

Verba hujus Regulæ.

Emo, comparo, mercor, vendo, venundo, distraho, væneo, loco, conduco, taxo, liceo, addico, metior, fœneror, paciscor, mutuor, sto, consto, sum, redimo, ædifico, impleo, calceo, doceo, ago, &c. Emi tanti, quanti voluisti: pulchrè subauditur vendere. Virg.

Hectoris exanimum corpus vendebat Achilles Auro ---

Terent. *Quid agas? nisi ut te redimas captum quàm queas minimo, & si nequeas paululo, at quanti queas.* Plin. de Pamph. pictore. *Docuit neminem minoris talento, quam mercedem & Apelles, & Melanthius ei dedere.* Quanti stat, quanti constat, idem sunt. Senec. *Parvo fames constat, magno fastidium.* Livius. *Multo sanguine, ac vulneribus ea pœnis victoria stetit.* Terent. *Quanti est sapere*, id est valet. Plaut. *Pluris est oculatus testis unus, quàm auriri decem.*

ANNOTATIUNCULA.

Tanti, quanti, pluris, minoris, sunt hic substantiva, teste Lanc. Præterea ejusmodi orationes, qualis est hæc Plauti: *Mortuus pluris pretij est quàm ego.* Et Terent. *Meam herus operam deputat parvi pretij*, pertinent ad regulam quartam genitivi, & in posteriore subaudiendum este, *esse.*

Regula Decima tertia. De verbis æstimandi.

Æstimo, curo, puto, facio, cum *consulo*, *duco*,
Pendo, *habeo*, *refert*, *est*, *inter* & *est* bene jungo,
Ante dabunt dictos patrios; cum *plurimi* & *æqui*
Et *parvi*, *nihili*, *nauci*, *floccique*, *bonique*,
Magni, *infiniti*, *majoris*, *maximi*, & *assis*,
Et *minimi*, *multi*. Quædam benè ponito sexto.

Verba æstimandi, ut æstimo, existimo, curo, puto, facio, consulo

consulo, duco, pendo, habeo, sum, & de quibus sequitur peculiaris regula, interest, ac refert, præter genitivos tanti, quanti pluris, minoris, regunt etiam genitivos, plurimi, æqui, parvi, nihili, nauci, flocci, boni, &c. quibus additur genitivus pili, & forsan plures. Pro quibusdam possunt habere ablativum: ut æstimo te assis vel asse. Existimo te magni vel magno. Valer. Max. *Magno ubique pretio virtus æstimatur.* Senec. *Data magno æstimat, accepta parvo.* Cicer. *Gloriosa sapientia non magno æstimanda est.* Exempla de genitivo. Terent. *Quid de me fiat, parvi curas.* Plaut. *Respicio vos nihili meam gratiam facere.* Nihili vel pro nihilo hunc habeo librum, i. contemno, non autem possideo. Plaut. *Qui homo timidus erit in rebus dubiis, nauci non erit.* Ovid.

Pluris opes nunc sunt, quàm prisci temporis annis.

Boni consulo, id est in bonam partem accipio. Consulo te, id est consilium à te peto. Consulo tibi, id est do consilium. Consulo honori aut famæ, id est provideo.

Regula Decima quarta.

Pauca recordandi, patrium, quartúmve requirunt,
Ut *memini*, *memoror*, sic *obliviscor* habêtur.

Verba memoriæ & oblivionis: ut Recordor, memini, memoror, deponens, reminiscor, recolo, obliviscor, regunt genitivum vel accusativum. Cicer. *Proprium est stultitiæ aliorum cernere vitia, oblivisci suorum.* Virg. *Quisquis, es amissos hinc jam obliviscere Graios.* Plaut. *Faciam & hujus diei locique meique semper meminerit, qui mihi in cursu obstiterit.* Cicer. *Illud semper memento, qui ipse sibi sapiens prodesse nequit, nequicquam sapit.* Memini pro mentionem facio, respuit accusativum, postulátque solum genitivum vel ablativum, cum præpositione de: ut Meminit tui, vel de te. Sic dices etiam recordor, cogito de hac re. Cicer. *Obliti salutis meæ, de bonis ac de liberis vestris cogitate.*

APPENDIX.

Huc pertinet, Venio in oblivionem, Venit in mentem illius diei, vel venit in mentem ille dies. Subit cogitationi, vel subit animum cogitatio. Fugit, latet me hæc res, id est rem ignoro, aut non recordor. Lucanus per dativum ait:

--- Tu mihi causa lates. *Cic.* Cui nostrum latêre arbitraris. Vossius ait lateo cum accusativo esse constructionem Græcam.

Regula Decima quinta.

Refert, *inter* & *est*, *est* signans commoditatem,
Officiúmve, petit quosvis patrios, nisi septem.
Refert, *inter* & *est*, *nostráque*, *meáque*, referto,
Cum reliquis. Capiet *cujâ* vel *cujus* utrumque.
Est *nostrum*, *vestrúmque*, *meúmque*, *tuúmque*, *suúmque*.

Hæc tria verba, Refert, interest, & est; ad alicujus vel commoditatem vel utilitatem, vel officium pertinentia, regunt quosvis genitivos, præter septem primitivæ speciei: Mei, tui, sui, nostri, vestri. nostrum & vestrum: pro quibus refert, interest, regunt ablativos, Meâ, tuâ, suâ, nostrâ, vestrâ, quibus jungitur cujâ. Est vero capit nominativos Meum, tuum, suum, nostrum, vestrum: ubi officium intelligitur.

Exempla de Genitivis.

Uxoris refert quid rerum gerat maritus nôsse. *Cicer.* Interest omnium rectè agere. *Idem.* Adolescentis est majores natu vereri. *Plaut* Est miserorum, ut malè volentes sint, atque invideant bonis.

De Ablativis CUM, INTEREST, *&* REFERT.

Terent. Tuâ quod nihil refert, percontari desinas. *Sueton. de Julio Cæsare.* Ferunt dicere solitum non tam suâ, quam Reipub. interesse, uti salvus esset. Dices cujus, vel cujâ interest.

De Nominativis CUM EST.

Cicer. Neque enim meum est contra authoritatem senatûs dicere. *Idem.* Tuum est consulere temporibus & incolumitati, & vitæ, & fortunis tuis.

APPENDIX.

Interest & refert, habent etiam genitivos æstimandi: videlicet, tanti, quanti, magni, parvi. In reliquis sæpiùs habent vel nomina vel adverbia: Multùm, plùs, plurimùm, magis, minùs, parùm, paulùm, maximè, minimè, pauxillùm, nihil, aliquid, quid, & si qua sunt similia: ut Magni mea

interest

intereſt. *Cic.* Permagni intereſt, quo tempore hæc epiſtola tibi reddita ſit. *Valer. Max.* Nihil intereſt an humi, an ſublime putreſcam. Juven. *Plurimùm enim intererit quibus artibus, & quibus hunc tu Moribus inſtituas.* ---

Minimùm intereſt, id eſt paululum. Minimè refert, id eſt nihil. *Terent.* Quid tuâ (malum) id refert; reſpondet alter, magni. Malùm eſt interjectio, Notandum eſt, hos genitivos addito ſubſtantivo in ablativum mutari. Juvenal.

--- Parvo diſcrimine refert,
Quo geſtu lepores, aut quo gallina ſecetur.

REGULA XVI. *Pathetica.*

Pœnitet & *tedet*, *miſeret*, *pudet*, & *piget*, optant
Accuſativum patientem cum genitivo.

Hæc quinque imperſonalia activæ vocis, pœnitet, tædet, miſeret, pudet, piget, regunt accuſativum patientis rei, cum genitivo agentis cujus loco interdum habent verbum infinitum: ut Pœnitet me peccati, vel pœnitet me peccaſſe. Tædet me vitæ vel tædet me vivere. Miſeret CHRISTUM peccatoris. *Plaut.* Aliorum te miſeret tui, nec te miſeret, nec pudet. Sub miſeret, comprehenditur miſereſcit, ſub alijs, compoſita: ut pertædet, diſpudet. *Col. de Euripide.* Matrimonij pertædebat.

Cor. Nepos in vitâ Attici Nuſquam ſuſcepti operis eum pertæſum eſt. Sic in præteritis dicimus. Miſertum eſt Virginis, puditum eſt Conſilij. *Cicer.* Pertæſum eſt levitatis.

REGULA XVII.

De tenus ac obiter de alijs præpoſitionibus.

Sæpe *tenus* patrium numero præeun[illegible]arentem,
Aut res ſignantem geminas, vult Valla tenere,
Vult *ad* cum ſocijs quartum, velut *abſque* Latinum.
Sub ſuper, in, ſubter. caſu junguntur utrique
In vario ſenſu: facilis docet omnia proſa.

Tenus præpoſitio petit genitivum pluralem, res geminas, ut Valla notavit, ſignificantem, aut numero ſingulari carentem, alioqui vult ablativum: in plurali etiam quandoque geniti-

genitivum. Exemplum ubi res ſunt geminæ.
Virg. 3. Georg. ---- *Optima torvæ.*
Forma bovis, cui turpe caput, cui plurima cervix,
Et crurum tenus à mento palearia pendent.

De genitivo ſingulari numero carente. Cœlius. *Illi rumores de comitijs Tranſpadanorum, Cumarum tenus caluerunt.* De ſecundo genitivo: *Olympus attollitur nubium tenus.* De ablativo ſingulari. Virg. 2. Æneid. --- *Lateri capulo tenus abdidit enſem.* Hinc hactenus, quatenus, eatenus, quæ plerumque adverbia ſunt. (*Vult ad cum ſocijs*) Ad, apud, &c. quæ ſimul triginta & una ſunt, regunt accuſativum caſum: ut ad patrem. Apud villam. His Valla verſus addit, quod ſemper poſtponitur. Saluſt. *Ægyptum verſus.* (*Velut abſque Latinum*) A, ab, abs, quæ ſedecim ſunt, regunt Latinum, qui ablativus eſt: ut A domo, ab homine. (*Sub, ſuper, in ſubter*) quatuor ſunt præpoſitiones accuſativum vel ablativum regentes: In, ſub, ſuper, & ſubter, ſed plerumque in diverſo ſenſu: ut ſum in templo: vado in forum. Utrique interdum caſui ſerviunt clam, & procul, præpoſitionibus annumeranda. Cur. *Procul muro.* Liv. *Procul muros.* Sed hæc ſine caſu adverbia ſunt. Ovid.
Sint procul à nobis juvenes ut fœmina compti.
Clam ferro incautum ſuperat. ---

De præpoſitionibus accuſativum petentibus.

Annotatiuncula.

AD *&* APUD *differunt.*

Ad tam motus, quàm quietis verbum admittit: ut Samnites ingrediuntur ad Curium ſedentem ad focum. Apud, ſolum quietis verbum deſiderat, aut ſaltem non exterioris motûs. Sedeo apud Petrum. Ad pro circiter ponitur. Cic. *Dormit ad horas tres.* Elegantiam habent. Omnes ad unum periêre: i. nullo excepto. Ad amuſſim, ad unguem, i. exactiſſimè, exquiſitâ diligentiâ. Ad tempus. Item ad habet vim ſimilitudinis. Terent. *Pulchra quidem, ſed nihil ad noſtram hanc.*

APUD *&* PENES *diſtinguuntur.*

Apud, locum aut perſonam innuit: ut Vidi te apud forum

Cœnavi apud Pompeium. Penes, personam, dominium, ac potestatem. Janus apud Ovidium:

Me penes est unū vasti custodia mundi. Horat.
Multa renascentur, quæ jam cecidêre, cadentque
Quæ nunc sunt in honore vocabula, si volet usus:
Quem penes arbitrium est, & vis, & norma loquendi.

ANTE & POST.

Præpositûræ, sint sine câsu, adverbia sunto.

Ante & post, ubi accusativus abest, adverbia sunt, pro antea, postea. Virg. *Longo post tempore venit.* Et dicimus, multò antè vel pòst, aut antè vel pòst multò. Item pòst paulò, vel paulò pòst contra indoctos. Sic omnes præpositiones absente casu adverbiascunt. Persius. ---*Nec te quæsiveris extra.* Plaut. *Veniam adversum tempori*, id est, obviam tempestivè.

CIS, CITRA, *cum contrarijs.*

Cis & citra quibus opponuntur trans & ultra, nihil differunt, nisi quod cis antiquius est magisque nominibus montium vel fluviorum præponitur. Cis Rhenum. Et cis aliquando pro ultra ponitur, teste Marcello. Citra ponitur etiam pro minus quàm: Ultra pro magis quàm. Citra naturæ leges i. minus quam naturæ leges patiantur. Item citra, i. sine. Senec. *Ede citra cruditatem, bibe citra ebrietatem.*

CIRCA, CIRCITER, ERGA.

Circa ad locum & tempus refertur: ut Circa forum: Circa horam tertiam. Circiter ad tempus numerumque. Plaut. *Redito huc circiter meridiem.* Curt. *Circiter duo millia desiderati.* Aliquando etiam locum dicit, & sæpe adverbiascit: ut Lapis circiter in medio quadratus. Erga ad personam refertur. Corn. Tacit. *Erga populum superbum. Erga principèm contumeliosum.* Quint. *Pleraque contra frigus ex suo corpore vestiuntur, & arma ijs ingenita quædam, & ex obvio ferè victu, circa quæ omnia multus hominibus labor est.*

INTER, INTRA & EXTRA.

Inter innuit medians aliquid. *Ut multa cadunt inter calicem supremaque labra.* Intra, certos loci, temporis, aut alterius rei fines demonstrando significat, habetque contrarium extra. Horat. *Iliacos intra muros pugnatur & extra* Intra

triduum: Intra famam, id est citra opinionem.

INFRA, SUPRA, SUPER, SUBTER.

Infra ad dignitatem refertur: ut Infra omnes infimos es homo nequissime. Et ad locum, habétque relativum supra, cum quo res plerunque significat interjecto spatio distantes. Ut Infra tectum es, si foco assideas. Nubes supra nos pendent. Virg.

Tum mihi cæruleus supra caput adstitit imber,
Noctem hyemémque ferens, & inhorruit unda tenebris.

Eodem modo subter & super relativa sunt, nec distantiam, quemadmodum illa, sed rerum contactum frequenter significant. Sedeo super lapidem. Urinator mirificè subter aquam durat.

JUXTA, PROPE.

Pro eodem accipiuntur Juxta & prope: Juxta autem adverbium apud eloquentissimos sæpè significat similiter, eodem modo, æquè. *Saluft. de inertibus.* Eorum ego vitam, mortémque juxtà æstimo, quoniam de utrâque siletur. *Erasmus Roterodamus.* In aliorum pulchrè ac turpiter factis, quid deceat, quid non, juxtà videmus.

OB & PROPTER.

Causam innuunt ob & propter: veluti, ob virtutem amandus es. *Cic.* Is denique honos mihi videri solet, qui non propter spem futuri beneficij, sed propter magna merita claris viris defertur, & datur. Propter etiam prope significat. Virg.

Et viridi in campo templum de marmore ponam
Propter aquam. --- Ob interdum significat ante.

Livius. *Fœda mors ob oculos erat.*

SECUNDUM, SECUS.

Caper negat rectè dici, Secus te sedeo, quia dicendum esset, inquit, Secundum te sedeo. Variat autem secundum significationem. *Cic.* Proximè autem & secundum Deos homines hominibus maximè utiles esse possunt. Hic post quasi secundo loco significat. Item secundum te judico: est pro te. Secundum quietem tua imago mihi observata est, id est in quiete. Vulgare est secundum: id est juxta Solonem decrevit. Ovidius.

------ *Ultima ſemper.*
Expectanda dies homini eſt, dicique beatus
Ante obitum nemo, ſupremáque funera debet.

U S Q U E.

Uſque ſine alia præpoſitione appoſitâ, gaudet plerumque poſtponi: ut Romam uſque iter habeo. Additâ præpoſitione tranſit in adverbium. *Cic.* Uſque ad Numantiam miſit. *Terent.* Ex Æthiopiâ eſt uſque hæc. Uſurpatur etiam quando adverbium eſt pro aſſidue, diu, ſemper. *Plaut.* Valuiſtin' uſque?

Præpoſitiones ablativi caſus.

A, ab, abs, idem ſignificant, ſed â ſolum conſonantibus jungitur, ab vocalibus: raro autem alijs conſonantibus quàm conſonanti i, & liquidis l & r: ut ab Jove, ab lege, ab Rege. Ovid. 1. Met. *Vivitur ex rapto, non hoſpes ab hoſpite tutus:*
Non ſocer à genero, fratrum quoque gratia rara eſt.

Abs, vix aliter utimur quam ante q & t. Abs Tito. Terent. *Abs quovis homine beneficium accipere gaudeas.*

A vel ab, pro poſt, ornatè ponuntur. Perſ.
O Jane, à tergo quem nulla Ciconia pinſit.

Item defenſionis vim habent. Cic. *M. Cœlius talis tribunus fuit, ut nemo contra civium perditorum popularem, turbulentámque dementiam à Senatu, & à bonorum cauſâ ſteterit conſtantiùs*, i. pro partibus Senatûs, pro partibus bonorum. Ab epiſtolis, à rationibus dicitur, qui epiſtolis, rationibus præeſt. A ſecretis, i. ſecretarius, ſecretorum ſocius. Ab re, i præter rem, indecens, inutile. Liv. *Haud ab re duxi.*

C U M.

Cum aliquando Euphoniæ cauſâ neceſſariò poſtponitur: ut Mecum, tecum, ſecum, nobiſcum, vobiſcum. Quacum, quocum, quibuſcum: meliùs, quàm, cum [illegible], cum quo, cum quibus. Cic. *Quid dulcius, quàm habere, [illegible] omnia audeas loqui, ut tecum?*

CORAM. CLAM. ANTE. PA[illegible]

Coram, adverſatur clam, & differt ab ante. [illegible] oculos longe intelligi poteſt: Coram, proximitat[illegible]ſignificat. Terent. *Quæ mihi ante oculos coràm amator[illegible]*

tuum? Differt quoque coram, à palam. Coram ad certas personas pertinet. Palam ad omnes, & fere adverbium est, pro manifestè. Terent. *Quævera audivi taceo, & contineo optime. Sin falsum, aut vanum, aut fictum est, continuò palam est.*

DE. E. EX.

De ab à differt. De materiam significat, quemadmodum è, & ex. A nunquam materiam innuit, sed efficientem causam. Plin. *Liber tam ineptus, ut non de puero, sed à puero factum esse credas.* Diversa sunt igitur. Hoc de te audio, & hoc audio à te, hîc enim est causa efficiens. Illîc materialis. E & ex idem significant, sed è consonantibus tantum jungitur: ut è jure, è Republicâ, id est ad utilitatem Reipublicæ. Ex tam vocalibus quàm consonantibus: ut Ex arbore, ex dignitate, i. pro dignitate, vel ad dignitatem. E renibus laboro, id est morbum patior in renibus. Ex sententiâ aliquid habere, id est ad votum & desiderium nostrum. Ex composito, id est deditâ operâ. Ex Amphitheatro venit, qui in illo fuit. Ab Amphitheatro venit, qui in loco fuit illi proximo.

Comes facundus in via pro vehiculo est, i. vehiculi vice. Sto pro turribus, pro Joanne, i. ut turres, ut Joannem defendam. Pro viribus, pro virili, vulgaria sunt. Pro foribus, id est ante fores. Pro rostris, pro tribunali, id est in rostris, in tribunali.

PRÆ.

Præ significat ante, ut præ cunctis es honorandus, Et propter vel ab. Terent. *Ut sit misera præ amore!* Comparationis præterea vim habet. Idem. *Hîc ego illum contempsi præ me.*

Præpositiones communes.

IN *cum Accusativo.*

In, accusativo servit, quoties motum ad quamvis rem significamus, motum dico, vel manifestum, ut Redeo in gratiam. Horat. *In vitium ducit culpæ fuga, si caret arte.*
Vel latentem, ut *Avaritia crescit in horas.* Martial.

Hesterno fœtere mero qui credit Acceram,
Fallitur: in lucem semper Accera bibit. Virg.
Scinditur incertum studia in contraria vulgus.

In pro contra ponitur: ut Crudelis in privignos noverca. Invehor in æmulum. Virg.

Quid meus Æneas in te committere tantum?
Quid Troes potuere? Item in pro erga. Idem.
---- *Inprimis Regina quietum*
Accipit in Teucros animum, mentémque benignam.

IN & SUB *cum Ablativo.*

Cum in loco, aut aliâ re, quid fieri significamus, in & sub ablativum postulant: ut Versor in foro, sub dio, sub nocte. *Cicer.* Verum decus in virtute positum est, quod maximè illustratur magnis in Rempubl. meritis. Virg.

Ædibus id medijs, nudoque sub ætheris axe
Ingens ara fuit. ---- Ovid.
Scilicet ut fulvum spectatur in ignibus aurum,
Tempore sic duro est experienda fides. In pro

inter ponitur. Virg.--- *Cadit & Ripheus justissimus unus.*
Qui fuit in Teucris, & servantissimus æqui.

SUB *cum Accusativo.*

Sub accusativum habet, ubi motus fit ad rem: ut Eo sub tectum. Virg. --- *Postésque sub ipsos, Nituntur gradibus.*---

Item sub pro paulo ante, vel circa. *Erasmus.* Sub cœnam paulisper inambula, cœnatus idem facito. Sub somnum exquisiti quippiam, ac dignum memoriâ legito. Et pro statim post: ut sub hæc verba. *Cicero Planco.* Sub eas statim recitatæ sunt tuæ.

SUPER & SUBTER *cum Accusativo.*

Super quando adversatur præpositioni subter, cum accusativo sæpius legitur: ut Super aëra æther est. Similiter quoties ultra significat: ut Virg.

--- *Super Garamantas & Indos*
Proferet imperium. ----

Et præter. *Sueton.* Super cætera flagitia. Sic subter sive quies fuerit, sive motus, accusativum ferè semper habet: Poëtice interdum ablativum. Virg. 9. Æn. *Subter densâ testudine.*

SUPER *cum Ablativo.*

Super pro de positum, habet ablativum. Virg.

Multa super Priamo rogitans, super Hectore multa.

Præterea pro in aut propter. Virg. *Fronde super viridi.* Non moveor super hac re, i. propter hanc rem.

REGULA XVIII.

De genitivo, & obiter de alijs casibus pro adverbijs loci.

Quæstio si fiat per ubi, nomenque priôris
Sit numeri, & próprium, ceu primæ sive secundæ:
In patrio dabo, quando locum designo minorem.
Militiæ, *belli*, atque *domi*, sic ponis *humique*,
Addimus intérdum dictis, *terræque*, *togæque*.

Propria nomina pagorum, & oppidorum (quæ minora loca dicuntur) primæ vel secundæ declinationis, singularis numeri: & appellativa, Militiæ, belli, domi, humi, terræ & togæ cùm quæstio fuerit per ubi, apponuntur verbis vel participijs in genitívo, pro adverbijs loci: ut si quæratur: ubi est Papa? optimè respondebis, Est Romæ. Ubi studuisti? Studui Gandavi. Ubi est segnis? Domi. Ubi agit temerarius? Militiæ. Sic poma jacent humi. Condo corpus terræ, i. in terra. Gratus principi, belli, togæque. Hoc per ablativum dicere posses. *Plin.* Dubium est togáne an bello præstantior fuerit. Humi construitur etiam cum verbo motus ad locum. Virg.

Nec prius absistit quàm septem ingentia victor
Corpora fundit humi. --- Idem. --- *Procumbit humi bos.*

Si ternæ nomen fuerit, numerívе secúndi,
Cum *ruri* dàbitur terno aut sexto, mage terno.

Nomina propria oppidorum aut pagorum tertiæ declinationis, aut pluralis numeri, cum quæstio fuit per ubi, ponuntur pro adverbijs loci in dativo vel ablativo: elegantiùs autem in dativo cum appellativo ruri: ut Terentius natus est Carthagine, vel natus est Carthagini. Tarquinius vixit Gabijs. Studes Athenis. Ruri philosopharis. Dices & rure per ablativum. *Liv.* Scipio vitam Linterni egit sine desiderio Urbis: morientem rure, eo ipso loco sepeliri se jussisse ferunt. Per dativum locutionem esse lepidiorem innuit Servius: nec desunt apud Latinos scriptores testimonia. *Cic.* Convento

Antonio Tiburi, quæ Romæ, quæque Carthagini acta.

APPENDIX.

Non ſolum pro adverbijs localibus quidam dativi ponuntur, ſed inveniuntur etiam pro adverbijs temporis poſiti, aut veriùs adverbia ſunt: ut tempori, luci, veſperi, quibus addi poteſt ſorti, i. per ſortem. Virg. 2. Georg. de apibus loquens.

Sunt quibus ad portas cecidit cuſtodia ſorti.

Terent. Nunquam tam manè egredior, neque tam veſperi domum revertor, quin te in fundo conſpicer fodere.

Tu ſextum caſum, ſi quando per unde rogâris,
Aut quà, reſponde. Si per quò, pónito quartum
In proprijs: quibus uſque cupit *rus* cum *domus* addi.

Nomina propria oppidorum, aut pagorum, ubi quæſtio fieret per unde, aut Per qua, ponuntur pro adverbijs loci in ablativo ſine præpoſitione, cum duobus appellativis rus & domus. Unde venis? Venio Româ, Tibure, domo. Terent. *Timeo ne pater jam rure redierit.* Quà ibis Romam? Colonia. Sed hic per præpoſitionem ſæpiùs loquuntur propter Amphibologiam vitandam: ut per Coloniam proficiſcor Romam verſus. (Si per quo ponito quartum.) Nomina propria oppidorum vel pagorum, ubi quæſtio fieret per quò, ponuntur ſine præpoſitione in accuſativo, cum appellativis rus & domus: ut quò vadis? Vado Gandávum, Brugas, Pariſios. Terent. *Ego cum filio rus ibo.*

Virg. *Ite domum ſaturæ, venit Heſperus, ite capellæ.*

Bárbarus haud fies appónens præpoſitúras.

Si quis dictis nominibus Præpoſitionem interdum adjiciat, non cenſebitur Barbarè locutus. Quintil. *In domo furtum factum eſt ab eo qui domi fuit.* Liv. *Legati ab Ardeâ veniunt.* Cic. *Ad Capuam, vel ad Luceriam iturus putabatur.* Maximè autem uti licet ad, ubi locum proximum ſignificamus, ut Hoſtes venerunt ad Gandavum, i. in locum Gandavo vicinum.

APPENDIX.

Accedentibus adjectivis, vix abeſſe poteſt præpoſitio. Proper. *Magnum iter ad doctas proficiſci cogor Athenas.*

 Excipi-

Excipiuntur meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, & alienus. Dicimus enim: Sum domi meæ, tuæ, &c. Cic. *Malo eſſe cum timore domi meæ, quàm cum periculo domi alienæ*; dicendum eſt igitur, Verſor in domo amplâ, magnificâ, regiâ: non autem, Verſor domi amplæ, magnificæ, regiæ. At Livius ait: *Capuam flectit iter luxuriantem longâ felicitate ac indulgentiâ fortunæ.* Sic & alij interdum. Ovid. *Atque aliquis doctas jam nunc eat, inquit, Athenas.* Eodem quoque modo majorum locorum nomina ſine præpoſitione adverbialiter poſita invenies, licet aliter Grammatici præcipiant, ut ſubnotabimus. Virg. 1. Æneid.

Italiam fato profugus, laviniáque venit Littora. ----

Annotatiuncula generalis.

Diximus ubique propria oppidorum & pagorum nomina, quia proprijs aliorum locorum, ut Regionum, Inſularum, Montium, Fluviorum, præter dicta, appellativis omnibus adhæret præpoſitio, ſive actio fiat in loco, de loco, per locum, ſeu denique ad locum. Plancus Ciceroni. *Ab Iſarâ caſtra movi, pontem tamen quem in Iſarâ feceram, caſtellis duobus ad capita poſitis reliqui.* Virg. 1. Æneid.

Per varios caſus, per tot diſcrimina rerum
Tendimus in Latium. Horat.
Impiger extremos currit mercator ad Indos:
Per mare pauperiem fugiens, per ſaxa, per ignes.

De Adverbijs localibus.

Ubi, quò, quà, unde, quorſum, & quouſque, de loco quærunt, ſi nec relativè, nec infinitè ponantur. Quæcunque autem nomina ad hæc prima quatuor diximus reſpondere, eadem ad quorſum, & ad quouſque in accuſativo reddi poſſunt, adjecto verſus, quando per illud, & uſque quando per hoc facta eſt quæſtio: ut Quorſum tenes iter Ænea? Carthaginem verſus. Quouſque te fata trahunt? In Italiam uſque.

Hoc tamen ſæpè intelligitur, teſte Valla: Sed de nominibus ſatis. Tribuuntur etiam ſingulis ſua adverbia, de quibus nunc agendum eſt.

Adverbia in loco.

Ad ubi reſpondent hîc, illîc, iſtîc, ubi, alibi, alicubi, ibidem

ibidem, ubique, ubilibet, ubivis, ſicubi, necubi, nuncubi, paſſim, vulgò, inibi, uſquam, nuſquam, peregrè, alicubi, intus, foris, ſuperiùs, inferiùs, ſuprà, infrà.

Adverbia ad locum.

Ad quò reſpondent, Huc, illuc, iſtuc, intro, foras, eò, eòdem, aliò, aliquò, quoquò, quolibet, quovis, quodam, quopiam, ſiquò, nequò, ultrò, citrò, utroque, neutrò, peregrè, uſquam, nuſquam, quocunque, ſupra, infra vel ſuperius, inferius: invenies interdum, hoc, iſto, illo, pro huc, iſtuc, illuc.

Adverbia per locum.

Ad quà reſpondent, Hac, illac, iſtac, uſquam, nuſquam, intus, foris, eà, eadem, quaquà, quacunque, quaque, qualibet, ſiquà, nequà, aliquà, alià, utraque & rectà. Terent. *Cur non rectà introiiſti?* Cic. *Rectà venit ad me.*

Adverbia de loco.

Ad unde reſpondent, Hinc, illinc, iſtinc, intus, foris, utrinque, undique, cominus, eminus, intrinſecus, extrinſecus, utrinſecus, forinſecus, nuſquam, inde, peregrè, ſupernè, infernè, ſtirpitus, humanitus, radicitus, cœlitus, unde-unde, undecunque, undelibet, aliunde, alicunde, ſicunde, &c. Dehinc non loci, ſed ordinis adverbium eſt, pro poſthoc. Abhinc temporis eſt, pro ab hoc tempore.

Adverbium locum verſus.

Ad quorſum reſpondent, Horſum, iſtorſum, illorſum, furſum, deorſum, antrorſum, dextrorſum, lævorſum, ſeorſum, ſiniſtrorſum, retrorſum, aliorſum, quoquoverſus, vel quoquoverſum.

Adverbia uſque ad locum.

Ad quouſque reſpondent, Hucuſque, iſtucuſque, illucuſque, hactenus, &c.

Annotatiuncula generalis.

Hîc, illîc, iſthîc, &c. eodem modo differunt, quo pronomina hic, iſte, ille. Hic pronomen pertinet ad primam perſonam, & me ſignificat, aut meum, aut quod eſt ubi ego ſum, vel habito, aut de quo loquor. Iſte refertur ad ſecundam, & ſignificat te, aut tuum, aut quod eſt, ubi habitas, vel de quo

loqueris. Ille ad tertiam pertinet & neutrum prædictorum significat, sed tertium quiddam. Plaut. *Quis est quem videmus venientem pannosum ac squalidum? Illéne est noster Syrus?* Is refertur ad absentem. Hìc adverbium significat in loco, ubi ego sum: isthic in loco: ubi tu es. Illic in loco ubi est de quo loquimur. Huc, id est ad hunc locum. Istuc, id est ad istum locum in quo tu es. Illuc, id est ad illum locum, in quo nec ego sum, nec tu. Sic dices de alijs.

Ille quidem laudat, contemnit & *iste* vicissim,
Respicit *hic* propius, sed quod magis *ille* remôtum.

Ille in oratione emphasin sæpè habet, & ob eminentiam, rem quam omnibus notam significare volumus, denotat. Alexander ille magnus. Conjungitur etiam alicui personæ; *Ille ego cui quondam.* Virg. *Túne ille Æneas?* Iste cum rem aliquam cum stomacho aut contemptu indicamus. Terent. *Iste Chærea, iste ephebus frater Phædriæ* Sic cum ad duo antedicta referuntur hic & ille, hic ad propius & posterius, ille ad prius & remotius refertur. Auson.

Quis neget Æneæ natum de stirpe Neronem?
Sustulit hic matrem, sustulit ille patrem.

Aliquando fit contrà. Ovid. lib. 1. Trist. Ecl. 2.

Quocunque aspicio, nihil est, nisi pontus, & æther;
Fluctibus hic tumidus, nubibus ille minax.

Et Livius lib. 30. *Melior certiorque est tuta pax, quàm sperata victoria: hæc in tuâ, illa in Deorum manu est.*

DATIVI REGIMEN.

REGULA PRIMA.

Fixa dabunt ternum, substantivo mediante
Verbo: quod per *habet* contingit sæpè resolvi.

Omne nomen substantivum potest regere dativum mediante verbo substantivo, quod exponitur per *habeo*: ut Mihi liber est, tibi pecunia, id est, ego librum habeo, tu pecuniam. Virg. *Sancta probis pax est.* ——— Idem.

Ludite securè quibus æs est semper in arca.

Dic etiam, Mihi bene est; id est, bene habeo, benè valeo

valeo. Sunt qui dicunt hujus regulæ dativum à nomine regi mediante verbo substantivo. Alij dicunt regi ab ipso verbo. Suum cuique relinquo judicium.

REGULA SECUNDA.

Ternum pro quarto aut sexto cum præpositúris
Pónimus, *It clamor cœlo,* Pro more poëtæ.
Cur tibi despicior? Nunc omnibus itur ad aurum.

Dativus ponitur sæpè pro accusativo vel ablativo cum præpositione: ut It clamor cœlo, i. ad vel in cœlum. *Inferretque Deos Latio.*--- i. in Latium. Despicior tibi, i. à te. Cur itur omnibus ad aurum, i. ab omnibus. Tu est mihi visus. *Publ.* Mora omnis odio est, sed facit sapientiam.

Gemini Dativi.

Sunt quædam geminos verba admittentia ternos.

Sunt quæ præter dativum antedictæ regulæ alium admittunt dativum: ut Filia est mihi curæ. Sum tibi auxilio, præsidio, consilio, commodo. Ter. *Sunt hæ tibi nuptiæ cordi?* Horat. *Nec timuit sibi ne vitio quis verteret olim.*

Sic do tibi hanc rem doti, vel dotem. Sum tibi documento vel documentum. Plaut. *Est ager hic nobis sub urbe, quem dabo dotem sorori.* Idem. *Nemo id probro ducit Alcmenæ.* Cic. *Habeat me sibi documento*; i meo exemplo faciat.

REGULA TERTIA.

Acquisitivè si ponas verba, dativum
His dato. Communis fermè omnibus esto dativus.

Omne verbum acquisitivè positum, regere potest dativum rei acquirentis: in cujus honorem, vituperationem, utilitatem, damnum, lætitiam, jucunditatem, favorem, petitionem, similitudinem, aliquid fieri significamus. Doce mihi prolem. Cic. *Non omnibus dormio.* Virg.
--- *It hasta Tago per tempus utrumque.* Idem Æn. 1.
--- *Ubi templum illi, centumque Sabæo*
Thuræ calent aræ. Pers. ad Desidem.
-- *Tibi luditur, effluis amens, Contemnêre.* -- Horat.
Omnem crede diem tibi diluxisse supremum. Ovid.

Casus

Casus ubique valet, semper tibi pendeat hamus:
Quo minimè credis gurgite piscis erit.

Cum dativo accusativum regentia.

Hæc casum ternum cum quarto verba requirunt
Comparo, do, reddo, jubeo, contraria, narro,
Ascribo, mitto, oppono, promittóque, junge
Subjugo cum varijs, quæ lectio multa docebit.

Decuplicia verba dativum cum accusativo regunt. *Primo, verba comparandi.* Comparo, compono, confero, assimulo, accomodo, æquo, exæquo, ad æquo, postpono, posthabeo, antepono, antefero: ut comparo Virgilium Homero: vel per ablativum, cum Homero. Horat.

Interdum vulgus rectum videt, est ubi peccat,
Si veteres ita miratur laudátque Poëtas,
Ut nihil anteferat, nihil illis comparet, errat.

Cic. ad Lepid. Hoc esse animo scito omnes sanos, ut mortem servituti anteponant. Confero te Joanni, i. comparo. Confero tibi vel in te beneficium, id est do. Confero me ad villam, i. eo.

II. *Dandi vel reddendi.* Do, dono, impertio vel impertior, partior, impendo, divido, distribuo, præbeo, lego legas, exhibeo, concedo, mutuo, commodo, fœneror, stipulor, adhibeo, adjiceo, adjungo, admoveo, addo & similia. *Reddendi*: Reddo, restituo, resigno, retribuo, rependo, repono, refero, resolvo, &c. ut par pari refero. Plaut. *Do tibi operam, si quid est quod me velis.* Horat. *Quis scit an adjiciant hodiernæ crastina vitæ Tempora dij superi?* Dicimus, dono tibi equum: & dono te equo. Dono te civitate, i. efficio te civem, impertio vel impertior tibi salutem; vel impertior te salute.

III. *Jubendi & prohibendi.* Jubeo, præcipio, mando, impero, injungo, committo, edico, &c. prohibendi vero prohibeo, nego, denego, interdico, &c. Jubeo tibi hanc rem: & aliquando jubeo te hanc rem cum duobus accusativis. Cicer. *Non quia aliquid juberem*, subaudiri videtur *facere*. Prohibeo, interdico tibi domum, vel prohibeo, interdico te domo. Plaut. *Damna multa mulierum me uxore prohibent.*

Inter

Interdico sæpiùs invenies cum dativo & ablativo: ut interdico tibi domo mea. Per eosdem casus & impersonaliter lepidè loquimur. Cic. *Malè rem gerentibus patribus, bonis interdici solet.* Passivè dices interdicor aquâ aut igni, aut aqua aut ignis interdicuntur mihi: huc pertinet tempero, & moderor. Plaut. *Linguæ tempera*, temperor iram, & ab ira: moderor tibi & te. Versus.

Interdico tibi carnem vel carne latinum est.

IV. *Nunciandi.* Indicandi, declarandi. Indico, nuncio, declaro, annuncio, insinuo, manifesto, revelo, recludo, refero, patefacio, aperio, monstro, ostendo, significo, lego, interpretor, suggero, dico, prædico, exprimo, narro, enarro, memoro, recenseo, recito, repeto, refero, respondeo, fari, loqui, &c. Indico tibi veritatem: primæ conjugationis secundam syllabam corripit. Indico ventri bellum; i. denuncio, tertiæ, & secundam producit. Dico tibi diem; id est tempus constituo, refero tibi hanc rem; i. narro. Refero ad te; id est in consultationem fero. Quintil. *Non retulit ad matrem, non propinquos consuluit, non amicos. De his referam ad Senatum* potiùs quàm hæc *referam ad Senatum.* Refero tibi acceptum; id est fateor me accepisse abs te. Cicer. *Vitam acceptam refert clementiæ tuæ.* Respondeo quæstioni & ad quæstionem. Structuram perpendiculo, vel ad perpendiculum respondere oportet; id est convenire. Virg.

Illa seges demum votis respondet avari
Agricolæ; id est satisfacit.

V. *Vendicandi.* Vendico, ascribo, usurpo, occupo, addico, acquiro, adipiscor, &c. non idem, sed simile quid significantiâ: ut vendico mihi hunc librum: Ascribo tibi honorem.

VI. *Mittendi.* Mitto, transmitto tibi literas. Sæpiùs mitto ad te, scribo ad te, quàm tibi dicimus. *Legavit Rex ad nos decem Oratores.* Destino tibi literas, pro mitto, raro legitur, sed propriè significat assigno, delibero, constituo.

Virg. *Me destinat aræ.*

VII. *Opponendi.* Oppono, objicio, offundo, &c. Cicer. in Sal. *Ego meis majoribus virtute mea præluxi: Tu tuis, vitâ tuâ, quam turpiter egisti, magnas offudisti tenebras. Quare noli mihi antiquos viros objectare.*

VIII.

VIII. *Promittendi.* Spondeo, despondeo, promitto rogatus, polliceor ultrò, pollicitor, recipio: ut Redde quæ coram recepisti mihi; i. promisisti. Recipio te, notum est. Do tibi fidem; i. sanctè promitto: Habeo fidem; i. credo.

IX. *Verba.* Subjugandi, subjicio, submitto, supero, debello: ut Rex subjugavit sibi hosteis. Horat.

-- *Mihi res, non me rebus submittere conor.*

X. *Varia verba.* De quibus non est certa regula, dativum & accusativum postulant: ut Minor, interminor, debeo, invideo. Plin. *Neque ego, ut multi, invideo alijs bonum, quo ipse careo.* Debeo tibi vitam. Assuesco pro assuefacio: nam alioqui solum dativum habet. Quint. de puero. *Non assuescat, ne dum infans quidem est, sermoni qui dediscendus sit.* Suadeo, persuadeo. Plaut. *Odi ego aurum, multa multis sæpe suasit perperam.* Impono urbem monti. Impono tibi; i. decipio te. Commendo te regi; i. amicè committo. Commendo te apud regem; i. laudo, credo, fido, confido, committo. Terent. *Ah sceleste, ovem lupo commisisti.* Dico etiam fido, confido hac re. Formido, metuo, timeo te, ne quid mali mihi facias. Publ. *Inimicum quamvis humilem docti est metuere*; formido, metuo, timeo tibi, ne quid mali tibi contingat: ut Metuo tibi infortunium.

Annotatiuncula generalis.

Quemadmodum dativus sæpè ponitur pro accusativo aut ablativo cum præpositione, ita vicissim quandoque accusativus aut ablativus mediante præpositione, verbis adhæret loco dativi: Hinc variam constructionem multa verba sortiuntur: ut Loquor tibi, vel ad te, vel loquor tecum. Misceo aquam vino, vel cum vino. Nitor hastæ, vel hastâ, vel in hastam, sed peculiare est, Nitor ad rem. Fabius. *Altius ibunt qui ad summa nituntur.* Huc plurima sanè pertinent verba, quæ diligenti lectione observanda ac usu, qui ubique multum potest, discenda censeo.

Verba dativum ut proprium casum regentia.

Tertius est verbis proprius natis, *fore*, *sum*, *fit*,
Aque manénte *facit*: poscunt hunc sæpè per *ob*, *con*,
Ante sub, *inter*, *ad*, *in*, *post*, *præ*, conjuncta: quibus de

Occurro

Occúrro, fáveo, stúdeo, medeórque & *adulor*,
Auxilior, famulor, noceo: sed dat *juvo* quartum.
Páreo, præsideo, pugno, cum parcere, grator.
Quæque frequenter erunt impersonalia junge
Contingit, restat, placet, évenit, accidit, & *fit,*
Sufficit, & *constat, libet,* & *liquet,* & *dolet,* adde:
His vacat, & *conducit,* & *expedit,* & *licet* atque
Cónvenit & *præstat*; sed dicitó, *pertinet ad me*:
Attinet & *spectat*, rectè conjungimus isti.
Multa regunt ternum, quibus haud est regula certa.

Dativum ut proprium casum regunt verba undevigecuplícia.

Primò Composita à Fore, dativum sibi proprium exigunt: ut Spero hæc mihi profore. Utinam Joannes adforet nobis. Cic. Sulpitio. *Major mihi ratio adfore nulla potest, quàm conjunctio consuetudinis, sermonumque nostrorum.*

II. Composita a sum: ut Adsum, desum, obsum, prosum absum, insum. Publ. *Luxuriæ desunt multa, avaritiæ omnia.* Asin. Pollio. Cicer. *Neque deesse, neque superesse Reipublicæ volo*; id est superstes esse. Supersum labori; i. vinco laborem. Quædam pro dativo vel accusativum vel ablativum additâ præpositione sortiuntur. Dicimus enim, adsum pugnæ, adsum in pugna vel adsum ad pugnam, proinde puer fac memineris jam datæ annotatiunculæ.

III. Composita à *Facio* & *Fio*: ubi facio non mutat *a* in *i*: ut Satisfacio tibi, satisfit tibi. Malefacio, benefacio patri. Salust. *Pulchrum est benefacere Reipublicæ.* Brut. Cic. *Cui re gratias vix referre possum, huic verbis non patitur res satisfieri.*

IV. Cum præpositionibus quibusdam composita. Verba plurima cum his præpositionibus, Ob, Con, Ante, Sub, Inter, Ad, In, Post, Præ composita, dativum postulant.

OB. Occumbo, obluctor, obrepo, obgannio, obmurmuro, occino, obturbo. Virg. --- *In utrumque paratus,*
Seu versare dolos, seu certæ occumbere morti.
Idem. --- *Genibúsque adversæ obluctor arenæ.*

CON

CON. Condormio, conſono, colludo, convivo. Commorior tibi, vel tecum. Cic. *Omnis oratio moribus conſonet.* Terent. *Ex Andro commigravit huic viciniæ.* Et nomina quædam à con compoſita, dativum habent : ut concolor corvo, cognominis Paulo.

ANTE. Antecello, antecedo, anteeo, anteſto, anteverto illi vel illum doctrinâ. Cic. pro Arch. *Antecellere omnibus ingenij gloriâ contigit.* Plaut. *Virtus omnibus rebus anteit.* Terent. *Miror ubi ego huic anteverterim* ; i. hanc præceſſerim. Sueton. in Aug. *Magnificentiâ omneis anteceſſit.*

SUB. Succedo tibi, ſubjicio, ſubjaceo, ſuboleo ; ut pecunia fortunæ ſubjacet. Virg. *Noſtris ſuccede penatibus hoſpes.* Plaut. *Subolet jam uxori, quod ego machinor.*

INTER. Interſero, interſono, intervenio, interſum, intermiſceo, intermico : ut Lupus intervenit fabulæ. Claud.

--- *Rutilum ſquamis intermicat aurum.*

AD. Arrideo, acclamo, aſto, acquieſco, aſſideo, adhæreo, appropinquo, allabor, admolior, adigo : ut Lucretia adegit cultrum cordi. Horat. *Parcus ob hæredis curam, nimiúmque ſeverus, Aſſidet inſano.* Virg. --- *Antiquis Curetum allabimur oris.*

IN. Impendo, inſurgo, inſuſurro, inhio, innitor, immoror, inhæreo, inſideo ſaxis. Cic. *Omnibus, quorum mens abhorret à ratione, ſemper aliquis alijs dolor, alijs terror impendet.* Virg. *Vela cadunt remis inſurgimus.* Immineo, inceſſo, immitto illi vel illum. Ovid. *Imminet exitio vir conjugis, illa mariti.* Cic. *In noſtras fortunas imminent.* Virg. *Regibus inceſſit magno diſcordia motu.* Sed inceſſo, & alia nonnulla ab in compoſita, accuſativum quoque exigunt ſine præpoſitione, per regulam quintam conſtructionis accuſativi. Licet inceſſo aliquando habent accuſativum cum in. *Liv.* Inceſſit morbus in caſtra. Intendo vires ; i. extendo. Intendo animum ſtudijs ; i. do operam ſtudijs. Horat. lib. 1. Ep. 2.

Invidiâ vel amore vigil torquebere, ſi non
Intendas animum ſtudijs & rebus honeſtis.

Virg. *Incubuitque thoro, dixitque noviſſima verba.*

POST. Poſtpono famam pecuniæ, Poſthabeo. Poſthabui tamen illorum mea ſeria ludo.

PRÆ

PRÆ. Præpondero, præniteo tibi fide. *Cic.* Suis majoribus virtute præluxit. Præcurro, præeo, præcedo, præſto omnibus vel omnes. *Plaut.* Veſtræ fortunæ meis præcedunt. *Cæſar.* Helvetij reliquos Gallos virtute præcedunt. *Cic.* Hoc præſtat amicitia propinquitati, quòd ex propinquitate benevolentia tolli poteſt, ex amicitiâ non poteſt. *Quintil.* Præſtat ingenio alius alium.

V. Verba occurrendi dativum habent. Perſ. *Venienti occurrite morbo.* Sic obvio, obſto, obſiſto, occurſo. Virg.

Occurſare capro, cornu ferit ille, caveto.
Principijs obſta, ſerò medicina paratu,
Cum mala per longas invaluere moras.

Obvius nomen, & obviam adverbium, ſimiliter dativum regunt: ut Sum tibi obvius: Venio tibi obviam. Sic prævius. Ovid. *Prævius auroræ lucifer ortus erat.*

VI. Verba favendi: ut Faveo amico. Sic annuo, arrideo, ſubſcribo, conſentio, aſſentio, vel aſſentior, hæreo, adhæreo: aſtipulor, concino, ſuffragor, accedo, bene volo, bene cupio, bene opto, &c. Virg. *Juppiter omnipotens audacibus annue cœptis.* Cic. *Senatus mihi aſſenſus eſt.* Aſſentior quandoque regit accuſativum cum dativo. Cic. primo de Oratore. *Cætera aſſentior Craſſo.* Idem. *Quare tibi, Antoni, utrumque aſſentior.* Virg. *Aſpirat primo fortuna labori*; i. favet, auxiliatur. *Cic.* Ad hanc laudem aſpirare non poſſunt; i. de hac laude acquirendâ, ne ſperare quidem poſſunt. Accedo tuæ ſententiæ; i. aſſentior. Novum plerunque infortunium novo accedit dolori, ſive ad novum dolorem; i. adjungitur.

VII. Verba ſtudendi, & diligentiam adhibendi. Studeo, attendo, indulgeo, inſiſto, inſto, inhio, inſudo, invigilo, innitor; vaco, inhæreo, operam do, impendo, navo, adhibeo operam: ut ſtudeo Grammaticæ, invigilo pecuniæ. *Cic.* Quantùm quiſque Reipublicæ ſtuduit, tantùm mihi fuit aut amicus aut adverſarius. Studeo pro vehementer cupio, aut volo, regit accuſativum. *Idem.* Unum ſentitis, unum omnes ſtudetis. Dicimus incumbo ad vel in laudem non laudi. *Tullius.* Mi Plance, incumbe toto pectore ad laudem. *Idem.* Incumbe, per Deos immortales, in eam curã & cogitationem,

quæ

quæ tibi summam dignitatem & gloriam afferat. Attendo juri vel jus. Insiste negotio sapienter; i. da operam. Insiste bonorũ vestigijs, i. innitere. Habet etiam accusativum. Virg. *Nulli fas casto sceleratum insistere limen.* Insto operi; i. diligenter insisto: insto opus; i. aggredior, facio opus. Tibi multa bona instant à me; i. futura sunt. Virg. lib. 8.

Heu quantæ miseris cædes Laurentibus instant.

Vaco pro cesso aut careo, capit ablativum cum à vel ab: ut Vaco à labore, à studio; i. non laboro, non studeo. Cicer. *Vacare à culpâ magnum est solatium.* Quandoque præpositio omittitur. Idem. *Nullum est tempus quod justitiâ vacare debeat.* Hujus constructionis causam require in regula nona genitivi.

VIII. Medendi, medeor & medicor, & si qua sunt his significatione conformia. Virg. *Senibus medicantur anhelis.* Lact. Circumspice conscientiam tuam, & iniquitatum medere vulneribus: Legitur etiam utrumque cum accusativo.

IX. Adulandi verba: Adulor, blandior, assentior applaudo, lenocinor, palpor: ut Adulor diviti, blandior matri, assentior nobili. Indoctis applaudet plebecula. Cicer. *Tibi serviet, tibi lenocinabitur.* Plaut. *Observatote quam blandè mulieri palpabitur.* Palpo palpas, idem quod palpor accusativum regit, aut dativum.

X. Verba auxiliandi. Auxilior, subvenio, succurro, adminiculor, opitulor, patrocinor, commodo, subeo, prospicio, provideo, caveo, consulo, de quo dictum est latius: ut Auxilior, subvenio pauperi. Caveo tibi; i. prospicio. Lege cautum est; i. provisum est. Caveo periculum; i. fugio. Caveo te, vel à te; i. provideo ne mihi noceas. Plaut. *Qui cavet ne decipiatur, vix cavet, quem etiam cavet.* Conducit, confert huic rei, vel ad hanc rem; i. utile est. Juvo accusativum habet, olim etiam dativum.

XI. Verba famulandi: ut Famulor diviti. Sic ancillor, servio, inservio. Erasm. *Nil magis optandum quam ut sacerdos immunis à conjugio, liber ac totus serviat domino.*

XII. Nocendi verba: Noceo, resisto, inimicor, reluctor, obnitor, insidior, obloquor, detraho, succenseo, indignor, irascor, derogo, obtrecto, incommodo, afficio, renitor

injur

injurio, adversor, obsisto, obsto, renuncio, dissentio, refragor invideo, malevolo: ut Noceo nemini: Deus superbis resistit: Horat. *Eutrapelus cuicunque nocere volebat, Vestimenta dabat pretiosa.* --- Terent. Senex de Davo. Quem ego credo manibus pedibusque obnixè omnia facturum, magis id adeò mihi ut incommodet, quàm ut obsequatur gnato. Derogo, & detraho tibi vel de te. *Cic.* Indignum est de lege aliquid derogari, aut legem abrogari. *Idem.* Ille in Achaiâ non cessat de nobis detrahere. Æmulor illi, i. invideo. Æmulor illum, i. imitor. Illudo, insulto illi vel illum. Aliquando Lædo illi per dativum veteres dixêre: nunc vero Lædo illum.

XIII. Verba parendi sive obediendi, Pareo, obedio, obtempero, acquiesco, morigeror, obsequor, geniculor, supplico, audio, ausculto, cedo, concedo, ut Pareo magistro, obedio patri.

Tibul. *Longa dies homini docuit parere leones.*

Audio tibi, vel audeo te, id est obedio. Cic. *Si me audies, vitabis inimicitias.* Audio cum dativo rarius est. Audiens dicto sæpissime legitur: sed hic audiens nomen est, teste Diomede. Ausculto autem pro obedio, plerumque dativum habet. Davus apud Terent. Nec quid agam certum est, Pamphilumne adjutem, an auscultem seni. Cedo, concedo tibi, id est locum do.

Ovid. *Cedit amor rebus, res age tutus eris.*

Cedunt mihi hæc bona, id est, in jus meum veniunt. Concedo fato, id est morior.

XIV. Verba præsidendi: ut præsideo, præsum, &c. Cic. *Debeo sperare omnes Deos qui huic urbi præsident, mihi ac mereor relaturos esse gratiam.*

XV. Pugnandi verba poëticè dativum regunt, apud Oratores & historicos ablativum habent intercedente cum, elegantissimè accusativum etiam cum præpositione in: Pugno tibi vel tecum, vel in te: sic Certo, digladior, concurro, congredior, &c. Virg. *Montibus in nostris solus tibi certet Amyntas.* Cicer. *Æquitas temperantia, fortitudo, prudentia, virtutes omnes certant cum iniquitate, luxuriâ, ignaviâ, temeritate, cum vitiis omnibus.* At rebello, repugno: & quædam

alia

alia, nuſquam non dativum habent. Plin. *Difficilius eſt voluptati repugnare quàm iræ.* Ovid.

---- *Ignavis precibus fortuna repugnat.* Sunt item quæ accuſativum habent ſine præpoſitione, veluti debello, & expugno.

XVI. Verba parcendi, & veniam dandi, ut parco, ignoſco. Publ. *Bonis nocet quiſquis pepercit malis.* Plaut. *Stultitiæ adoleſcentiæque ejus ignoſcas.* Ignoſco poteſt habere accuſativum cum dativo: Idem. Nunc hoc mihi ignoſcas quæſo. Sic parco pro conſervo. Virg. *Multa talenta Gnatis parce tuis.* ---

Parce lachrymis, injuriæ, vindictæ, metui, i. abſtine à lachrymis, ab injuria, &c. Virg. *Parce metu,* pro metui, antiquus dativus eſt. Dicimus etiam per infinitivum. Parce lachrymari. Virg.

Parce pias ſcelerare manus. ---

XVII. Verba gratulandi. Gratulor & grator poëtis hiſtoricíſque proprium. Ovid. *Gratulor huic terræ quòd abeſt regionibus illis.* Virg. *Inveni germana viam, gratare ſorori.* Dicimus gratulor tibi hanc rem, hac re, & de hac re. Cicer. *Gratulor tibi victoriam.* *Idem.* Gratulor tibi affinitate viri medius fidius optimi. *Idem.* Quod mihi de Italiâ gratularis, agnoſco humanitatem tuam. His cognata ſunt gaudeo, gratificor, & gratum facio. Cic. *Tibi gratulor, mihi gaudeo.*

XVIII. Quædam verba cum infinitivo impersonalia, ſine eo perſonalia (ſed raró aliter quam in tertiâ perſonâ) regunt dativum: ut Contingit, reſtat, & reliqua verſibus comprehenſa, quibus cognitis, non erit labor ſynonymorum, & contrariorum conſtructionem perſpicere, qualia ſunt obtingit, obvenit, perplacet, diſplicet, ſuperat, ſupereſt, reliquum eſt, collibet, ſedet, patet, &c. De imperſonalibus exempla.

Horat. *Non cuivis homini contingit adire Corinthum.* Ovid. *Non vacat exiguis rebus adeſſe Jovi.* De perſonalibus. Hor. *Quód ſatis eſt cui contingit, nihil amplius optet.* P. *Cui plus licet quam par eſt, plus vult quàm licet.* Stat & præſtat imperſonalia raro dativum habent expreſſum. Virg. *casus renovare omnes.* Saluſt. *Nonne emori per virtutem præſtat, quám vitam per dedecus amittere?* Pertinet, attinet, ſpectat ad me, dicendum eſt, non autem mihi.

XIX. Multa regunt dativum, de quibus certa non co-

stat regula: ut Sto judicio. Cano receptui, ut milites à pugna redeant. Cano progressui, ut ad pugnam progrediantur. Intercedit mihi tecum amicitia. Dativus interdum solius festivitatis causa verbis appingitur: ut Suo sibi hunc jugulo gladio. Horat. *Quid mihi Celsus agit?*

Ex adjectivis, quæ ternum jure requirunt;
Derivata leges constructa adverbia terno.

Adverbia quædam admittunt dativum nominis adjectivi, unde deducta sunt: ut prodire alicui obviam, canit similiter huic. Fecit inutiliter sibi, Propinquius tibi, proximius illi, Congruenter naturæ, obvius enim, similis, inutilis, &c. Gaudent dativo. Horat.

Vivere naturæ si convenienter oportet.

REGIMINIS ACCUSATIVI.

REGULA PRIMA.

ANte volunt quartum verba infinita, suôrum
Post casum Præ nulla supina, gerundia nulla
Dant casum, dabitur verbi póst casus agéntis,
Ni sit in u: Post nil capit hoc, vult mobile præ se.
Post etiam séquitur sua participans benè verba.
Nam regimen fit idem, si significatio par sit.

Omne infinitivum verbi personalis potest ante se regere accusativum post se autem casum verbi à quo descendit: ut hominem parere Deo æquum est. *Terent.* Meum gnatum rumor est amare. *Idem.* Qui postquam audîerat filio suo non datum iri uxorem. *Cic.* Hanc sibi rem præsidio sperant futurum. Hic non repeto nominativum verbi finiti, rejectis particulis, quòd, ut, aut simili, in accusativum ante infinitivum mutari, proinde refer animum ad syntaxin nominativi, ubi & alia de infinitivo dicta invenies, regulâ *Ante caput rectum, &c.*

Gerundiorum & supinorum constructio.

Præ nulla supina, gerundia nulla, &c. Nec supinum, nec gerundium regit ante se ullum casum: sed post se regit casum verbi

verbi activæ significationis: & sicut dicimus, lego historia[m], ita venio causâ legendi historiam, vado lectum historiam.

ANNOTATIUNCULA.

Casum dico verbi activæ significationis: quia ubi gerundium & supinum passivè capiuntur, non admittunt ablativum verborum passivè significantium: sed ponuntur absolutè, teste Vallâ: ut malè dicitur, liber est difficilis ad intelligendum à nobis. Non venio vapulatum à te. Omittit enim debet ablativus juxta probatorū consuetudinem. Virg. --- *Alitur vitium, crescitque tegendo.* Idem. *Uritque videndo fœmina* --- Quint. *Memoria excolendo sicut omnia alia, augetur*: i. dum tegitur, videtur, excolitur. Refragantur Vallæ, Sulpitius & Calepinus, verùm ipsi exempla fingunt, nulla è doctis afferunt.

Gerundiorum casus.

Quatuor sunt gerundiorum casus: Nominativus in dum, ut Petendum, Genitivus in di, ut petendi. Accusativus in dum: ut petendum: Ablativus in do, ut petendo. Solvendo non sum, dubitari potest (inquit Valla) dativus sit, an ablativus: utcunque est, gerundia dativi casus rarissimè inveniuntur apud probatos scriptores. Jungimus solvendo dativum. *Quint.* Pauperi solvendo non sumus.

De Gerundio Nominativi casus.

Finitis in dum, *fuit*, *est*, *erit*, adjiciatur:
Quando necesse notant, fermè comitante dativo.

Gerundium nominativi casus verbo substantivo adhæret, cum quo necessitatem quandam indicat. Juvenal. *Vivendum est rectè.*

Horat. *Si vis me flere dolendum est: Primum ipsi tibi*:---
Ovid. *Utendum est ætate, cito pede labitur ætas.*
Cic. *Iterandum eadem ista mihi*, subauditur est.

De gerundio genitivi casus.

In di adjectivis, aut junge gerundia fixis:
Junctâ leges patrio plurali nomine quarti.

Gerundia in di (quæ sæpissimè capiuntur activè: ut causa discendi isthuc venio, i. ut discam. Passivè rarò: ut M. filium Coloniam erudiendi causa, i. ut erudiatur. *Fu*[...]

Athen[...]

Athenas erudiendi gratiâ missus, quanto doctior majoribus suis, tantò & gratior populo fuit. Junguntur nominibus substantivis amor, causa, occasio, tempus, locus, ratio, gratia, opportunitas, & similibus: ut Amor habendi, causa pereundi, tempus tacendi. Ovid. *Carpe cibus digitis, est quidam gestus edendi: Ora nec immundâ tota perunge manu.* Junguntur etiam in di adjectivis: ut Certus eundi, peritus navigandi. Notandum hic est, infinitivum pro gerundio capi hujusmodi nominibus appositum. Virg. *Sed si tantus amor casus cognoscere nostros, Et breviter Troiæ supremum audire laborem. Incipiam.* ---Amor cognoscere & audire, i. cognoscendi & audiendi, sive ut cognoscas & audias. Ovid. *De juventute & senectute. Hæc dare consilium, pugnare paratior illa est: Hæc ætas bellum suadet, at illa gerit.* Paratior dare consilium. i. ad dandum consilium. *Sic* pugnare, pro ad pugnandum. Habent interim in di gerundia genitivum pro accusativo præsertim in plurali, licet Valla neget vitio carere; ut Composui hunc librum instituendi puerorum gratia: Plin. *Cum illorum videndi gratiâ me in forum contulissem.* Illorum, pro illos dixit.

De gerundio Accusativi casus.

In *dum* quod finit, gaudet præponere *ad, inter,*
Rariùs *ante*, vel *ob*, vel *circa* jungitur illi.

Gerundia in dum (quæ sæpissimè significant activè: ut Inter legendum hoc notavi, id est dum legerem, passivè verò rarò, ut Persij carmen ad intelligendum est difficile.) Ponuntur cum ad, ob, circa, propter, ante & inter. Virg. ---*Ante domandum Ingentes tollunt animos,*--- Erasm. *Ne præceps sis ad loquendum.*

De Gerundiis Ablativi casus.

In *do*, præcedunt *in ab ex*, cum *de*, similesque.
Atque etiam dices *scribendo scribere disces.*

Gerundia in do (quæ aliquando activè significant, ut Hos occidendo: Illos accusando totam civitatem labefactâsti. Aliquando capiuntur passivè: ut Memoria excolendo augetur.) Apponuntur dictionibus quæ ablativum requirunt: ut Ex defendendo quàm ex accusando uberior gloria compa-

ratur. Quint. *Ratio rectè ſcribendi, juncta cum loquendo eſt.* Interdum abſolutè ponuntur: ut Scribendo diſces ſcribere.

Gerundiva Nomina.

Ornatiùs per gerundiva loquimur, quàm per gerundia. Conveniunt autem gerundiva cum dictionibus per gerundia rectis in genere, numero, & caſu: ut cauſâ habendæ pecuniæ tibi famulor, per gerundium diceres, cauſa habendi pecuniam. Sic per gerundium dicimus, petendum eſt pacem: Per gerundivum, petenda eſt pax.

Gerundivorum Nominum caſus.

Gerundiva in vocativo vix unquam reperiuntur. In nominativo rara ſunt abſente verbo ſubſtantivo, quale eſt hoc. Virg. -- *Volvenda dies in attulit ultrò*; i. quæ volvitur, Gerundivorum obliquis ſæpè utimur. Ovid. *Nunc fœcundus ager, pecoris nunc hora creandi, Nunc avis in ramo tecta, larémque parat.* Virg. *Tantus amor florum, & generandi gloria mellis.* De dativo. Vaco agro colendo, vineæ paſtinandæ, nemori ſuccidendo. De accuſativo. Cic. ad Catilinam. *Vivis & vivis, non ad deponendam, ſed ad confirmandam audaciam.* De ablativo. *Laboravi in colendo agro, in conficiendâ epiſtola.* Cicer. *Orationem autem Latinam profectò legendis noſtris efficies pleniorem.*

APPENDIX.

Verbis quæ motum ſignant, prius adde ſupinum.

Supina in *um* apponuntur verbis aut participijs motum ſignificantibus: ut Eo venatum. Vel clam indicantibus motum: ut Do filiam nuptum. Plaut. *Heu ſenex! pro vapulando herclè ego abs te mercedem petam. Coctum ego, non vapulatum, dudum conductus fui.* Horat. *Spectatum admiſſi riſum teneatis amici.* Supina in *u* elegantiſſimè conſtruuntur cum adjectivis ſine ullo regimine. Plin. *Acipenſer piſcis rarus inventu.* Cic. *Non facile eſt dictu, quantopere conciliet amicos comitas affabilitáſque ſermonis.* Ovid.

Turpe quidem dictu, ſed ſi modo vera fatemur,
Vulgus amicitias utilitate probat.

(*Poſt etiam ſequitur ſua participans*, &c.) Omne participium regit poſt ſe caſum verbi ſui, ut ſicut dicimus: Am

DEU

DEUM: ita amans DEUM, & amaturus DEUM: ut amor à DEO: ita amatus & amandus à DEO: sic serviens DEO, vapulans à magistro. Verborum communium in *ns* & *rus* participia, regunt accusativum patientem. In *dus* ablativum agentem mediante præpositione. In *tus* utrumque admittunt casum, accusativum in significatione activa, ablativum in passiva.

Dum mutat regimen, fit participans tibi nomen:
Comparat, & tempus, dum perdit significatum:
Adde his compositum, dum simplex sit tibi verbum.

Participium transit in nomen quinque modis: Constructione, cum alium quàm verbum regit casum. Ut scitus vadorum, acceptus tibi. Comparatione: ut Amans nomen est, cum facit comparativum amantior. Compositione, quoties aliter componitur quàm verbum ut Illæsus, innocens, nomina sunt, quia non dicimus illædo, innoceo. Amissione temporis, ut *Palleat omnis amans*. Beatus pro divite. Amissione significationis, ut indictus pro non dictus, quia indico minime significat non dico: sic ingenitus pro non genitus, amandus pro amari dignus.

(*Nam regimen fit idem*, &c.) Cur Gerundia, Supina, & participia, regant casus verborum suorum, ratio hæc est. Ubi significatio est eadem, idem erit & regimen.

APPENDIX.

Per eandem rationem nomina quædam pro participijs posita verborum casus regunt: ut Præscius futura, populabundus agros. Justin. *Gratulabundus patriæ expiravit.* Itidem & verba neutra pro activis, habent activorum casus: ut Amo regit accusativum, ergo etiam ardeo pro vehementer amo.

Virg. *Formosum pastor Corydon ardebat Alexin.*

Sic pereo, depereo puellam, Huc pertinent accusativum proprij actus regentia, veluti curro longum cursum. Vivo vitam. Gaudeo gaudium. Servio miseram servitutem. Cic. *Rideamus gelota sardonion*; i. risum sardonium. Juven. *Qui Curios simulant, & Bacchanalia vivunt.* Præterea verba ad sensus pertinentia sæpè pro activis sumuntur: ut -- *Vox hominem sonat*; id est, sono exhibet. *Olet unguenta.* Oratio

Demosthenis Olet lucernam. Sapit vas. Sapit adustionem. Dicimus etiam pluit sanguinem, & sanguine vel sanguis pluit.

Appendix altera.

Permultis verbis infinitivus adhæret.

Infinitivus aliquando finiti modi verbo adhæret: ut cupio scire, vereor dicere.

Regula Accusativi secunda.

Omne dat activum, tolle *interdicere*, quartum:
Hoc verbum sextum pro quarto sæpiùs optat.

Omne verbum activum regit post se accusativum rei patientis, qui in oratione passivâ fit nominativus: ut Amo Deum, Deus amatur à me. Aras terram, terra aratur à te. Puer osculatur matrem, mater osculatur à puero. A regulâ excipitur interdico, quia pro accusativo sæpiùs ablativum habet, ut diximus: Potes etiam excipere jubeo & invideo, ut Jubeo & invideo tibi, tu juberis & invideris à me. At à multis passivis abstinendum est, teste Diomede, quia venustiùs per impersonale dices jubetur & invidetur mihi.

ANNOTATIUNCULA.

Activum verbum igitur hîc voco, quod ab alijs transitivum dicitur: & differt à verbo activi generis. Verbum activi generis est quod in *o* desinens acceptâ *r* facit ex se passivum, præter facio, cujus passivum est fio. Verbum activum est quod agere significat, sive in *o*, sive in *r*, desinat; ante se regens nominativum agentem post se vero accusativum patientem: ut Diligo, oro, operior, criminor. Horat.

Sedulitas autem, stultè quem diligit, urget. Idem.
Nic tardum operior, nec præcedentibus insto.

Pertinent igitur ad hanc regulam non solum verba activi generis, verùm etiam neutra, deponentia & communia. Hîc notabis obiter, quòd, quæcunque neutra accusativum patientem regunt, tertiam habent passivi generis personam, & quatuor participia: duo in significatione activa, ut seminans seminaturus: duo in passiva, ut seminatus & seminandus.

REGULA TERTIA.

Celo, rogo, doceo, geminant, ut *vestio*, quartos

Diverſos: dices *veniam* quoque *poſcimus abs te:*
Induo veſte Patrem, dic: aut *veſtem induo patri:*
Rem tibi, vel *de re te celo*, dicimus apté.
Te doceo de Grammaticâ, tu dicito parcé.

Celo, cum verbis rogandi, docendi, veſtiendi, regit duos accuſativos pro diverſis acceptos: ut Celo te arcana mea. Doceo diſcipulos poëſin. Rogo magiſtrum veniam. Induo te tunicam. Sed rogandi; i. precandi, & interrogandi verba, admittunt quandoque ablativum pro altero accuſativorum: ut A nemine percontaberis ea, quæ tuâ non interſunt. Virg.

Ipſum obteſtemur, veniámque oremus ab ipſo.

Cicer. Legem ſibi indicunt innocentiæ, virtutum omnium, qui ob altero rationem vitæ repoſcunt. Supplico ſemper dativum habet. Terent. *Ipſum hunc orabo, huic ſupplicabo.* Verba veſtiendi mutant interdum accuſativum perſonæ in dativum: ut Induo tibi tunicam: Rei vero in ablativum, ut induo te tunicâ. Ovid. *Fluminàque obliquis cinxit declivia ripis.*

Perſonam hîc voco, quicquid patitur: Rem, quod neque agit, neque patitur. Eodem planè modo variat celo: ut Celo tibi conſilium meum: Sed hoc ablativo rei dat præpoſitionem. *Cic.* Baſſus noſter de hoc me libro celavit. Cœlo pro ſculpo huc non pertinet. Quamvis invenitur Doceo te de hac re. *Saluſt.* De itinere hoſtium Senatum doceo. Non tamen libenter dicerem, Doceo te de hac re, Inſtituo, imbuo, & inſtruo, exigunt ablativum, ſine præpoſitione: ut, Intererit multum quibus moribus puerum inſtituas. Horat.

Quo ſemel eſt imbuta recens, ſervabit odorem Teſta diu. --
Cato. *Si tibi ſunt nati, nec opes, tunc artibus illos Inſtrue.* --

ANNOTATIUNCULA.

Dixi duos accuſativos pro diverſis acceptos: quia duos accuſativos ad eandem rem pertinentes: aut qui ſignificantur ad eandem rem pertinere, benè regunt alia verba: ut Voco te hominem. Circe fecit homines lupos & leones.

APPENDIX.

Quorum activa duos varios jungunt ſibi quartos
Illorum paſſiva rei quartum modò poſcunt.

Paſſiva verborum duos accuſativos diverſos regentium,

priore accusativo in nominativum mutato posteriorem admittunt, qui ferè est rei inanimatæ: ut Rogo te veniam. Tu rogaris à me veniam, doceo discipulos Grammaticen, discipulus docetur Grammaticen, non Grammatice docetur discipulum. Virg. 2. Æn. 505.

Arma diu senior desueta trementibus ævo
Circundat nequicquam humeris, & inutile ferrum
Cingitur. ———

REGULA QUARTA.

Delectat, *decet*, atque *juvat*, da quarto & *oportet*.

Hæc quatuor verba, Delectat, decet, juvat, oportet, accusativum post se capiunt, & cum infinitivo impersonalia dicuntur, cum nominativo ante se, personalia: ut Delectat me studere, aut delectat me studium. Decet sacerdotem castè vivere, aut decet sacerdotem casta vita. Juvat nos aspicere arva, aut juvat nos aspectus arvorum. Dubium videri potest an oportet accusativum habeat. Si enim dicas: Oportet te ire, te non regitur ab oportet. Sane ubicunque hoc verbum personaliter invenitur, post se nusquam habet accusativum, cum quo alia tria passim occurrunt. Horat. *Quem res plus nimio delectavêre secundæ, Mutatæ quatient.* Idem. *Parvum parva decent.* Ovid. *Scilicet interdum miscentur tristia lætis: Nec populum toto pectore festa juvant.* Dedecet, offendit, lædit, & alia nonnulla cum infinitivo impersonalium quoque naturam accipiunt: ut Indulgere Baccho offendit cerebrum. Antiqui decet ponebant cum dativo more Græcorum. Ter. in Adel. *Ut vobis decet.*

REGULA QUINTA.

Compósitum quandoque dabit sibi præpositurę
Casum: Quocirca quartum, sextumque dat *exit*,
Sæpè quidem docti repetunt bene prępositurám.

Verbum compositæ figuræ regit aliquando casum præpositionis cum quà componitur: ut Adeo Petrum. Circumsistimus magistrum. Plaut. *Me miserum! ad hunc modum, decies die uno sæpè extrudit ædibus.* Horat. -- *Deus immortalis haberi Dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Ætnam Insiluit.* ---- Idem. ---- *Hæres hæredem alterius velut unda super-*

ſupervenit undam. Dicimus Exeo & egredior, domo vel domum, quia è, ex, & extra in compoſitione idem valent. Sæpè præpoſitio repetitur, ut Egredior è templo. *Cic.* Extra cancellos egredi conabar. *Ter.* In amore hæc omnia inſunt vitia, injuriæ, ſuſpiciones, inimicitiæ, induciæ, bellum, pax rurſum. Verum ne quis in repetitione præpoſitionis pleonaſmum committi putet, ſequens notanda eſt regula.

Æquivalens geminis, harum ſi júngitur uni
Dictio, pro reliquâ tantummodò debet haberi.

Quoties dictio æquivalet duabus dictionibus in ſignificando, ſi ipſi altera illarum jungatur capitur ſolum pro reliquâ; ut Inſum in lectione, id eſt ſum in lectione: Opuſculum ſignificat parvum opus, at ſi parvum apponatur, habetur pro primitivo. *Cic. in Paradox.* Accipies igitur hoc parvum opuſculum. Sed hoc modo diminutivis utimur ob vehementiorem rei depreſſionem. Huc non reſpexerunt, Lancil. Perot, & Bergomates, qui negant nemo idem ſignificare, quod nullus homo, quia Livius ſuperfluè dixiſſet, Nemo hominum, & Ter. Hominem callidiorem vidi neminem, quam Phormionem. Sed certè in his & ſimilibus, nemo ſolùm, pro nullus ponitur: Quòd vero idem Livius ait: Nemo Deorum: & Virg. *Turne, quod optanti divûm promittere nemo Auderet, volvenda dies en attulit ultrò.* Tolerabilis acyrologia eſt, teſte Servio. Ipſa autem etymologia indicat nemo ad homines peculiariter pertinere, conſtat enim à ne & homo, ut cum Servio, Pompeius Feſtus teſtatur.

REGULA SEXTA.

Quàm poſcendo *diu*, quartum vel pónito ſextum
Cum quovis verbo: ſecùs ablativus adeſto.

Omne verbum regere poteſt accuſativum vel ablativum temporis ſine præpoſitione, aut accuſativum cum præpoſitione *per*, ubi quæſtio fieret per quamdiu & quamdudum, aut per quam pridem de longiori tempore quærens. Quamdiu habitâſti Lutetiæ? Treis annos, vel tribus annis, vel per tres annos. Quamdiu obijt pater tuus? Ab hinc tres dies, vel tribus diebus. *Cic. ad Attic.* Quod quæris quamdiu hîc?

paucos dies: sed certum non habeo. Virg.

Noctes atque dies patet atri janua Ditis.

Cic. *Tenuisti provinciam per decem annos.* Suet. de Caligula. *Vixit annis 29. imperavit triennio & decē mensibus, diebúsque octo.* Venustius tamen tempus continuum per acusativum effertur. Plaut. *Quasi claudus sutor domi sedet totos dies.* (*Secus ablativus adesto.*) At quæstione facta per quando, aut quanto tempore, pro intra quantum tempus solus ablativus datur. Quando venisti? Horâ tertiâ. Ovid. *Mense malas Maio nubere vulgus ait.* Quanto tempore hæc scripsisti? Tribus horis. Ovid.

Si quoties peccant homines, sua fulmina mittat
Jupiter, exiguo tempore inermis erit. id est intra exiguum tempus.

REGULA SEPTIMA.

Quantum sit spátium, quarto vel dicito sexto:
Ast ubi quid factum, sexto tantummodò prome.

Verbum eundi & distandi regit accusativum vel ablativum distantiæ aut spatii, ut ambulavi septem millia, vel millibus. Colonia abest hinc inter, vel itinere quatuor dierum. Plaut. Euclio. *Si herclè tu ex istoc loco digitum transversum, aut unguem latum excesseris, continuo herclè ego te dedam discipulam cruci.*

ANNOTATIUNCULA.

Distantiæ casus aliquando subauditur. Cicer. *Nos properabamus in castra, quæ aberant bidui.* Cum dicimus, ivi duo millia, subauditur genitivus (passuum) quia miliare continet propriè mille passus, continet autem passus quinq; pedes. Mart. *Te tamen ut videam, duo millia non piget ire.*

Ut te non videam, quatuor ire piget.

(Ast ubi quid factum sexto, &c.) Ubi quid factum sit, eloquemur solùm per ablativum: ut Captus est latro sexto ab urbe lapide, non sextum lapidem. Sed opus est ut nomen distantiæ sit, alioqui præpositio adderetur: ut Joannes Baptista decollatus est in carcere.

Ut propriùs, sic proximè amat sibi jungere quartum,
Proximus at propior poscunt sibi nomina ternum.

REGULA PRIMA.

NAturâ faciens regitur ſine præpoſiturâ
In ſexto, à verbis permùltis, mobilibuſque.
Sic dabis efficiens quodcúnque, modò bene poſſis.
Hoc *per, præ, propter*, reſerare: *Pudore tacemus.*
Te virtute colo. Tardus ſenio. Gravis ære,
Rex dono Chriſti: *divino numine præſul.*

Omne fer verbum & plurima adjectiva regere poſſunt ablativum cauſæ efficientis, præcipuè naturalis & internæ: qui ablativus declaratur per præpoſitionem, *per*, vel *præ*, vel *propter*. Exempla de verbis, Taceo pudore, rubeſco ignorantià. Hic ſtupet vitio. Pingueſcit glis ſomno: Feci amore tui, id eſt propter pudorem, ignorantiam &c. aut præ pudore, &c. Cicer. ad Petrum. *Mirificè capior facetiis, maximè noſtratibus.* Ambroſ. *Peccator quamvis foris abundet, & deliciis fluat, odoribus fragret, in amaritudine animæ ſuæ vitam exigit.* Horat. ---*Hic murus aheneus eſto, Nil conſcire ſibi, nullâ palleſcere culpâ.* Idem. *Imberbis juvenis, tandem cuſtode remoto, Gaudet equis canibuſque, & aprici graminæ campi.* Exempla de adjectivis: Pallidus morte, albus frigore, tardus ſenio, gravis ære, ſuperbus honore, id eſt propter mortem, frigus, &c. Plin. *Utica Catonis morte nobilis.* Quintil. *Ariſtotelem dubito ſcientiâ rerum, an ſcriptorum copiâ, an eloquendi ſuavitate, an inventionum acumine, an varietate operum clariorem putem.* Quædam ſubſtantiva ut dignitatum nomina, regunt ablativum efficientis, ut Dei gratiâ Rex, divino auxilio Papa.

REGULA SECUNDA.

Materies ex qua rarò ſine præpoſiturâ
Ponitur: ut *Fulvo nummos cudit faber auro.*

Materia ex qua aliquid fit, in ablativo exprimitur ſæpiùs cum præpoſitione de, e, vel ex: ut Faber facit ex auro calicem. Homo factus eſt de limo terræ, Aliquando præpoſitio ſubauditur, ſed ferè apud poëtas, ut apud Virg. *Ære cavo clypeus.--- ---Sectâque intexunt abiete coſtas.*

Quin tu aliquid saltem potiùs, quorum indiget usus,
Viminibus, molíque paras detexere junco?

REGULA TERTIA.

Matériam circa quam proprietas habet *esse*,
Mobile cum verbo sexto capit: *auctus honore,*
Lacteque distentus: Sic adjectiva dabúntur
Plúrima cum verbis *fungor, vescor, fruor, utor,*
Victito, fraudo, beo, dono, afficio, colo, sterno,
Cum multis junges, quæ prosa recludet abundé.

Plurima adjectiva & verba regunt in ablativo materiam circa quam proprietas versatur. De adjectivis, ut Auctus muneribus. Uber distentium lacte. Duplex auro. Vir duplex animo. Præditus virtute. Cic. in Verrem. *Homo singulari cupiditate, audaciâ, scelere præditus: lentus gradu, dulcis eloquio benignus naturâ, promptus linguâ, tardus manu.* Licet hîc sit materia, cui quid inhæret, tamen dici quoque potest materia circa quam fit aliquid.

Exempla de verbis: fungor, defungor magistratu, vescor carne, fruor amici conspectu. Utor, abutor nummo. Victito lacte, fraudo te jure, beo te divitiis, dono te equo, afficio te honore, colo te modico munere, sterno lectum tapetis, prosequor te laude, id est, laudo te. Sic prosequor te odio, amore, benevolentiâ. Pascor herbis, passivi generis est, pascor herbas, deponens est, Dignor te laude, id èst, dignum judico.

Virg. *Haud equidem tali me dignor honore.*

Mutat aurea æreis. Horat.

Diruit, ædificat, mutat quadrata rotundis.

Tempero me vino, vel à vino. Conficior mœrore, senectute, tristitiâ. Frustro, aut frustror te spe, id est decipio, frustror expensas, id est frustra ago. Multa tam nomina quam verba huc referri possent, quibus ex ordine instituto nona in constructione genitivi data est regula. Fungor, vescor, fruor, utor, inveniuntur etiam cum accusativo. De impertior & dono, latius in dativo dictum est; in regulâ *Acquisitivè si ponas verba, &c.*

REGULA QUARTA.

Forma modúsve datur per casum ritè Latinum.

Nomen formæ vel modi regitur in ablativo à verbo & adjectivo nomine, aliquando etiam à substantivo, quotiescunque apta fieret interrogatio per quomodò; ut si quis quærat, quomodo cantabimus? aptè respondebis, submissâ voce, gravi accentu. Sic Aspicio te corvis oculis. Facies miris modis pallida. Ovid. 1. Epist.

Tres sumus imbelles numero. ----

Nomine Petrus, Cognomine Paulus, Nomine Grammaticus, re Barbarus. Præceptor consiliis. Rex titulo.

Virg. ---- *Trojanus origine Cæsar.*

Non injuriâ id feci. More meo doceo, Jure meò hoc mihi vendico. Recito dulci prolatione.

REGULA QUINTA.

Mobile vel verbum mensuram dat sibi quarto
Vel sexto, *longus treis ulnas*, vel *tribus ulnis*.

Adjectivum nomen vel verbum regit mensuræ nomen in accusativo vel in abl. ut hic pannus est longus tres ulnas, vel tribus ulnis. Pl. de Babylone *Muris ducentos pedes altis quinquagenos latis*. Plaut. *Comesse panem tres pedes latum potes*. In sacris. Erat autem Ninive magna itinire trium dierum. Pers. --- *Nugaris cum tibi, calve,*

Pinguis aqualiculus propenso sesquipede extet:
Adjectiva quibus dimensio significatur,
Sunt longus, latus, crassusque, profundus & altus.

REGULA SEXTA.

Mensuram, excessûs verbum vel mobile sexto
Optat: ut *excedo digito pede longior uno*.

Dictio significans excessum regit ablativum, qui significat excessus quantitatem certam vel incertam, ut sum te longior capite.

Hoc lignum excêdit illud digito. Sum te modico doctior, multo fortior. Juvenal. dixit de Pygmæis.

--- *Tota cohors pede non est altior uno.*

REGULA SEPTIMA.

Passivis sextum dabimus cum præpositurâ
A vel *ab*. *Accipiens* sic *do*, *distans*, *removensque*.

Sic *alius* ponas, & quæ conformia nôris.

Omne verbum passivum potest regere post se ablativum intercedente præpositione à vel ab, ut Amor à Petro, liber legitur à Magistro, vapulans à Præceptore, Infans osculatur à matre. Horat. --- *Laudatur ab his culpatur ab illis.*

Quintil. *Fabricius respondit se à cive spoliari malle quàm ab hoste venire.*

Annotatiuncula de constructione impersonalium in tur. Passivum verbum hîc voco, non solum quod est passivi generis, sed quodcunque pati significat, sive in o sive in or desinit. Et adduntur passivæ vocis impersonalia, licet activè significent, quæ præter ablativum post se regunt casum suorum verborum: ut Tibi reclamatur ab omnibus. Cicer. *Nihil est à me inservitum tempori.* Sed cavendum, ne eis quæ veniunt ab activis & à neutris accusativum regentibus, accusativū apponas: non enim sic loquerer, à me legitur Matthæum, à te aratur terram. Sed personaliter, à me legitur Matthæus, vel lego Matthæum, à te aratur terra, vel tu aras terrā. (*Accipiens sic do, distans removensque.*) Verba accipiendi, distandi & removendi, regunt ablativū cum præpositione à vel ab. (*Accipiendi*, ut Accipio, recipio, audio, disco, quæro, habeo, intelligo, conduco, spero, expecto, nascor, &c.) Binas à te recipi literas. *Terent.* Disce ab his qui verè sciunt. *Publ.* Ab alio expectes alteri quod feceris. Tacit. *Nasci à principibus fortuitum est.* Fœnero vel fœneror tibi, id est pecuniam ad usuram do. Fœnero vel fœneror abs te, id est ad usuram accipio. Contra Vallam, teste Marcinello. *Distandi & removendi*: ut disto, differo, absum, abeo, recedo, discedo, alieno, amolior, divido, segrego, arceo, abhorreo, averto, aufero, &c. ut longe distat à nobis India. Absum ab Italia. Suet. *Nec abhorret à veritate.* Horreo, abhorreo hanc rem, id est abominor, execror, aut formido. Aufer à nobis Domine iniquitates. Averte iram tuam à nobis. Supersedeo sæpius legitur cum ablativo quàm accusativo. Cicer. *Supersedeas hoc labore itineris*, id est omittas venire.

Annotatiuncula generalis.

Verbis hujus regulæ aliquando datur Ablativus omissā præpositione. Suet. in Domitia: *Philosophos omnes Urbe Italiáque submovit.*

Horat.

Horat. -- *Aliorum opprobria sæpe Absterrent vitiis;* --
Idem. *Vivere si rectè nescis, discede peritis.*

(*Sic alius ponas*) Quædam adjectiva regunt ablativum cum a vel ab: ut alius ab illo. Sic alter, diversus & primus à Rege. Secundus à Principe, integer à vitiis. Castus à Venere, Romulus oriundus est Trojâ, vel à Trojâ. De Vacuus & aliis quibusdam, dictum est in constructione genitivi.

REGULA OCTAVA.

Instrumenta dabis sextis sine præpositurâ.

Quodvis verbum potest regere instrumentum in ablativo, cui nullo modo addi potest præpositio: ut Scindo panem cultro. Cedo ferulâ, Impulit te pugno, Peto te stricto gladio. Concordia res parvæ crescunt, discordia maximæ dilabuntur.

Horat. *Reges dicuntur magnis urgere culullis,*
Et torquere mero quem perspexisse laborant.

Virg. *Nullus ubique potest fœlici ludere dextrâ.*

ANNOTATIUNCULA.

Ubi non instrumentum significamus, sed comitem, quem modum actionis vocant, licet præpositionem addere, teste Valla: ut Acceptus est à nobis cum honore, magna cum benevolentia scripsit. Cum mirâ affabilitate me alloquutus est.

REGULA ULTIMA.

Absque regente, duos sextos bene pone sequelæ.
Discunt discipuli, me præceptore docente.

Quoties duæ orationes nominativi & verbi sic se habent: ut alteri apponatur talis particula dum, quando, postquam, aut similis: lepidè priorem mutamus in duos ablativos, qui non reguntur, sed ponuntur absolutè: ut pro, dum magister legit, pueri scribunt, eleganter dicitur, magistro legente pueri scribunt. Sic Magi apertis thesauris obtulerunt munera. Augusto regnante natus est Christus, Tiberio imperante crucifixus. Ter. *Me impulsore non fecit.* Horat. de sene. *Laudator temporis acti. Se puero*, id est cum ipse esset puer.

ANNOTATIUNCULA.

Dicitur ablativus sequelæ sive consequentiæ, quia aliquid

ex alio denotatur sequi; ut Sole lucente evanescunt tenebræ. Dicitur absolutus, quia non regitur.

In postremum hunc locum (ne quid transmutâsse dicamur) paucula explicatæ Syntaxi, de gradibus comparationum rectè statuendis, & legitimâ adverbiorum, & conjunctionum cum verborum modis consensione, operæpretium subjicere duximus, ut hisce adminiculis, promptiùs & puriùs adjuti adolescentes orationem forment Latinam.

Valdè, apprimè, unicè, impensè, abundè, admodùm, per, perquam, cum primis, imprimis, sanè, oppidò, tam, quàm, & quæ in um desinunt, parum, multum, nimiùm, tantùm, quantùm, aliquantùm, aliáque id genus, positivis ferè adhærent. Cic. *Socer hujus vir multum bonus.* Plaut. *Timida es aliquantulum soror.* Terent. dixit cum comparativo, aliquantulum ad rem avidior.

Comparativis apponuntur plerumque hæc. Paulò, nimiò aliquantò, tantò, quantò, quò, eò, vel hòc multò, modicò, longè. Cicer. *Paulò deteriùs valeo, quàm soleo.* Virg.

At pedibus longè melior Lycus ---

Adduntur superlativus sæpius, Multò, longè, facilè, cùm haud dubiè significat: quam pro valdè, quàm pro quantum, verbo possum junctum. Tam, quam, dum se mutuo consequuntur, pro, ut, ita. Salust. *Quàm quisque pessimè facit, tam maximè tutus est.* Sic tantò, quantò, apud Cat.

Tantò pessimus omnium Poëta,
Quantò tu optimus omnium Patronus.

De quorundam adverbiorum modis.

Indicativum petunt.
- Ut pro postquam. Ter. *Ut ventum est in urbem.*
- Dum. Idem. *Dum ætas tulit*, pro quamdiu.
- Donec. Ovid. *Donec eris fœlix.*

Subjunctivo adhærent.
- Ne prohibentis. Ne facias, aliquando imperativo jungitur. *Ne sævi tantopere.*
- Dum, pro dummodo. Ter. *Dum prosim tibi.*
- Quasi, ceu, tanquã, perinde, ac si, haud secus.

Quum

Quum proprium suum verbum habent: tanquam feceris ipse aliquid: quasi non nôrimus nos inter nos, aliter copulant.
Antequam priusquam. Ter. *Priusquam pereo.*

Indicativis gaudent vel Subjunctivis.

Næ, pro profectò, pronominibus præpositum, Næ, ego sum homo infelix.
Similitudinis adverbia, quemadmodû, ut, utcunque, sicut, Ut semente feceris, ita & metes.

TEMPORIS.

Simul simulac, simulátque, quum, antequam ubi, postquàm, quàm. Ter. *Priusquam pereo*; dum, & donec, quoad, vel quousque.

Post has voces, adeò, ita, sic, tam, talis, tantus, tot, non ponitur, *quòd*, sed *ut*, cum subjunctivo. *Cic.* Adeóne ignarus es, ut hæc nescias?

Aliter, secùs, contrà, ascíscunt, ac, atque, quàm. Ter. *Non secùs, ac si meus esset frater.* Idem. *Neque aliter contrà quàm censeo loquor.*

Perinde & proinde, quod idem significat, asciscunt à tergo, Atque, ut, quasi, ac, ac si. Plaut. *Perinde res omnes sunt: ut eas magni facias.*

Plus & ampliùs, junguntur nominativo & accusativo, sed quàm subauditur. Terent. *Plus quingentos colaphos infregit.* *Cic.* Ampliùs sex sunt menses. Vi suâ regunt ablativum ut casum proprium: plus anno. Amplius tribus digitis.

NEDUM.

Nedum secundam in clausula partem tenet. In oratione affimativâ jungitur rei minoris momenti Effunderem pro te sanguinem, nedum pecuniam. In oratione negativâ jungitur rei majoris momenti. Non funderem pro te pecuniam, nedum sanguinem.

Non solùm, non tantùm, non modò, priorem sensum occupant. Affirmando cum eo quod minus est, Negando cum eo quod majus est. Non solùm pro te non moriar, sed nec pugnem.

De modis quos expetit Conjunctio.

Indicativum postulant quanquam, etsi, in principio statim sententiæ: in medio etiam subjunctivum. *Cic.* Etsi vereor, judices.

Quando

quando, quandoquidem, quatenùs pro ſiquidem, quoniam.

Quippe cùm proprium habet verbum. Danda illi venia, quippe ægrotat: ſi addideris, qui, quæ, quod, fere ſubjunctivo, adhæret. Non eſt illi venia danda, quippe qui pejeraverit antea. Niſi in principio ſententiæ.

Ne, an, num, interrogandi particulæ. Terent. *Num cogitat, quid dicat.*

Siquis, ſiquis adeſt. Mirum, ni, Subjunctivis adhærent ſæpius, quamvis, licet: Ni, quòd pro ut. Utqui, utpote qui, quippe qui. Quo pro ut cauſali. Cum pro quamvis vel quoniam: ut pro quamvis. Servi ut taceant jumenta loquentur. Ne dubitantis particula. Ter. *Timet ne deſeras ſe.*

Aliquando Indicativum; aliquando Subjunctivum amant.

Tametſi, etiamſi, niſi, ſi, ſiquidem, quia & quòd, cauſam notans.

Ut gaudet Indicativo pro:
- quam. Plaut. *Ut nunc malè cum metuo miſer.*
- poſtquam. Virg. *Ut Regem vidit.*
- nota interrogandi: *Ut vales?*
- particula admirantis. Virg. *Ut vidi, ut perij?*

Ut Subjunctivum poſtulat cum:
- pro quamvis: *Ut deſint vires tamen eſt laudanda voluntas.*
- Imprecationi ſervit: *Ut te dij perdant.* Cum cauſam finalem notat, orat ut ad ſe venias.
- Poſt verba, timeo, metuo, vereor, eleganter ponitur, ut Pro ne, vel ne non: *Metuo ut ſubſtet hoſpes.*

Conjunctiones geminatæ.

Cùm præcedens, tum ſequens indicativum poſcunt, ſed cùm præcedit cum minore, tum ſequitur cum majore, odit cùm literas, tum virtutem. Et &, tum tum, nec neque, paria vel imparia connectunt, Vir tum doctus, tum pius.

AUTEM VERO.

Autem ſequitur particulam non, vel porrò, non autem, porrò autem.

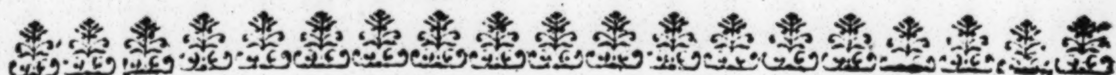
Vero

Verò sequitur has particulas, Nec, neque, tum, ne, sanè, jam, at, enim, quasi, nunc. Item pronomina, Ego, tu, ille.

Ergo & igitur brevioribus conclusionibus serviunt. Quare & quamobrem longioribus, cùm conjunctiones sunt.

FINIS.

GRAMMATICÆ

DESPAUTERIANÆ

LIBER IX.

De Ordine declarationis Grammaticæ, & de Syntaxi reciprocorum.

ORDO GRAMMATICÆ declarationis.

OPtandi debent adverbia sive vocandi
Sumere principium: veluti interjectio sæpe,
Ecce, *Age*, & *heus*. Post hæc, casum decet addere quintum.
Hinc rectum sequitur verbum. Tibi sit generalis
Regula, quæ à tergo regitur, vult dictio cuncta
Postponi. Si quid declarat, juris idem sit.
Si quid sit tacitè positum, supplere jubebo.

Regulæ in ordine Grammaticæ declarationis observandæ sunt septem. Prima regula. Excitandi particulæ: ut adverbia optandi, vocandi, demonstrandi, hortandi, & respondendi, & interjectiones plerumque sumunt principium in ordine Grammaticæ declarationis. Secunda. Post hæc sequitur vocativus. Tertia. Post Vocativum sequitur Nominativus à

fronte

fronte verbi rectus. Quarta. Post nominativum sequitur verbum personale finiti modi. Semper intelligo si sit in oratione, nam si hæc absuerint, ab impersonali incipimus: ut, *Tædet animam meam vitæ meæ.* Quinta. Dictio recta à tergo sequitur dictionem regentem. Itáque post verbum personale aliquando sequitur nominativus: ut, sum homo: aut genitivus, ut miserere tui: aut dativus, servio Deo: aut accusativus, ut Amo Deum: vel ablativus, ut careo nummis. Sexta. Declarans declarato postponitur: ut adjectivum substantivo, adverbium verbo, infinitivus finito. Item infinitivus & supinum, & gerundium postponuntur adjectivo: ut Certus mori, aut moriendi, turpe dictu. Præpositio cum suo casu postponitur verbo per hanc regulam: quia ipsa cum casu declarat significationem verbi: ut adeo ad forum. Septima. In declaratione orationis diligenter videndum est an aliquid subaudiatur, quia hoc suppleri debet: ut, *Miseram me!* vereor, subauditur *ô* vel *heu*. Unde mihi lapidem. Hebræi sunt, & ego.

Sex à dictis regulis exceptiones.

Quod *rogat* atque *refert*, & habet quod vim referētis,
(Ut quod verba petit semper duo, *dum*, *quia*, *donec*.)
Atque *negans*, præit. Ob Logicam mutábitur ordo.
Præcédens semper præponitur & referenti.

PRIMA EXCEPTIO.

Interrogativum semper præcedit, ideò ab obliquo vel adverbio sæpè inchoamus ordinem: ut, quem quæritis? Ubi vidistis hominem? Quem tædet vitij?

SECUNDA.

Nomen relativum, & hinc adverbium, præcedit dictionem à quâ regitur: ut, Hic est quem videre cupivi. Vidi campum ubi Adam habitavit. Virg.

---- *O térque quatérque beati,*
Queis ante ora patrum, Trojæ sub mœnibus altis
Contigit oppetere. ----

TERTIA.

Dictiones vim relativam habentes, ut quæ ad sensus perfe-

perfectionem plura verba petunt, debent in declaratione Grammaticâ præcedere. Tales dictiones sunt Nomina vel Adverbia infinita, cum, deinde, deinceps, sic, sicuti, dum, quando, quia, quoniam, licet, postquam, quàm, quamvis, & similia his quamplurima.

QUARTA.

Dictio negativa debet præcedere: ut Neutiquam faciam. Neminem video. Adverbium prohibendi etiam negandi vim habet, ergo præcedit: ut Ne feceris.

QUINTA.

Propter Dialecticorum præcepta oportet interdum contra dictas regulas partes orationis ordinare: ut, *Cuique homini anima est. Aliquo homine ditior sum. Hominum cognosco.* Et similia, quæ tamen à doctis interim spernuntur. *Sonorum alius vox, alius non vox.*

SEXTA.

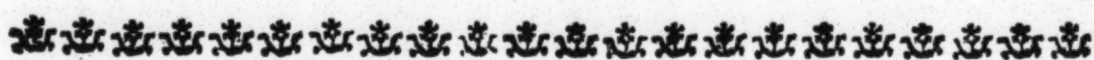
Relativum necessariò postponitur antecedenti, ideò obliquus contra dictas regulas aliquando præponuntur nominativo aut verbo: ut, *Ciceronis indiget suus filius. Patrem sequitur sua proles.*

DE RECIPROCIS.

Reciprocum, est relativum reflexivum, quod ad id unde prodijt, revertitur, ut primitivum sui, & derivativum suus, velut, iste amat se: ecce, hic amor reflectitur ad amantem. Sic iste diligit filium suum, hîc dilectio tendit in rem diligentis. Ut autem facilè pateat ad reciprocorum notitiam iter, ante omnia diligenter considerandum est principale suppotum, ad quod fieri debet reciprocatio: ut *Superbus est sui laudator.* Publ. *Avarus ipse miseriæ causa est suæ.* Expectat te Joannes, ut se juves. Principale suppositum

positum est Joannes. Sic in omnibus orationibus de ut, & ne, principale suppositum, est suppositum prioris orationis: veluti, Magister pręcepit ut ad se venirem, Joannes timet ne sibi noceam. Joannes diligit Petrum & fratrem suum, de fratre Joannis intelligitur. Joannes diligit Petrum & fratrem ejus, de fratre Petri intelligitur: quia hìc ad obliquum, illìc ad principale suppositum fit relatio. Ideò in Evangelio benè dicitur; *Surgens accepit puerum, & matrem ejus noctè.* Et *vocabis nomen ejus JESUM. Ipse enim salvum faciet populum suum à peccatis eorum. Eorum* dixit, non *suis*, ne de peccatis JESU, quæ nulla fuêre, loqui videatur. Vertit autem interpres *eorum* pro *ejus*. Matthęus enim Gręcus pluralem Genitivum autôn habet.

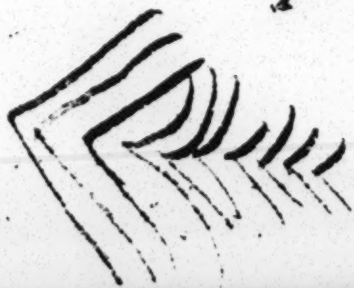
ANNOTATIUNCULA.

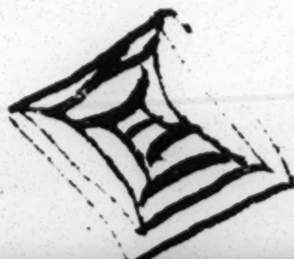
IN Reciprocis multi errârunt, aut ipsis ex industriâ abusi sunt, ut *Laur. Valla* ostendit: sed cautè videndum est ad quid fiat relatio; ne non ille, sed nostra erret censura: ut apud Horatium.

Aut famam sequere, aut sibi convenientia finge.

Georg. Valla vult *sibi* pro *ei* poni, quod verum non est, quia sibi ad famam non refertur. Sed sensus est, *finge convenientia sibi*, id est, ea quæ sibi ipsis non adversentur, verum inter se aptè cohæreant, ne monstrum nascatur tale, ut nec pes, nec caput uni reddatur formæ.

FINIS.

DES. ERASMI ROTERODAMI,

De ratione studij, ad Christianum Lubecensem Epistola parænetica.

CUm te incredibili quodam ardore literarum flagrare minimè dubitarem, Christiane non vulgaris amice, hortatore nihil opus esse putavi, sed ejus, quam ingressus esses, viæ duce modò, ac tanquam indice. Id quod mei officii esse judicavi, videlicet ut tibi homini non modò multis modis copulatissimo, verum etiam jucundissimo, vestigia, quibus ipse à puero essem ingressus commonstrarem. Quæ si tu pari curâ accipies, quâ ego dicturus sum, futurum confido, ut neque me monuisse, neque te paruisse pœnituerit. Prima igitur cura sit, ut Præceptorem tibi deligas quàm eruditissimum: Neque enim fieri potest, ut is rectè quenquam erudiat, qui sit ipse ineruditus. Quem simulatque nactus fueris, fac modis omnibus efficias, ut ille patris in te, tu filii vicissim in illum induas affectum. Ad quod quidem cum ipsa honesti ratio nos debet adhortari; quod non minus debeamus iis, à quibus rectè vivendi rationem, quam à quibus vivendi initia sumpsimus: tum ista mutua benevolentia tantum ad discendum habet momenti, ut frustra sis literatum Præceptorem habiturus, nisi habueris & amicum. Deinde ut te illi & attentum, & assiduum præbeas. Contentione enim immodicâ nonnunquam obruuntur ingenia discentium. Assiduitate verò, & mediocritate suâ perdurat, & quotidianis incrementis majorem opinione acervum accumulat. Satietate,

cum

cùm in omnibus rebus, tum in literis, nihil perniciosius. Laxanda est igitur aliquoties illa literarum contentio, intermiscendi lusus, sed liberales & literis digni, & ab his non nimis abhorrentes: imò mediis ipsis studiis perpetua quædam voluptas est intermiscenda, ut ludum potius discendi, quàm laborem existimemus. Nihil enim perquam diu fieri potest, quod non agentem aliquâ voluptate remoretur. Optima quæque statim ac primum disce. Extremæ est dementiæ discere dediscenda. Quod in curando stomacho solent præcipere Medici, idem tibi in ingeniis servandum puta, Cave ne aut noxio aut immodico cibo ingenium obruas, utroque enim juxtà offenditur. Ebrardum, Catholicon, Brachylogon, cæterosque id genus, quos percensere neque possum, neque operæprecium est iis relinquito, quos Barbariem immenso labore discere juvat. Initio non quam multa, sed quam bona percipias refert. Sed jam rationem accipe, quâ possis non solùm rectiùs sed etiam faciliùs discere. Hoc enim in homine artifice præstare solet artis ratio, ut tantundem operis, cum rectiùs expeditiusque, tum leviùs etiam efficiat. Diem tibi in operas partire, id quod & à Plinio *secundo, & à Pio Pontifice Maximo, viris præstantissimis factitatum legimus. Principiò, quod caput est, Præceptorem interpretantem non attentus modò, sed & avidus auscultato. Non contentus impigrè sequi differentem, aliquoties prævolare contende. Omnia illius dicta memoriæ præcipua etiam literis mandabis, fidelissimis vocum custodibus. Quibus rursus ita confidas cave, ut dives ille ridiculus apud Senecam, qui sic animum induxerat, ut se tenere crederet, quicquid servorum quisquam meminisset. Noli committere, ut codices habeas eruditos, ipse sis ineruditus. Audita ne effluant, aut apud te, aut cum aliis retracta. nec his contentus, aliquam temporis partem tacitæ cogitationi tribuere memento, quam unam D. Aurelius tum ingenio, tum memoriæ inprimis conducere scripsit. Conflictatio quoque*

que & tanquam palæstra ingeniorum, nervos animi præcipuè tum ostendit, tum excitat, tum adauget. Nec scitari, si quid dubitabis; nec castigari, si quid errabis, sit pudor.

Nocturnas lucubrationes, atque intempestiva studia fugito: nam & ingenium extingunt, & valetudinem vehementer offendunt. Aurora Musis amica, est apta studiis. Pransus, aut lude, aut deambula, aut hilariùs confabulare. Quid quod inter ista quoque studiis locus esse potest? Cibi non quantum lidibini, sed quantum valetudini satis sit sumito. Sub cœnam paulisper inambula: cœnatus idem facito. Sub somnum exquisiti quippiam, ac dignum memoriâ legito. De eo cogitantem sopor opprimat: id experrectus à teipso reposcas Plinianum illud semper animo insideat tuo. Omne perire tempus quod studiis non impertias. Cogita juventâ nihil esse fugacius, quæ ubi avolârit semel, redit nunquam. Sed jam hortator esse incipio indicem pollicitus. Tu suavissime Christiane, hanc formam, aut si quam poteris meliorem, sequere, ac benè Vale.

RATIO STUDII.

Quis ſit modus repetendæ Lectionis.

QUibuſdam prima, ac unica ferè cura eſt ſtatim ad verbum ediſcere; quod quidem non probo. Eſt enim magni laboris, tum fructûs propè nullius. Quorſum enim attinet, pſittaci more, verba non intellecta reddere. Commodiorem igitur viam accipe. Lectionem quidem auditam continuò relege: ita ut univerſam ſententiam paulò altiùs etiam animo infigas: Deinde à calce rurſus ad caput redibis, & ſingula verba excutere incipies: ea duntaxat inquirens, quæ ad Grammaticam curam attinent. Videlicet, ſi quod verbum obſcurum, aut ancipitis derivationis: ſi Heteroclitæ conjugationis, quod ſupinum, quod præteritum faciat, quos habeat majores, quos nepotes, quam conſtructionem, quid ſignificet & hujuſmodi nonnulla.

Hoc ubi egeris, rurſum de integro percurrito, ea jam potiſſimum inquirens quæ ad artificium Rhetoricum ſpectant. Si quid venuſtius, ſi quid elegantius, ſi quid concinnius dictum videbitur annotabis indice, aut aſteriſco appoſito. Verborum compoſitionem inſpicies, orationis decora ſcrutabere, authoris conſilium indagabis, quâ quidque ratione dixerit. Ubi quid te delectaverit vehementius, cave præter caſam (quod aiunt) fugias, fige pedem, ac abs te ipſo rationem exige, quare tantopere ſis eâ ratione delectatus, cur non ex cæteris quoque parem ceperis voluptatem. Invenies te acumine, aut exornatione aliquâ oratoriâ, aut compoſitionis harmoniâ, aut, ne omnia perſequar, ſimili quapiam cauſâ commotum fuiſſe. Quod ſi aliquod adagium, ſi qua ſententia, ſi quod adverbium vetus, ſi qua hiſtoria, ſi qua fabula, ſi qua ſimilitudo non inepta, ſi quid breviter, acutè, aut alioquin ingenioſè dictum eſſe videbitur, id tanquam the-

ſaurum quendam animo diligenter reponendum ducito ad uſum, & ad imitationem. His diligenter curatis, ne pigeat quarto iterare. Nam hoc habent eruditorum virorum ſummo ingenio, & ſummis vigiliis lucubrata ſcripta, ut millies relecta magis magíſque placeant, ſemperque admiratori ſuo novum miraculum oſtendant. Id quod tibi in tabulâ tuâ ſæpenumero; nec ſine cauſâ laudatâ evenire ſolet, quod anteà non animadvertiſſes: Idem tibi multo amplius in bonis auctoribus eveniet.

Releges igitur quartò, ac quæ ad Philoſophiam maximè verò Ethicen, referri poſſe videantur circumſpicies: ſi quod exemplum quod moribus accommodari poſſit. Quid autem eſt ex quo non vel exemplum vivendi, vel imago quædam, vel occaſio ſumi queat? Nam in aliorum pulchrè aut turpiter factis quid deceat, quid non, juxtà videmus. Hæc ſi facias, jam vel edidiceris, quanquam aliud egiſti. Tum demum ſi liber, ad ediſcendi laborem accedito, qui tum aut nullus erit, aut certè perquam exiguus. Quid deinde? Reſtat ut cum ſtudioſis congrediaris, tuas annotationes in medium proferas, viciſſimque aliorum audias, alia laudabis, alia reprehendes, tuas partim defendes, partim caſtigari permittes. Poſtremò, quod in aliis laudâſti, tuis in ſcriptis imitari conaberis. Secreta ſtudia à doctis laudantur: at ita ut poſtea è latebris in arenam prodeamus, viriumque noſtrarum periculum faciamus. Id quod ſapientiſſimè à Socrate eſt dictum. Experiamur utrum partus ingeniorum vitales ſint, nimirum obſtetricum induſtriam imitati. Quare alternatim utriſque utetur, qui non vulgariter volet evadere doctus. Vale.

FINIS.

Thomas
as
mno
as
com
Thom
the end
For to the
to the
good
aliog